

သယံဇာတတူးဖော်ရေးဝါဒနှင့်အစားထိုးစရာများ- လက်တင်အမေရိက၏ဖွံ့ဖြိုးရေးအမြင်များ¹

Maristella Svampa

ထိုနိုင်ငံများသည်အခြေခံကုန်ကြမ်းတင်ပို့မှုတည်းဟူသောကိုလိုနီအစဉ်အလာများမှအဆက်ဖြတ်ပြီး ဖတ်ပြီးစီးပွားရေးကိုနယ်ပယ်စုံဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်မည့်စီမံကိန်းများကိုရေးဆွဲထားသော်လည်းအကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာနိုင်ငံခြားငွေများလိုအပ်ပြန်သည်။ ထိုငွေကိုရရှိရန်အတွက်လည်ရန်အတွက်လည်းကုန်ကြမ်းများကိုတင်ပို့သောနည်းလမ်းတစ်ခုသာရှိရာကုန်ကြမ်းများအပေါ်ပိုမိုမီခိုမီခိုရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့်၎င်းတို့၏ပြိုင်ဆိုင်မှုအားသာချက်များကိုအသုံးချရင်းကိုလိုနီခေတ်ကကုန်ကြမ်းတင်ပို့သောနိုင်ငံများသည်နီယိုလစ်ဘရယ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအရင်းရှင်စီးပွားရေးအောက်တွင်အောက်တွင်လည်းအခြေခံကုန်စည်များတင်ပို့သောနိုင်ငံများအဖြစ်ဆက်လက်ရှင်သန်ရပ်တည်သပ်တည်သည်။ ၎င်းတို့အတွက်ကိုလိုနီလက်သစ်ဝါဒသည်ပိုမိုကိုလိုနီဝါဒပြီးနောက်နောက်တစ်ဆင့်လှမ်းမီးရမည့်ခြေလှမ်းဖြစ်နေသည်။

(Coronil 2002)

ကုန်စည်သဘောတူညီမှုသို့ကူးပြောင်းခြင်းနှင့်တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးစနစ်၏အပြောင်းအလဲများ

လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်များအတွင်းကလက်တင်အမေရိကသည်ဝါရှင်တန်သဘောတူညီမှု Washington Consensus

မှခွဲထွက်ပြီးအခြေခံကုန်စည်များအကြီးအကျယ်တင်ပို့သောစီးပွားရေးကိုအခြေခံသည့်ကုန်စည်သဘောတူဘာတူညီမှု Commodities Consensus

ဘက်သို့ကူးပြောင်းခဲ့သည်။ သယံဇာတတူးဖော်ခြင်းနှင့်တင်ပို့ရောင်းချခြင်းသည်ဒေသတွင်း၌အသစ်အဒေသတွင်း၌အသစ်အဆန်းကိစ္စမဟုတ်သော်လည်း ၂၀ ရာစုအကုန်ပိုင်းတွင်ဤလုပ်ငန်းများ၌ဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်းများနှုန်းများမြင့်မားလာသည်ကိုတွေ့ကြရသည်။ နေရာဆောင်းမှုပုံစံပြောင်းလဲလာခြင်းကြောင့်သယံဇာတများရှာဖွေသယံဇာတများရှာဖွေတူးဖော်၊ တင်ပို့ရာတွင်ထပ်တိုးတန်ဖိုးများထည့်သွင်းခြင်းမရှိသလောက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုစံသည်။ ထို့ကြောင့်ဤနေရာတွင်အဓိကညွှန်းဆိုလိုသည်မှာနိုင်ငံတကာဈေးကွက်တွင်ဖွံ့ဖြိုးပြီးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးစနစ်ဖြိုးစနစ်နိုင်ငံများမှဝယ်လိုအားများတောက်လျှောက်မြင့်တက်ခြင်းကြောင့်အခြေခံကုန်စည်ဈေးများမြင့်တက်မှုနှင့်မြင့်တက်မှုနှင့်ဆက်စပ်ပြီးနိုင်ငံရေးနှင့်လူမှုရေးစနစ်သစ်များပေါ်ထွက်လာခြင်းကိုကုန်စည်သဘောတူညီမှုဟုည်သဘောတူညီမှုဟုရည်ညွှန်းလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုစီးပွားရေးစက်ဝန်းသစ်ကြောင့်လက်တင်အမေရိကစီးပွားရေးများသည်မကြုံဖူးသောနှုန်းဖြင့်အကျိုးအမြတ်ရကြပြီးအလွန်လျင်မြန်စွာဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ CEPAL (2011a: 65)

ကဈေးနှုန်းများကိုတည်ငြိမ်အောင်ထိန်းချုပ်ရန်ကြိုးပမ်းမှုများပေါ်ထွက်လာသော်လည်းအစောပိုင်းကာလများကတက်ခဲ့သည့်ဈေးနှုန်းကြောင့်လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများသည်ငွေလဲနှုန်းတွင်အ^၁အသာစီးရမှုကိုအကြီးအကျယ်ကြုံတွေ့ရသည်။ ၂၀၁၀ နှစ်ကုန်နှင့် ၂၀၁၁ အစောပိုင်းလအနည်းငယ်ငယ်အတွင်းဒေသတွင်းအဓိကကုန်ကြမ်းပို့ကုန်များအားလုံးခုန်ပျံ့ကျော်လွှားတိုးတက်သွားခဲ့သည်။ ပြောင်းပဲပိစပ်နှင့်ဂျူကွဲသို့သောအစားအစာဈေးနှုန်းများသည် ၂၀၁၁ ဧပြီတွင်ခေတ်အဆက်ဆက်

¹ယခုဆောင်းပါးသည် the Rosa Luxemburg Foundation ကပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့်တည်ထောင်သော the Permanent Working Group for Alternatives to Development (Grupo Permanente de Trabajo sobre Alternativas al Desarrollo 2011) ၏ဆွေးနွေးမှုများအပေါ် အခြေခံပါသည်။

က်အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။သတ္တုနှင့်တွင်းထွက်များမှာလည်း ၂၀၀၈စီးပွားပျက်ကပ်ပြီးနောက်အမြင့်ဆုံးရောက်ခဲ့ဖူးသောစံချိန်များကိုကျော်လွန်သွားခဲ့သည်။CEPAL ကိုန်းဂဏန်းများအရ ၂၀၁၁ခုနှစ်အတွက်ဖွံ့ဖြိုးနှုန်းကို ၄.၇သတ်မှတ်ထားပြီး ၂၀၁၀ခုနှစ်က ၆% အထိရှိခဲ့သည် (CEPAL 2011a; Bárcena 2011 ကိုကြည့်)။နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များတွင်မတည်ငြိမ်မှုနှင့်အတက်အကျများပြားရှိနေသော်လည်းလက်တင်အမေရိကမှာမူတိုးတက်မှုနှုန်းထားကိုဆက်ထိန်းထားနိုင်မည့်လက္ခဏာရှိနေသည်။

ထိုသို့စီးပွားရေးဆက်လက်တိုးတက်မည့်အရိပ်အယောင်များရှိနေသည့်တိုင်ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာမြဲခြိုးခြံနေရခြင်းနှင့် structural adjustment စီးပွားရေးစနစ်ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့်လက်ရှိစနစ်မှာအက်ကြောင်းများစွာပေါ်ထွက်နေနေပြီဖြစ်သည်။၁၉၈၀ပြည့်လွန်နှစ်များနှင့်ယှဉ်ပါကအခြေခံကုန်စည်များနှင့်စားသုံးကုန်များ၏ဝင်အိတ်အားကြောင့်လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများမှာအခြေခံကုန်စည်အဓိကတင်ပို့သူများဖြစ်လာလာကြသည်။CEPAL ၏အစောပိုင်းအစီရင်ခံစာများတွင်ယင်းကိုအထင်အရှားဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၀၉ခုနှစ်ကိုန်းဂဏန်းမျှများကယမန်နှစ်ကထက်တိုးတက်လာနေသည်ကိုဖော်ပြသည်။အင်ဒီးစ်တိုင်းပြည်များတွင်အခြေခံကုန်စည်တင်ပို့မှုရာခိုင်နှုန်းသည် ၂၀၀၈တွင် ၈၁% ရှိပြီး ၂၀၀၉တွင် ၈၂.၃% ဖြစ်လာသည်။MERCOSUR တွင်ဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်းပိုမြင့်ပြီး ၅၉.၈% မှ ၆၃.၁% သို့တိုးတက်ခဲ့သည် (CEPAL 2010)။ယင်းသို့အခြေခံသို့ပြန်သွားသည့်ဖြစ်စဉ်တွင်ဦးဆောင်သောနိုင်ငံမှာဘိုလီဗီးယားဖြစ်သည်(ယင်း၏ပို့ကုန် ၉၂.၉% မှာအခြေခံကုန်များဖြစ်သည်) Gudynas (2009)။ထိုဖြစ်စဉ်မှာဘရာဇီးကဲ့သို့သောတိုင်းပြည်များသို့ပင်ကူးစက်ပြီးသမ္မတ Lula da Silva ၏သက်တမ်းနှစ်ဆက်အတွင်းအခြေခံကုန်စည်တင်ပို့မှုအချိုးမှာ ၂၀၀၃တွင် ၄၈.၅% ရှိရာမှ ၂၀၀၉တွင် ၆၀.၉% အထိရှိလာခဲ့သည်။

ဤနေရာတွင်အခြေခံကုန်စည်တင်ပို့မှုပုံစံသို့နောက်ကြောင်းပြန်ခြင်းနှင့်စားနပ်ရိက္ခာဆိုင်ရာအချုပ်အခြာအာဏာဆုံးရှုံးမှုနှင့်ဆက်စပ်ကြောင်းထောက်ပြနိုင်သည်။အကြောင်းမှာဧရာမစိုက်ခင်းကြွကြီးများမှထုတ်လုပ်လိုက်သမျှစားနပ်ရိက္ခာများကိုပြည်ပသို့တင်ပို့နေရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ထို့အပြင်မွေမွေးမြူရေးတိရစ္ဆာန်အစားအစာထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ဖီဝလောင်စာထုတ်လုပ်ရေးဘက်တွင်ဈေးကွက်တောင်းဆဲဆိုမှုပိုမိုများပြားလာခြင်းနှင့်လည်းဆက်စပ်နေသည်။အခြားစွမ်းအင်လောင်စာများဈေးနှုန်းမြင့်လာခြင်းနှင့်ကျန်တိုင်းပြည်များတွင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကျဆင်းနေခြင်းမှာလည်းအဓိကအကြောင်းဖြစ်သည်။

ကုန်စည်သဘောတူညီချက်အောက်ရှိစုဆောင်းမှုပုံစံတွင်မြေယာအရင်းအမြစ်နှင့်နယ်မြေများဆုံးရှုံးမှုအပြင်မိခိုမှုနှင့်ကြီးစိုးချုပ်ချယ်မှုပုံစံအသစ်များလည်းပေါ်ထွက်လာသည်။လက်တင်အမေရိကရှိဝေဖန်ဖန်ရေးစာရေးဆရာအများစုကယင်းပုံစံသည်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးဝါဒဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံကိုပိုမိုခိုင်မာအောင်ဘင်လုပ်ဆောင်ခြင်းသာဖြစ်သည်ဟုထောက်ပြကြသည်။ထိုစီးပွားရေးများသည်ပြန်လည်ပြည့်တင်နိုင်ခြင်းမရှိသောသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကိုအလုံးအရင်းနှင့်ထုတ်ယူသည်သာမကယခင်ခင်ကစီးပွားမဖြစ်ဟုယူဆထားသောနယ်မြေသစ်များကိုပါတိုးချဲ့သိမ်းပိုက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးအခြေခံစီးပွားရေးတွင်ရေနံနှင့်ဓာတ်သတ္တုများပါဝင်သလိုဧရာမစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကြီးများနှင့်ဖီဝလောင်စာထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများလည်းပါဝင်သည်။ယင်းတွင်သီးနှံတစ်မျိုးတည်

ည်းကိုအလုံးအရင်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ဇီဝမျိုးစုံကြွယ်ဝမှုကိုဖျက်ဆီးခြင်း၊မြေယာများကိုတစ်ဦးတည်းလက်ဝါး
ကြီးအုပ်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့်ကျယ်ပြန့်သောနယ်မြေများကိုထင်သလိုစီမံ၊ဖျက်ဆီးခြင်းများလည်းပါ
ဝါဝင်လေ့ရှိသည်။

ယင်းစီးပွားရေးစနစ်တွင်သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကွန်ရက်များ
(ရေလမ်း၊ဆိပ်ကမ်း၊သမုဒ္ဒရာချင်းဆက်လမ်းစသည်)၊စွမ်းအင်စီမံချက်များ
(ဧရာမရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းများ)၊IIRSA ခေါ် the Initiative for the Integration of the Regional
Infrastructure of South America
ကစီမံရေးဆွဲနေသောဆက်သွယ်ရေးအခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများစသည်တို့လည်းပါဝင်သည်။
IIRSA

အစီအစဉ်ကိုတောင်အမေရိကရှိအစိုးရများကတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကိုအထောက်အကူပြု
ဖြစ်စေရန်အတွက် ၂၀၀၀ခုနှစ်တွင်လက်ခံသဘောတူခဲ့သည်။

တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးဝါဒ၏ထင်ရှားသောနောက်ထပ်လက္ခဏာတစ်ရပ်မှာစီမံချက်ကြီးများ၏ပမာဏကြီးမား
မားလွန်းခြင်းဖြစ်သည်။ထိုစီမံချက်များတွင်ငွေအရင်းအနှီးကြီးမားစွာထည့်ဝင်ရပြီးနိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်း
ရေးရှင်းကြီးများပါဝင်ကာစီမံချက်များ၏ဆိုးကျိုးကိုစီမံချက်အကောင်အထည်ဖော်ရာဒေသများတွင်လူမှု
မျှတစီးပွားနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဆိုးကျိုးများအဖြစ်ခံစားကြရသည်။

ထိုစီမံချက်များသည်သီးခြားစီရပ်တည်သောပို့ကုန်လုပ်ငန်းစုကွက်ကွက်ကိုသာဖြစ်ထွန်းစေပြီးဒေသ
ဒေသတွင်းအဆင့်ဆင့်တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်မှုများနှင့်တစ်စုံတရာပတ်သက်ခြင်းမရှိပေ။ထို့ကြောင့်
လူမှုရေးနှင့်ဒေသန္တရအစွဲများနှင့်ကင်းကွာမှုများကိုကြုံတွေ့ရပြီးလူမှု-
ကုန်ထုတ်လုပ်မှုရပ်ဝန်းကြီးတစ်ခုလုံးသည်ဈေးနှုန်းအတက်အကျတည်ငြိမ်မှုအားနည်းသောနိုင်ငံတစ်
တကာဈေးကွက်များပေါ်တွင်သာလုံးဝမီတည်နေသည် (Gudynas 2009; Colectivo Voces de Alerta
2011)။စီမံကိန်းကြီးများ၏ပမာဏကြီးမားလွန်းသောကြောင့်လက်ရှိလူမှုနှင့်စီးပွားရေးစနစ်ဖွဲ့စည်းပုံမျှ
များကိုခြိမ်းခြောက်သည်သာမကလူထု၏ပြောရေးဆိုခွင့်လည်းတစ်စုံတရာမရှိသောကြောင့်ဒီမိုကရေစီ
ကရေစီတန်ဖိုးများကိုပါထိပါးစေသည်။လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းပဋိပက္ခပေါင်းစုံနှင့်ပိုင်းခြားကန့်သတ်
သတ်မှုများပေါ်ပေါက်လာပြီးဆန့်ကျင်ခုံရန်ကြိုးစားသူများကိုရာဇဝတ်ကြောင်းအရအရေးယူခြင်းကြောင့်
ကာလအခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအသစ်များကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

'သဘောတူညီမှု'
အကြောင်းပြောနေရုံဖြင့်စီးပွားရေးတွင်ဥပဒေများနှင့်ဟန်ချက်ညီမှုကိုတည်ဆောက်နိုင်မည်
ည်မဟုတ်ပေ။ထိုသဘောတူညီမှုသည်၁၉၉၀ပြည့်လွန်နှစ်များကရှိခဲ့သောသဘောတူညီမှုများနှင့်ကွ
ကွဲပြားသည်။အထူးသဖြင့်အခြားသောအတွေးအခေါ်အယူအဆများကိုပယ်ပြီးနိယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒတစ်ခု
ခုတည်းကိုသာယနေ့ခေတ်၏အငြင်းပွားစရာမရှိသောပန်းတိုင်အဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်းကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်
ဖစ်သည်။နိယိုလစ်ဘရယ်အယူအဆများနှင့် (လက်ဝဲပုံစံ)
တိုးတက်သောဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆတို့ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်မရေရာမှုများနှင့်ပိရောမီများဆက်တိုက်
က်ဖြစ်ပွားသောနေရာလည်းဖြစ်သည်။

ကုန်စည်သဘောတူညီမှုအကြောင်းကိုပြောလျှင်ယခင်အတိတ်ကခေတ်များနှင့်ပြတ်တောက်ထွက်မှုမ
များရော၊အစဉ်အဆက်ဖြစ်တည်မှုများပါရောထွေးနေသည်။ဝါရှင်တန်သဘောတူညီမှုခေတ်ကတည်
ည်ပင်ကုန်စည်သဘောတူညီမှုသည်ဘက်မမျှသောသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်နိုင်ငံရေးဆက်နွှယ်မှုမျှ

များကိုချမှတ်ခဲ့ပြီးလက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများအတွက်တရားမျှတမှုမရှိသောကမ္ဘာ့စနစ်သစ်၏စည်းမျဉ်းများ
ဘက်ကိုဖော်ဆောင်ပြီးဖြစ်သည်။ယင်းသည်ခေတ်ဟောင်းနှင့်ခေတ်သစ်အကြားအချိတ်အဆက်
ကံကိုလည်းဖန်တီးပေးသည်။နိုင်ငံများရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသောပြောင်းလဲမှုများနှင့်အများပြည်သူ
သူပိုင်အရင်းအမြစ်များကိုပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုသည့်ဘဉ်းပြည့်လွန်နှစ်များကတည်းကပင်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး
ဝါဒအတွက်နှုန်းစံနှင့်တရားဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံများကိုချမှတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်နေသည်။ယင်းတို့ကရင်
င်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက်ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာအာမခံချက်ကိုပေးသလိုဈေးကွက်အတက်အကျမျှ
များကိုကျော်လွှားပြီးကုမ္ပဏီများဘက်မှအမြဲတမ်းအမြတ်အစွန်းရနေစေရန်ဖန်တီးပေးထားသည်။

သို့သော်ခေတ်ဟောင်းနှင့်မတူလမ်းခွဲထွက်သည့်ထင်ရှားသောအစိတ်အပိုင်းအများအပြားရှိသည်
ည်။ဘဉ်းပြည့်လွန်နှစ်များကဝါရှင်တန်သဘောတူညီချက်တွင်ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စကိုထိပ်တန်းတင်ထား
ထားကာအဆောက်အအုံဆိုင်ရာပြင်ဆင်မှု structural adjustment
နှင့်ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြောင်းလဲရေးကိုအဓိကထားလုပ်ဆောင်သည်။နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍ
ကဏ္ဍကိုလည်းကြားဝင်စေစပ်ပေးခြင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့်ထိန်းကျောင်းပေးခြင်းတို့
ဖြင့်သာသတ်မှတ်ထားသည်။ထိုအချိန်ကတောင်အမေရိကတွင်နိုင်ငံရေးအရမင်းမူသောအတွေးအခေါ်
ခါမှာနီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒပင်ဖြစ်သည်။လက်ရှိတွင်ကုန်စည်သဘောတူညီချက်ကနိုင်ငံတော်နှင့်လူ့အဖ
အဖွဲ့အစည်းအကြားဆက်သွယ်ချက်ကိုပုံစံတစ်မျိုးဖြင့်သတ်မှတ်ပေးပြီးအရွယ်အစားကြီးမားသောပြည်ပတ
ပတင်ပို့မှုကိုအဓိကထားသောတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်
ဆောင်ရွက်သည်။ထိုမှတစ်ဆင့်နီယိုလစ်ဘရယ်နိုင်ငံရေးနှင့်သဘောတူညီမှုကိုမေးခွန်းထုတ်
တံသောတိုးတက်သောအစိုးရများပေါ်ပေါက်လာသည်။အချို့မှာလည်းရှေးရိုးဘောင်ထဲမှထွက်ပဲနီ
နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒကိုဆက်လက်ကိုင်စွဲနေကြသည်။တိုးတက်သောအစိုးရများကပိုမိုပွင့်လင်းပြီးအမယ်
ယ်စုံသောစီးပွားရေးမူဝါဒများကိုကျင့်သုံးကာနိုင်ငံရေးကျင့်သုံးပုံနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်
င့်ဆက်သွယ်ပုံများတွင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်သည်
(ဘိုလီးဗီးယား၊အီကွေဒေါ၊ပင်နီဖွဲလား၊အာဂျင်တီးနား၊ဘရာဇီးစသည်)။ကျန်နိုင်ငံများမှာမူရှေးရိုးစွဲနီယို
ယိုလစ်ဘရယ်စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းကိုဆက်လိုက်ကြသည် (မက္ကဆီကို၊ကိုလံဘီယာ၊ပီရူး)။

နိုင်ငံရေးမျက်နှာစာမှကြည့်ပါကကုန်စည်သဘောတူညီချက်သည်နီယိုလစ်ဘရယ်ခေတ်လွန်
နကာလတွင်အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သောဆက်စပ်မှုများနှင့်အဆက်ပြတ်တောက်မှုများအနုပတိ
တိလောမဖြစ်စဉ်ကိုဖြတ်သန်းပြီးနိုင်ငံရေးအာဏာဖြန့်ကျက်ဆက်နွယ်မှုပုံစံအသစ်များဖြစ်ပေါ်
ပါလာသည်ကိုတွေ့ရမည်။ထိုသို့ဆိုသဖြင့်နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒတစ်ခန်းရပ်သွားပြီဟုမယူဆသင့်ပေ။ထ
။ထိုနောက်ခံအခြေအနေကသီအိုရီနှင့်လက်တွေ့ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများစွာကိုဖန်တီးပေးနေသည်။ထိုစိ
စိန်ခေါ်မှုများသည်စီးပွားရေး၊လူမှုရေး၊ဂေဟဗေဒ၊နိုင်ငံရေးနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းရေးစသည့်နယ်
ယ်ပယ်ပေါင်းစုံတွင်တပြိုင်နက်ဖြန့်ကျက်တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

တိုးတက်သောအစိုးရများနှင့်ဝေဖန်သောအတွေးအခေါ်ကျိုးပျက်ခြင်း

ကုန်စည်သဘောတူညီမှု၏ဝိသေသတစ်ခုမှာမြေယာနှင့်ဘုံပိုင်ဆိုင်သောအရင်းအမြစ်များကိုအဝေမတ
မတည့်ရာမှဖြစ်ပေါ်သောလူမှု-
ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာပဋိပက္ခများဖြစ်သည်။လက်တင်အမေရိကတိုက်တွင်လူမှု-
ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာပဋိပက္ခအများအပြားကိုရင်ဆိုင်ရပြီးယင်းတွင်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသောနိုင်ငံ

ရေးနှင့်သီအိုရီဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုအများအပြားပါဝင်သည်။ထို့ကြောင့်ပင်လက်တင်အမေရိကစေ့ဖန်ရေးအတွေးအခေါ်များအတွင်း၌တင်းမာမှုများနှင့်အက်ကွဲကြောင်းများပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ရုန်းကန်ရင်ဆိုင်ရမှုများကိုသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ချိတ်ဆက်သောဖြစ်စဉ်ဟု Enrique Leff (2006) ကခေါ်တွင်သောဖြစ်စဉ်သည်လက်တင်အမေရိကအတွေးအခေါ်များအတွင်းအလှည့်အပြောင်းများ၊လမလမ်းခွဲများနှင့်ဖွင့်ဆိုတည်ဆောက်မှုအသစ်များကိုဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ထိုအလှည့်အပြောင်းများသည်အစဉ်အလာအသိပညာစနစ်များဖြစ်သောလူမှုဗေဒ၊ဒဿန၊နိုင်ငံရေး၊ဂေဟဗေဒ၊ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်လေ့လာရေးပညာ၊လူမှုစီးပွားရေး၊အမျိုးသမီး၊ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျှများနှင့်လက်တင်အမေရိက၏ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာဝါဒသစ်သည်တို့တွင်တပြိုင်နက်တည်းလိုလိုဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအသိပညာစနစ်များနှင့်စေ့ဖန်ရေးအစဉ်အလာများသည်သမိုင်းတွင်ရှိခဲ့သောယဉ်ကျေးမှုစုံဝါဒဒေကြောင့်လည်းကောင်း၊သိမှုဗေဒတွင်နေရာပေးခြင်းခံရလေ့မရှိသောဒေသတွင်းအသိပညာစနစ်များနှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏လောကအမြင်များမှလည်းကောင်းပေါက်ဖွားလာခြင်းဖြစ်သည်။

အသိပညာဆိုင်ရာဂေဟစနစ်ဟု Boaventura de Sousa Santos (2007) ခေါ်တွင်သောစနစ်အတွင်း၌အတိတ်ကာလကဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများနှင့်ခေါင်းစဉ်ခွဲများပါဝင်ပြုပြီးလက်တင်အမေရိကတွင်လူမှုသိပ္ပံနှင့်လူသားဝါဒကောင်းစွာမဖြစ်ထွန်းမီကပင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည့်အရာများလည်းဖြစ်သည်။ထိုအသိဉာဏ်ပုံစံများကိုကောင်းစွာကြေငြာဖော်ထုတ်နိုင်မှုမရှိခြင်းကြောင့်၎င်းတို့ကိုဒေသတွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာတွင်အသိအမှတ်ပြုခံရမှုအားနည်းသည်။ထိုနောက်ခံအခြေအနေတွင်တူးဖော်ရေးစီးပွားဖော်ဒယ်နှင့်လူမှုပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထိပ်တိုက်တွေ့မှုများသည်လက်တင်အမေရိကတစ်ခွင်တပြိုင်တွင်ပျံ့နှံ့ခဲ့သောတိတိုးတက်မှု၊သဘာဝလောက၊ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊နိုင်ငံ/တိုက်ကြီးတို့နှင့်ချိတ်ဆက်သောဥပမိလက္ခဏာများနှင့်ပတ်သက်သောအပြင်းအထန်ငြင်းခုံမှုများကိုပြန်လည်ဖော်ထုတ်ပေးနေခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ထိုအပြင်းအခုံများသည်ယခင်ကနှင့်မတူပဲပြင်းထန်ကာရာဒီကယ်လည်းဆန်သည်။

ထိုအပြင်းအခုံများနှင့်ရပ်တည်ချက်များပြောင်းလဲလာခြင်းကြောင့်စေ့ဖန်သောအတွေးအခေါ်များကြား၌ပင်အက်ကွဲကြောင်းများပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒတစ်မိုးလုံးဖျောက်ဆိပ်လွှမ်းမိုးခဲ့သော၁၉၉၀ပြည့်လွန်နှစ်များနှင့်ယှဉ်လျှင်ရာစုသစ်သည်အတွေးအခေါ်လမ်းကြောင်းပေါင်းစုံဖြာထွက်၊ခွဲထွက်ကာဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေရာအခြေအနေမနများလည်းပါဝင်ပြီးတင်းမာမှုများနှင့်ထိပ်တိုက်တွေ့မှုများကိုပိသေသပြုပါသည်။

စနစ်တကျ၊ယေဘုယျပြုရသော်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်ပတ်သက်သည့်သီးခြားအမြင်သုံးမျိုး၊ရပ်တည်ချက်သုံးမျိုးရှိသည်ဟုဆိုရမည်။နီယိုလစ်ဘရယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒ၊တိုးတက်သောနီယိုလစ်ဘရယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုလွန်ဝါဒတို့ဖြစ်ကြသည်။ထိုသုံးမျိုးအကြောင်းကိုသက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံဥပမာများဖြင့်ရှင်းလင်းဆွေးနွေးသွားပါမည်။

လစ်ဘရယ်၊ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒလက်သစ်

ဝါရှင်တန်သဘောတူညီမှုကိုဝေဖန်မေးခွန်းထုတ်မှုများရှိလာသော်လည်းလစ်ဘရယ်နှင့်နီယိုလစ်
စ်ဘရယ်ဝါဒအတွေးအခေါ်များမှာမူကျဆုံးသွားခြင်းမရှိပေ။လက်တွေ့တွင်ထိုအခြေခံများသိသိသာသ
ာသာပြောင်းလဲသွားခြင်းမရှိသော်လည်းကုန်စည်သဘောတူညီချက်ကြောင့်အနည်းငယ်ပြင်
င်ဆင်မွမ်းမံမှုတော့ရှိလာသည်။ဆယ်စုနှစ်နှစ်ခုကျော်နှစ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားပြီးနောက်တွင်ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒ
ဒပြန်လည်ဦးထောင်လာပြီးဖွံ့ဖြိုးရေးထုတ်လုပ်မှုမြှင့်တင်ရေးနှင့်ခေတ်မီရေးကတိကဝတ်များကိုသယ
သယ်ဆောင်လာသောကြောင့်ကြော်ငြာတစ်ခုအယူအဆတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။ယခုတစ်ကြိမ်တွင်မူယခ
ယခင်ကကဲ့သို့စက်မှုလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးရေးအပေါ်အခြေမခံတော့ပဲဧရာမတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကြီးများ
ားကိုဦးတည်ထားခြင်းဖြစ်သည်။နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒတွင်ယခင်ကအတိုင်းနိုင်ငံတော်ကဈေးကွက်
ွက်အောက်တွင်နေရပြီးယခုအခါတွင်နိုင်ငံစုံစောင့်ကြည့်ကြပ်မတ်ရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ
(ဧရာမစောင့်ကြည့်ကြပ်မတ်ရေးနိုင်ငံတော်ကြီး)

အပေါ်အထူးအလေးအနက်ထားသည်။သဘာဝတရားကြီးကိုအရင်းအမြစ်များအဖြစ်သော်လည်းကောင်း
်းမကုန်ခမ်းနိုင်သည့်အရင်းများအဖြစ်သော်လည်းကောင်းရှုမြင်ကြသည်။လွန်ခဲ့သောဆယ်စု
စုနှစ်နှစ်ခုခန့်ကတည်းကပေါ်ပေါက်ခဲ့သောဂေဟဆိုင်ရာအခြေခံအယူအဆများကိုမျက်ကွယ်ပြုကြသည်။

ကုန်စည်သဘောတူညီချက်သည်နီယိုလစ်ဘရယ်အတွေးအခေါ်နှင့်တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင်ကျယ်သောလ
ာလစ်ဘရယ်အတွေးအခေါ်များကိုရောမွှေပြီးဝေဖန်မှုများပျောက်ပျက်သွားစေရန်ကြိုးစားသည်။ဥပမာ
မာအားဖြင့်ရေရှည်တည်မြဲမှုအယူအဆကိုလျှော့ပေါ့ပြီးဖော်ထုတ်ထားသည့်ရေရှည်တည်တံ့သောဖွ
ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆမျိုးဖြစ်သည် (Gudynas

2011)။ယင်းတွင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သမားများအကြံပြုသောအကန့်အသတ်များကိုဖြေလျှော့ရန်ကြိုးပမ
ပမ်းထားမှုများရှိသည်။'ရေရေထားသော' ရေ

ရေရှည်တည်တံ့ရေးအယူအဆတွင်သဘာဝတရားကိုအရင်းအနှီးအဖြစ်ဆက်လက်သဘောထားပြီးပတ်
တ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ကျိုးနပ်သောလုပ်ငန်းများ Eco-efficient
နှင့်နည်းပညာသစ်များကဖန်တီးပေးမည့်သန့်ရှင်းသောထုတ်လုပ်မှုနည်းလမ်းများဆိုသည်ကို
ကိုအဓိကအားထားသည် (Martinez Alier 2005)။

နီယိုလစ်ဘရယ်အတွေးအခေါ်များ၏ဒုတိယဒေါက်တိုင်မှာကော်ပိုရိတ်လူမှုတာဝန်ယူမှုဖြစ်သည်။ယင်းကို
ကိုနိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများကအားပေးထောက်ခံပြီး ၂၀၀၀ခုနှစ်၌ Global
Compact Compact ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာအသိအမှတ်ပြုမှုကိုစတင်ရရှိသည်။ကော်ပို
ရေးရှင်းကြီးများသည်ကမ္ဘာစီးပွားရေး၏အဓိကဇာတ်ကောင်များဖြစ်သည်နှင့်၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်
င်ချက်များကြောင့်လူမှုစီးပွားပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကြုံနိုင်ချေများအတွက်
ွက်ဒေသခံလူထုနှင့်ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သည့်အပေါ်တွင်လည်းကော်ပိုရိတ်များကတာဝန်ယူဖြေ
ဖြေရှင်းရမည်ဟူသောအချက်နှစ်ချက်အပေါ်တွင်အဓိကအခြေခံထားသည်။

ကော်ပိုရိတ်လူမှုတာဝန်ယူမှုသည်ရှုပ်ထွေးဆန်းကြယ်သောလူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်ရှိဇာတ်ကောင်မျ
များအကြား၌မိုက်ခရိုနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကိုအသုံးပြုမှု
(Svampa 2008, 2011a)

နှင့်လည်းဆက်စပ်သည်။ထိုစဉ်းစားချက်တွင်ပါဝင်သောဇာတ်ကောင်များအကြားစနစ်တကျဆက်စပ်မှုက
ိုယုံကြည်သည့်အပြင်နိုင်ငံတော်၏အဖွဲ့အစည်းအဆင့်ဆင့်သည်လည်းဇာတ်ကောင်များ
ားပင်ဖြစ်သည်ဟုသတ်မှတ်သည်။ယင်းတွင်အဓိကအားဖြင့်ထိခိုက်ခံရမည့်လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများမှ
မှလူမှုစံသွေဖယ်သောထုတ်လုပ်ရေး socially discursive production များ (Antonelli 2009)

အတွက်ခွင့်ပြုပေးနိုင်ရန်ကျွမ်းကျင်သူများ၊ဂျာနယ်လစ်များနှင့်စေ့စပ်ရေးသားများပါပါဝင်သောဖြူ
ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ယင်းဒေါက်တိုင်သုံးခုရေရည်တည်တံ့မည့်ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ကော်ပိုရိတ်လူမှုတာဝန်ယူမှုနှင့်အုပ်ချုပ်ရေး
ရုံးတို့သည်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကိုတရားဝင်ဖြစ်စေမည့်မူဘောင်တစ်ခုကိုတည်
ည်ထောင်ပေးသည်။တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင်ဒေသတွင်းလက်ခံမှုကိုရရှိရန်အတွက်ဒေသခံများအပေါ် bio-
political ထိန်းချုပ်ရေးပုံစံသွင်းပြီးဆောင်ရွက်သည်။

နိုင်ငံရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင်လစ်ဘရယ်လက်သစ်ဝါဒသည်ရက်စက်ပြီးတဲ့တိုးကျနိုင်သည်။ဥပ
ဥပမာအားဖြင့်စစ်ဘောင်ကျယ်ပြီးတိုက်ပွဲဖြစ်နိုင်ချေများသောပီရူးကိုလံဘီယာနှင့်ယခုနောက်
က်ဆုံးမက္ကဆီကိုတို့ကဲ့သို့နိုင်ငံများတွင်ပိုသိသာသည် (Seoane et al.
2006)။ပီရူးနိုင်ငံရှိသမ္မတအလန်ဂါဆီယာလက်ထက်တွင်ထင်ရှားသောဥပမာမှာ 'ခြံစောင့်ခွေးလက္ခဏာများ'
ဟူသောခေါင်းစဉ်ဖြင့်ကွန်ဆာဗေးတစ်သတင်းစာ El Comercio of Lima
တွင်၎င်းကိုယ်တိုင်ရေးသောဆောင်းပါးဖြစ်သည်။ယင်းတွင်အမေရိကန်ဒေသမှရရှိမည့်သယံဇာတများက
ကိုရက်ရက်စက်စက်တူးဖော်ထုတ်ယူမည့်၎င်း၏မူ
ဝါဒများကိုဖော်ပြထားသည်။ဟက်တာသန်းနှင့်ချီသည့်စီးပွားရေးအရအသုံးမချနိုင်သေး
သောသစ်တောများ၊ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးခြင်းမရှိသောမြေယာများ၊သတ္တုရိုင်းကြောရာပေါင်းများ
းစွာနှင့်ရေထွက်လုပ်ငန်းနှင့်အခြားစီးပွားရေးထုတ်လုပ်မှုတစ်စုံတရာမရှိသောပင်လယ်ပြင်
ပင်ဟက်တာသန်းပေါင်းများစွာရှိနေသည်။ဒေသတွင်းဖြတ်သန်းစီးဆင်းသောမြစ်များမှာအကျိုးအမြ
မြတ်များစွာရနိုင်ချေရှိသော်လည်းလျှပ်စစ်ထုတ်နိုင်ခြင်းအလျဉ်းမရှိပဲပင်လယ်ထဲသို့အကျိုးမဲ့စီးဆင်းသွားရသည်
(García 2007)။

ခြံစောင့်ခွေးအယူအဆသည် ၂၀၀၇ ဒီဇင်ဘာတွင်လက်တွေ့အသက်ဝင်လာပြီးလွတ်တော်ကဂါဆီ
ဆီယာကိုအမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့်လွတ်လပ်သောကုန်သွယ်မှုသဘောတူစာချုပ်ချုပ်နိုင်ရန်ခွင့်
င့်ပြုချက်ပေးလိုက်သည်။၂၀၀၈ခုနှစ်ဖွန်အထိအုပ်ချုပ်ရေးဘက်မှဥပဒေပေါင်းတစ်ရာခန့်ပြဌာန်းခဲ့ရာ၎င်း
၎င်းတို့အနက်မှ၁၁ခုမှာပီရူးအမေရိကန်တောများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ထိုဥပဒေများမှာတောရိုင်း
်ဥပဒေများသာဖြစ်ပြီးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီခြင်းမရှိဟုဌာနေတိုင်းရင်းသားမျ
များနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အန်ဂျီအိုများကကန့်ကွက်ကြသည်။

ထို့နောက် ၂၀၀၉ ဖွန်တွင်အမေရိကန်ဒေသခံ၃၀ခန့်နှင့်ရဲအရာရှိဆယ်ဦးခန့်သေဆုံးပြီးလူအများအပြားပျေ
ပျက်ဆုံးခဲ့သော Bagua
ဖိနှိပ်မှုဖြစ်ပွားသည်။ထိုအဖြစ်အပျက်နှင့်ဆက်စပ်ဆန္ဒပြမှုများကြောင့်ဂါဆီယာအစိုးရသည်ဒေသခံ
ခံများ၏အခွင့်အရေးကိုထိခိုက်သောဥပဒေများကိုပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးရသလိုသမိုင်းတလျှောက်
က်အပစ်ပယ်ခံအမေရိကန်တိုင်းရင်းသားများကိုအလေးထားရကောင်းမှန်းသိလာခဲ့သည်။ပီရူးအမေရိကန်ဒေသတ
သတွင်စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏၁၁%
နှင့်လူမျိုးပေါင်း၆၆မျိုးနေထိုင်ပြီး၎င်းတို့အနက်မှလူမျိုး၁၄မျိုးမှာအနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှုနှင့်ထိ
တွေ့ခြင်းလုံးဝမရှိပေ။

၂၀၁၁ခုနှစ်တွင် Ollanta Humala
ကိုသမ္မတအဖြစ်ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခြင်းကြောင့်မျှော်လင့်ချက်များမြင့်တက်လာသော်လည်း
Cajamarca ၆၃

ဒသရှိမိုင်းတွင်းနှင့်ပတ်သက်သောပဋိပက္ခတွင်အစိုးရကအကြမ်းဖက်ခြေမှုန်းသောနည်းလမ်းကိုဆက်လက်ကျင့်သုံးလာပြန်သည်။ထို့ကြောင့်အစဉ်အလာနီယိုလစ်ဘရယ်စီမံချက်များ၏နည်းလမ်းဟောင်းဖြစ်သောအမိန့်ပေး၊ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစနစ်သို့ပြန်သွားခြင်းသာဖြစ်သည်။

တိုးတက်သောဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒလက်သစ်၏မျက်ကွယ်များ

ဖွံ့ဖြိုးရေးလက်သစ်တိုးတက်သောဝါဒနှင့်လစ်ဘရယ်ဝါဒကြားတွင်တူညီမှုအများအပြားရှိသော်လည်းကွဲပြားခြားနားသောနေရာများလည်းရှိသည်။အဓိကအားဖြင့်နိုင်ငံတော်နှင့်ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းမှုအခန်းကဏ္ဍတို့ဖြစ်သည်။မည်သို့ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိသည်ဖြစ်စေလက်ဝဲယိမ်းနှင့်တိတိုးတက်သောအစိုးရများပေါ်ထွန်းလာခြင်းမှာမကြာသေးမီဆယ်စုနှစ်များအတွင်းနီယိုလစ်ဘရယ်ဆန့်ကျင်ရေးလှိုင်းများတစ်ခုပြီးတစ်ခုပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည်။ထိုလှုပ်ရှားမှုများကိုတိုတက်ကြွသောလူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်လယ်သမား-ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများကဦးဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့် ၂၀ရာစု၏အစတွင်လူ့အဖွဲ့အစည်းအစည်းနိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေးဆက်နွယ်မှုများကိုပုံဖော်မည့်မူဘောင်အသစ်များပေါ်ထွက်လာသလိုအခြေခံရပိုင်ခွင့်များတိုးချဲ့ခြင်းနှင့်ဆင်းရဲမွဲတေမှုလျော့ချခြင်းကလည်းအရေးကြီးသောလူထုနိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များဖြစ်လာသည်။

ဘိုလီးဗီးယားနှင့်အီကွေဒေါကိုသို့သောနိုင်ငံများတွင်ပြည်သူများပိုမိုပါဝင်ခွင့်ရှိလာသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်များရေးဆွဲကြရာ၌ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ဝါဒလူမျိုးစုံနိုင်ငံတော်၊ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၊ Buen Vivir

နှင့်သဘာဝတရားကြီး၏ရပိုင်ခွင့်စသည့်အခြေခံအယူအဆများပါဝင်လာကြသည်။တပြိုင်နက်တည်းပင်ယနေ့ခေတ်လူမှုနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာလှုပ်ရှားရုန်းကန်မှုများအတွက်ဂေဟနှင့်ပိုင်နက်ဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်အသစ်များကိုလည်းပြဌာန်းပေးနိုင်ခဲ့သည် (Svampa 2011b)။လွန်ခဲ့သောဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်းထိုတိုးတက်သောအစိုးရများ၏အာဏာခြေကုပ်ပိုမိုမြဲမြံမြဲလာပြီးနောက်တွင်မူအခြားသောရပ်တည်ချက်များကရှေ့တန်းရောက်လာပြန်သည်။တိုးတက်သောအစိုးရများ၏နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက်ပလက်ဖောင်းသည်နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒမှခွဲထွက်ခြင်းဖြစ်သော်လည်းထိုအစိုးရများသည်တစ်ချိန်တည်းတွင်ယနေ့အခြေခံကုန်စည်ဈေးနှုန်းမြင့်မားမှုနှင့်ယှဉ်ပြိုင်သဘာဝတရားမှထုတ်ယူသုံးစွဲရေးအယူအဆများကိုလည်းအားပေးမြှင့်တင်လာကြသည်။

ထိုအယူအဆများသည်လွန်ခဲ့သော ၂၅နှစ်ခန့်ကဘိုလီးဗီးယားလူမှုဗေဒပညာရှင် René Zavaletta ဖော်ထုတ်ခဲ့သောအမြတ်၏ဒဏ္ဍာရီဟူသည့်အယူအဆနှင့်လည်းဆက်စပ်နေပြန်သည်။ထိုဒဏ္ဍာရီယုံတမ်းမှာZavaletta (2009 [1986]: 29-46) ၏အလိုအရတောင်အမေရိကတိုက်သည်သဘာဝသယံဇာတများနှင့်ပတ်သက်လျှင်အကောင်းဆုံးဆုလာဘ်ဘက်ကိုရရှိထားသည်ဟူသောအယူပင်ဖြစ်သည်။ထိုစာရေးသူကလက်တင်အမေရိကရှိလူတိုင်း၏စိတ်ထဲတွင်ရှိသောရွှေအတိပျိုးသည့်ဒဏ္ဍာရီမြို့တော် El Dorado ကိုဥပမာပေးသည်။စာရေးသူရတနာသိုက်ရုတ်တရက်ပေါ်သလို El Dorado မြို့တော်ကြီးပေါ်လာခြင်းနှင့်အလိုလိုရလာသောသဘာဝဆုလာဘ်များကိုအပြည့်အဝထိန်းချုပ်စီမံမိမိနိုင်မည်ဟုမှားယွင်းစွာလက်ခံယူဆခြင်းများသည်လက်တင်အမေရိကသားများ၏သွေးသားထဲတွင်ကိန်းဝပ်နေပြီးဖြစ်သည်ဟုထောက်ပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုဒဏ္ဍာရီနှင့်ဆက်ဆံဆက်သွယ်ဖွဲ့ဖြိုးရေးဝါဒအတွေးအခေါ်များမှာ Zavaletta
အပါအဝင်လက်တင်စာရေးသူအတော်များများ၏အရေးအသားထဲတွင်ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ Fernando
Coronil (2002) ကပင်နီဇွဲလားရှိဒဏ္ဍာရီနိုင်ငံတော်အကြောင်းဝေဖန်ရေးသားသလို Alberto Acosta နှင့်
Jürgen Schuldt
တို့ကလည်းသယံဇာတပေါများမှု၏ကြိမ်စာအကြောင်းကိုရေးသားသည်။ ၎င်းတို့ကသယံဇာတပေါကြွယ်ဝခြင်း
အကြောင်းကြောင့်ဆင်းရဲရဲသောနိုင်ငံများရှိသည်ဟုအတိအလင်းရေးသားခဲ့သည် (Schuldt/Acosta
2009: 11; Acosta
2009)။ ၎င်းတို့ကတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ဆင်းရဲမှုတိုးပွားလာခြင်း၊ မတရားမှုတိုးပွားလာခြင်း
ခင်း၊ ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးမှုပုံမှန်ခြင်းနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ခြင်းစသည်
ညီတို့ဆက်စပ်နေကြောင်းကိုအတိအလင်းထုတ်ဖော်ရေးသားသည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင်ကုန်ကြမ်းဈေးနှုန်းများတက်ခြင်း၊ အာရှမှဝယ်လိုအားတောက်လျှောက်ခြင်း
မားနေခြင်းစသည့်အကြောင်းများကြောင့်တူးဖော်ရေးဝါဒီများအနေနှင့်ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများကိုအပြ
အမြန်ဆုံးအမိလိုက်နိုင်မည်ဟူသောထင်ယောင်ထင်မှားမှုများကိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သို့သော်ထိုထင်
မြင်မှုများမည်သည့်အခါမှဖြစ်မလာခဲ့ပေ။

ဖွံ့ဖြိုးမှုအမြင်မှားခြင်းသည်ပဋိပက္ခပေါ်တွင်လည်းမူတည်သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏နိယိုလစ်ဘရယ်
ဘရယ်ဝါဒကြောင့်မမျှတမှုနှင့်ဆင်းရဲမွဲတေမှုများပြန့်ပွားလာပြီးတပြိုင်နက်တည်းတွင်ကုန်ကြမ်းဈေး
ရောင်းချမှု၏အကျိုးအဖြစ်ကမ္ဘာစီးပွားပျက်ကပ်မှုများ၏အကျိုးကိုထင်သလောက်မခံရခြင်းလည်းရှိလာသည်
သည်။ ဘဏ္ဍာရေးပိုငွေနှင့်နှစ်စဉ်ဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်းမြင့်မားသောကြောင့်လက်တင်အမေရိကလမ်းကြေ
ကြောင်းဟူ၍ကြားဝါမှုများရှိလာကာနောက်တစ်ဆင့်တွင်နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာပေါ
ပါက်ကွဲထွက်မှုများဖြစ်လာသည်။ အီကွေဒေါသမ္မတ Raphael
Correa ပြောသကဲ့သို့နိယိုလစ်ဘရယ်ညီတော်တော်ကြီးကုန်ဆုံးသောအခါ ၂၀ ရာစုအစောင့်အကျပ်အတည်
ညှိုးကြီးများဖြစ်သောအလုပ်လက်မဲ့စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းကျဆင်းခြင်းနှင့်နိုင်ငံစွန့်ခွာထွက်သွား
ခြင်းများဖြစ်လာသည်။ ယင်းမှာအာဂျင်တီးနားရှိ Kirchners
အစိုးရလက်ထက်တွင်သိသာထင်ရှားပြီးယနေ့ခေတ်လူမှုစီးပွားအညွှန်းကိန်းများကိုအာဂျင်တီးနားစီးပွားပျက်
ကံသော ၂၀၀၁-၂၀၀၂ ကာလများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပြီးဖတ်ရှုပြောကြားခြင်းမျိုးဖြစ်နေသည်။

ဘိုလီဗီးယား၏ဥပမာမှာလက်တင်အမေရိကတိုက်၏ဖွံ့ဖြိုးမှုအမြင်မှားခြင်းအတွက်အကောင်းဆုံးဥပ
ဥပမာတစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်။ အခြေခံကုန်စည်ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာခြင်းနှင့်ကုမ္ပဏီများကိုနိုင်ငံပိုင်
ပိုင်သိမ်းခြင်းတို့တိုက်ဆိုင်ဖြစ်ပွားသဖြင့်ဘိုလီဗီးယားတွင်အစိုးရဝင်ငွေအလွန်အမင်းမြင့်မားသွားပြီး
ိုလူထုမျှော်လင့်ချက်များလည်းအလွန်အမင်းကြီးထွားလာခဲ့သည်။ သမ္မတ၏ဒုတိယသက်တမ်းတွင်တ
တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက်စီးပွားရေးကိုထပ်မံတံခါးဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းများတွင်
ွင်တစ်ဦးတည်းလွှမ်းမိုးနိုင်ရန်အပြင်းအထန်ကြိုးစားကြပြီး ၂၀၁၀ ပတ်ဝန်းကျင်တွင်တစ်ကိုယ်တော်ကြီး
ကီးစိုးသောပရောဂျက်များစတင်ခိုင်မာလာသည်။ ဘိုလီဗီးယားအစိုးရသည်ဒု-သမ္မတ Alvaro García
Linera ပြောသကဲ့သို့ခန့်ယုံကျော်လွှားစက်မှုထွန်းကားမှုလမ်းကြောင်းကိုလျှောက်လှမ်းပြီးတူးဖော်
ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင်အခြေခံသောမဟာဗျူဟာမြောက်အခြေခံအဆောက်အအုံအခြေခံချက်
ကြီးများကိုအဓိကထားဆောင်ရွက်သည်။ လီသီယမ်တူးဖော်မှုနိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများက
ဆောင်ရွက်သောဧရာမိုင်းတွင်းလုပ်ငန်းများ၊ IIRSA နောက်ခံဖြင့်ဆောင်ရွက်သောလမ်းနှင့်ရေအ
ရအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းများနှင့်အခြားစီမံချက်ကြီးများပါဝင်သည်။

ယေဘုယျဆိုရသော်လည်း ဖြိုးမှုထင်ယောင်မှားခြင်းသည် လက်တင်အမေရိက၏ နိုင်ငံရေးစိတ်ကူးဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိပြီး နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ဆောင်မှုများ၊ သယံဇာတမှ ရသေ့ဝင်ငွေများကို သုံးပြီး အဆင်းရဲဆုံးလူတန်းစားအတွက် ထောက်ပံ့သော လူမှုပေါ်လစီများ စသည်တို့တွင် လည်း ထင်ဟပ်ပုံလျက်ရှိသည်။

တိုးတက်သော အစိုးရများ၏ နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒကို ပြန်လှန်မေးခွန်းထုတ်လာကြသော အခါတွင် မူနီစီပယ်တီရီတော်သည် စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် အရေးပါသော ဇာတ်ကောင်တစ်ဦး ပြန်ဖြစ်လာပြီး အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြန်လည်တည်ဆောက်လာကာ နေပြန်လည်ခွဲဝေမှုကို ပင်ဦးတည်ဆောင်ရွက်နိုင်လာသည်ကို လည်းတွေ့ရသည်။

ထိုသို့ နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို သိသိသာသာ ပြန်လည်တိုးမြှင့်လာသည်မှန်သော်လည်း နိုင်ငံတော်မှာ မည်သည့်အခါတွင်မှ လက်ကြီးသမား Mega Player ဖြစ်မလာနိုင်တော့ပေ။ စောင့်ကြည့်ထိန်းကွပ်သော နိုင်ငံတော် regulatory state အဖြစ် ပြန်လာခြင်းမှာ လည်း လူမှုလှုပ်ရှားမှုများ၊ အန်ဂျီအိုများ၊ အခြားသော ကဏ္ဍများ အပါအဝင် ပိုမိုစုံလင်စေ ထွေပြားလာသော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိက နိုင်ငံစုံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပါဝင်သော နောက်ခံအခြေအနေတွင် ဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်က ပြန်လည်ရယူတည်ဆောက်ထားသော နေ့ခွဲဝေမှုအာဏာမှာ နီယိုလစ်ဘရယ်နစ်များ၏ ဖိနှိပ်မှုကို လျှော့ချပေးရန်အတွက် လာသော ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဖြစ်သည်ကို မေ့သင့်ပေ။ ထို့အပြင် ဝင်ရောက်ပြည့်လွန်မှုများတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ရေးဆွဲခဲ့သော နစ်နာမှုများကို ပြန်လည်ကုစားရန် ရည်ရွယ်သည့် လူမှုပေါ်လစီများနှင့် လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ အစိုးရများက စက်မှုထွန်းကားရေးမည်သို့ သို့ပင် ကြွေးကြော်နေပါစေလက်ရှိဖြစ်နေသည့် စီးပွားရေးပြောင်းလဲမှုများက အခြေခံကုန်စည်များ ထုတ်လုပ်ရေးကိုသာ ပိုမိုတိုးချဲ့စေသည်။

ထို့ကြောင့် လက်တင်အမေရိကရှိ လက်ဝဲဝါဒီများသည် အရင်းရှင်ဆန့်ကျင်ရေး သို့မဟုတ် အများကြိုက်အမျိုးသားသားရေးမည်သည့် ဝါဒကို ကိုင်စွဲသည်ဖြစ်စေ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး ဝါဒကို ဆန့်ကျင်သော ဂေဟဝါဒီလှုပ်ရှားမှုများကို မူလက ခံကြခြင်းမရှိပေ။ ထိုဂေဟဝါဒီဝေဖန်ရေးများက ကမ္ဘာ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အခြေခံသော မာက်စ်ဝါဒ၏ အချို့သော ဒေါက်တိုင်ကြီးများကို ဝေဖန်ကြသည်။ လက်တင်အမေရိက လက်ဝဲဝါဒီအများစုသည် ဂေဟဗေဒဆိုင်ရာ ပြဿနာများမှာ အမှန်စင်စစ် ချမ်းသာသော သာအနောက်တိုင်းအတွေးအခေါ်များမှ (မလိုအပ်ပဲ) တင်သွင်းလာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပင်ယူဆကြသည်။ ထိုအာဂျင်ဒါသည် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများနှင့် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းကြောင်းကို လျှောက်လှမ်းစဉ် နိုင်ငံများအကြား မညီမျှမှုများကို ပိုမိုစေသည်ဟု လည်းယူဆကြသည်။

လက်တင်အမေရိက၏ တိုးတက်သော လက်ဝဲအယူအဆသည် ဖြိုးရေး ဝါဒအခြေခံပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားပြီး ကုန်စည်သဘောတူညီချက်နှင့် ပတ်သက်လျက် နီယိုလစ်ဘရယ် ဘရယ်ဝါဒနှင့် ဘုံတူညီမှုများ ရှိသည်။ အဆိုးဆုံးအခြေအနေတွင် ယင်းကဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ကော်ပိုရိတ်လူမှုတကာဝန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဒေါက်တိုင်သုံးခုကို နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေး ဝါဒ၏ တက်ကြွလှုပ်ရှားသော ဝင်ရိုးသုံးခုအဖြစ် သတ်မှတ်လက်ခံသည်။ ထိုအယူအဆများက တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် ဒေသခံများအတွက် အလုပ်အကိုင်များကို ဖန်တီးပေးသည်ဟု ဆိုကြသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုလုပ်ငန်းများမှာ လုပ်အားထက်စာလျင်ငွေရင်းကို အဓိကအားထားရသော

သောအလုပ်များဖြစ်သည်။ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအင်အားလျော့နည်းတိုင်းအတွက်တိုက်ရိုက်အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးနိုင်မှုမှာ ၀.၅၂ ပုံနှိပ်အထိသာဖြစ်သည်။ငွေရင်းကိုအားပြုရမှုများလေအလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းဖန်တီးမှုနည်းလေအလုပ်သမားတစ်ဦးချင်းစီ၏ထပ်တိုးတန်ဖိုးဖန်တီးမှုနည်းလေပင်ဖြစ်သည်။ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများသည်တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာနှင့်လူပေါင်း ၂.၇၅သန်းကိုအလုပ်ပေးနိုင်ပြီး ပီးယင်းမှာစုစုပေါင်းအလုပ်အကိုင်အားလုံး၏ ၀.၀၉%

သာရှိသည်။မိုင်းတွင်းငယ်များကလူပေါင်း ၁၃သန်းခန့်ကိုအလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့၏အဆိုအရသတ္တုတူးဖော်ရေးကိုအဓိကလုပ်ကိုင်သောနိုင်ငံပေါင်း ၂၅ ဂ်နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၅မှ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အတွင်းသတ္တုတွင်းလုပ်သားစုစုပေါင်း၏သုံးပုံတစ်ပုံအလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးခဲ့သည်ဟုဆိုရသည်။အဓိကအကြောင်းမှာလူ့လုပ်အားကိုနည်းပညာဖြင့်အစားထိုးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည် (Colectivo Voces de Alerta 2011: 27)။

ထို့အပြင်နိုင်ငံတကာအလုပ်ခွဲဝေမှုနှင့်နှိုင်းရယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းနိယာမများအရလက်တင်အမေရိကမှာကုန်ကြမ်းတင်ပို့သောနိုင်ငံများအဖြစ်သို့ရှောင်လွှဲ၍မရပဲရောက်ရသည်ဟုတိုးတက်သောလက်ဝဲသမားများနှင့်နီယိုလစ်ဘရယ်တို့နှစ်ဦးစလုံးကယူဆထားကြသည်။

တိုးတက်သောလက်ဝဲနှင့်နီယိုလစ်ဘရယ်နှစ်ဦးစလုံးတို့သည်ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး၏နိမ့်မြင့်တက်ကြွသံသရာကိုလက်ခံကြပြီးကုန်ကြမ်းထုတ်လုပ်သူနှင့်ကုန်ချောနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများထုတ်လုပ်သူဟူ၍ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင်အခြမ်းနှစ်ခြမ်းဖြစ်နေခြင်းကိုလည်းလက်ခံထားကြသည်။တိုးတက်သောအစိုးရများသည်လက်တင်အမေရိကတိုက်အားစီးပွားရေးအရကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့်ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေးဝန်းကျင်တစ်ခုတည်ဆောက်ရေးကိုစကားလုံးပြောင်မြောက်စွာဖြင့်ကြွေးကြော်ကြသော်လည်းလက်တွေ့တွင်နိုင်ငံတကာလုပ်အားခွဲခြားမှုကိုအညံ့ခံလက်သင့်ခံနေကြကြရသည်ကိုတွေ့ရမည်။

နိဂုံးချုပ်အနေနှင့်ကုန်စည်သဘောတူညီမှုသည်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအများအပြားကိုတောင်းဆိုသောဝါရှင်တန်သဘောတူညီမှုထက်စာလျင်ပိုမိုလုပ်သားကိုသာရှိပြီးနိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍကိုကန့်သတ်ခြင်း၊တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကြီးများကြောင့်အထိနာသောရပ်ရွာပြည်သူများ၏ဒီမိုကရေစီစီမံဆောင်ရွက်ရေးကိုကန့်သတ်ခြင်းစသည်အတားအဆီးအဟန့်အတားများရှိနေသည်။

တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးဝါဒကိုဝေဖန်ခြင်းနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအလွန်ဝါဒ

ကုန်စည်သဘောတူညီမှုကိုဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သောတတိယအတွေးအခေါ်လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုရှိသည်။ယင်းကနီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်နီယိုလစ်ဘရယ်ပုံစံနှစ်မျိုးစလုံးကိုဆန့်ကျင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆ အကျပ်အတည်းများတွေ့သော ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း ခေတ်မီမှု၊ မော်ဒန်ဖြစ်မှု အယူအဆကိုလည်း ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများပြုလာကြသည်။ အထူးထင်ရှားသည်မှာ Meadows ၏အစီရင်ခံစာဖြစ်သော The Limits to Growth (1972) ထွက်လာပြီးနောက်ပိုင်းတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးပျံ့နှံ့ခဲ့သော ဂေဟ ဆိုင်ရာအယူအဆများဖြစ်သည်။ ယင်းဂေဟအတွေးအခေါ်များက ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒ၏ ဦးဆောင်အခန်းကဏ္ဍ ကိုမေးခွန်းထုတ်ပြီးတောင်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများသို့လည်း စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးလျှောက်လှမ်းရ မည့် မှန်ကန်သောလမ်းကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မမှတ်ယူသင့်ကြောင်း သတင်းစကားပါးသည် (Mealla 2006)။

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကပင် လက်တင်အမေရိကမှ ဝေဖန်ရေးဆရာအများအပြားက ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆသည် မိုက်ခရိုစကေး လူမှုစီမံကိန်းများနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်အကောင်အထည်ဖော်မှုများကို ဇောင်းပေးသည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။ အများပါဝင်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ လယ်သမားများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုများကို လေးစားပြီး ဒေသတွင်းစီးပွားရေးများကို အားပေးမြှင့်တင်နိုင်သည် (Unceta Satrustegui 2009)။

ထိုအချိန်လောက်မှာပင် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေး sustainable development ဟူသောအယူအဆမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများအတွင်းသို့ စတင်ဝင်ရောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအယူအဆ၏ ရှုပ်ထွေးမှုများအကြောင်းမပြောခင် ယင်း၏အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် အယူအဆဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆန့်ကျင်ဘက်အတွေးအခေါ်ဂိုဏ်းနှစ်ဂိုဏ်းရှိသည်။ တစ်ဖက်တွင် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုသည်မှာ ပန်းတိုင်မဖြစ်ပဲ နည်းလမ်းတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး ယနေ့မျိုးဆက်များအတွက် တာဝန်ယူမှုရှိကာ သဘာဝတရား၏ စနစ် များအပေါ်လေးစားတန်ဖိုးထားမှုကိုတောင်းဆိုသော အယူအဆများရှိသည် (နိုင်ငံရေးဂေဟဗေဒ၊ နက်ရှိုင်းဂေဟဗေဒ၊ စီးပွားရေးဂေဟဗေဒစသည်)။ ကျန်တစ်ဖက်တွင် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးမှုကို ယုံကြည်ကိုးစားပြီးထိုနည်းပညာများကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုကာ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးမှုကိုဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဟု ယူဆကြသူများရှိနေသည်။ ပထမအယူအဆကို လူမှုအဖွဲ့များ၊ ဂေဟသမားများ၊ ပညာရှင်များစသည်တို့က ကိုင်စွဲကြပြီး ဒုတိယစဉ်းစားပုံနည်းလမ်းမှာ ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများနှင့် အစိုးရများက ပြောလေ့ရှိသော အယူအဆများပင် ဖြစ်သည်။

များမကြာသေးခင်က ကိုလံဘီယာ ပညာရှင် Arturo Escobar (2005) က ဖွံ့ဖြိုးမှုအလွန် post development အယူအဆကိုတီထွင်ခဲ့ပြီး အာဏာရှိသူများ၏ လက်ကိုင်တုတ်အတွေးအခေါ်ဖြစ်ခဲ့ရသော ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကို တစ်စီတီဖြုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ Escobar ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကသုံးသော လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်ရေးယန္တရားများကို လှစ်ဟပြန်ရန်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုနိမ့်ကျသောနိုင်ငံများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ နိုင်ငံတကာကျွမ်းကျင်သူများ၏အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ထားခြင်း၊ ဒေသတွင်း၊ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အင်စတီကျူးရှင်းများကိုတည်ထောင်ခြင်း စသည်တို့မှာ လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်ရေးယန္တရားများပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ခေတ်သစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးသည် ဒေသဆိုင်ရာအတွေးအကြံများနှင့် အသိပညာများကို ဘေးဖယ်ထုတ်သည် (ယင်းကို အသိပညာသင်းသတ်ခြင်း epistemicide ဟု Boaventura de Sousa Santos 2007 ကနောက်ပိုင်းတွင်ခေါ်ဝေါ်သည်)။

၁၉၉၀ ပြည့်လွန် ဝါရှင်တန်သဘောတူညီချက်ကာလများအတွင်း၌ ဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် နိုင်ငံတော်က အဓိကဇာတ်ကောင်အဖြစ်ရှိနေခြင်းလည်း ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။ ယခုကဲ့သို့ အတိုင်းအတာနှင့် နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍ သေးငယ်သွားခြင်းကို ယခင်က မကြုံဖူးခဲ့ပေ။ ယင်းသည် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆ sustainable development ကို အားပျော့သွားအောင် ရေထိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ဂေဟခေတ်မီဆန်းသစ်ရေးအယူ အဆ၊ ကော်ပိုရိတ်လူမှုတာဝန်နှင့် အုပ်ချုပ်မှုစသည်တို့နှင့် လက်တွဲညီညီဖြစ်သည်။ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှု နှစ်မျိုးစလုံးကို အနှစ်သာရပြောင်းလဲရန်အတွက်ဆိုလျှင် ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆက အဓိကအတွေးအခေါ် အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေခြင်းမှာ အနောက်အယုက်၊ အတားအဆီးဖြစ်လာသည်။

²၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအထိ ဖွံ့ဖြိုးရေးသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်များတွင်ရှေ့တန်းရောက်လာခြင်း မရှိသေးပေ။ ထို့နောက်တိုးတက်သောအစိုးရများအကျပ်အတည်းတွေ့ခြင်းနှင့် နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒ အထွတ်အထိပ် ရောက်ခြင်းနှင့်အတူ ထိုအယူအဆထွန်းကားလာခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးမှုအယူအဆပြန်လည်အားကောင်းလာချိန်တွင် ဝေဖန်သောအတွေးအခေါ်များက ဖွံ့ဖြိုးမှုလွန်အယူအဆနှင့် အားကောင်းသော ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆများ (ဌာနေတိုင်းရင်းသားအတွေးအခေါ်များအပါအဝင်) ကိုတင်သွင်းလာကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုလွန်ဝါဒက အဓိကအားဖြင့် နီယိုလစ်ဘရယ်နှင့် တိုးတက်သော အတွေးအခေါ်များက ပြန်လည်တင်သွင်းလာသော ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကို ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က အစဉ်အလာကို ဖောက်ထွက်သော သဘာဝလောကအပေါ်အမြင်အမျိုးမျိုးကို တင်ပြလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအမြင်၊ ဂေဟအမြင်၊ ဂေဟ-လူ့ဘောင်အမြင်၊ ဂေဟ-မဝါဒအမြင်၊ ကိုလိုနီဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှုနှင့် ဂေဟ-ပိုင်နက်လှုပ်ရှားမှုများပါဝင်သည်။ ယင်းမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအကျပ်အတည်းတွေ့ချိန်တွင် လူ/လူ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝတရားအကြားဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်တောင်းဆိုခြင်းလည်းဖြစ်သည်။

မက်စ်ဝါဒီစီးပွားရေးပညာရှင် Bob Jessop (2011) က အကျပ်အတည်းကိုနားလည်ရန်အတွက် ဖြစ်စဉ် လေး မျိုးကိုရှင်းပြခဲ့သည်။ ပထမအချက် တစ်ကမ္ဘာလုံးဂေဟပြဿနာ (ရေနံ၊ အစားအစာ၊ ရေ)၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုကျဆင်းလာခြင်း၊ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာနှင့် တရုတ်ဩဇာကြီးလာခြင်း၊ နီယိုလစ်ဘရယ်နှင့် အရင်းရှင် စနစ်၏ ဝိရောဓိများကြောင့် ကမ္ဘာစီးပွားရေးအကျပ်အတည်းဖြစ်ခြင်းနှင့် စတုတ္ထအနေနှင့် ဘဏ္ဍာအရင်းရှင် စနစ်၏ ဆိုးကျိုးများဟူ၍ အချက်လေးချက်ကို ဖော်ထုတ်ပြသည်။

တူးဖော်ရေးဝါဒကို ဝေဖန်သုံးသပ်ခြင်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဂေဟအကျပ်အတည်းနှင့် သယံဇာတ တူးဖော်ခြင်းနှင့် စားသုံးခြင်းတို့၏ ပြဿနာများကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ဩဇာကျ ပြီးနောက် တရုတ်၊ အိန္ဒိယစသော တူးဖော်ရေးအခြေခံဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၊ ဒေသတွင်း ကိုလိုနီအငယ်စားနိုင်ငံဖြစ်သော ဘရာဇီးစသည်တို့ပေါ်ထွက်လာခြင်းကိုလည်း ထောက်ပြခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဘဏ္ဍာအရင်းရှင်စနစ်က ဈေးနှုန်းများသတ်မှတ်ပြီး နီယိုလစ်ဘရယ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများမှ မွေးထုတ်ပေးလိုက်သော တူးဖော်စီးပွားရေးမိုဒယ်မှာ အကျပ်အတည်းကျရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်းကို ကြိုတင်သတိပေးသည်။

တူးဖော်ရေးမော်ဒယ်သည် ဂေဟစနစ်ကိုသာမက လူ့အခွင့်အရေးကိုလည်းဖောက်ဖျက်လျက်ရှိသည်။ ပိုဆိုးသည်မှာ ထိုရပိုင်ခွင့်များ ဥပမာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ရပိုင်ခွင့်များကို နိုင်ငံတကာတန်ဖိုးများဖြင့် ကာကွယ်ထားခြင်း (ILO Convention 169) ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ လွတ်လပ်သော ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကိုပြဌာန်းပေးသည့် ထိုကွန်ဗန်းရှင်းကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အငြင်းအခုံအများဆုံးဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနှုန်းစံပြဌာန်းချက်များကိုသုံးပြီး ဖွံ့ဖြိုးရေးခေါင်းစဉ်အောက်တွင် သိမ်းပိုက်သွားသောနယ်မြေများကို ပြန်လည်ရယူနိုင်သည်။ ထိုပဋိပက္ခများကို အင်ဒီးစ်တောင်တန်းနိုင်ငံများတွင်သာမက အာရှတိုင်းနားကဲ့သို့နိုင်ငံများအထိပါ ပျံ့နှံ့ပြီး လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် ဆန္ဒသဘောထားကောက်ခံပိုင်ခွင့်အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့်လူမှုတောင်းဆိုမှုများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့် တရားစွဲဆိုသော အဆိုးသံသရာများဆက်လက်ဖြစ်ပွား သည်။ ထိုရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် တောင်အမေရိကတိုက်ရှိ ဒီမိုကရေစီအနာဂတ်မှာ များစွာစိတ်ပူပန်ဖွယ်ဖြစ် နေသည်။

နောက်ဆုံးအချက်မှာ Arturo Escobar (2005) နှင့် Edgardo Lander တို့ထောက်ပြခဲ့သလို တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု စီးပွားရေးသည် မော်ဒန်ဖြစ်မှု၏အကျပ်အတည်းပင်ဖြစ်သည်ဆိုသော အချက်ဖြစ်သည်။

တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးမိုဒယ်ကို သုံးပြီးမျက်မှောက်ခေတ်အကျပ်အတည်းကို ကောင်းစွာသရုပ်ဖော်နိုင်သော်လည်း ယင်းကိုအလွန်အကျွံသုံးစွဲပါက ပြဿနာကို အမှန်တကယ်ဆန်းစစ်လေ့လာသုံးသပ်နိုင်မှုကို

ထိခိုက်သွားစေနိုင်သည်။ သဘာဝသယံဇာတထုတ်ယူသုံးစွဲမှုအားလုံးကို ခြုံငုံသိမ်းကျုံးပြောဆိုခြင်းသည် အခြားသောပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ အင်အားစုများ (ဥပမာ မြို့ပြအလုပ်သမားသမဂ္ဂများ) ကိုလျှစ်လျူရှု ရာရောက်စေသည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးလွန်ဝါဒသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးလက်သစ်နှင့် တိုးတက်သောဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒအယူအဆများကိုလည်း ဆန့်ကျင်ဝေဖန်သည်။ အထူးသဖြင့် လက်ရှိနေရာဆောင်းရေးပုံစံနှင့် လူအများ၏ပိုင်ဆိုင်မှုများကို လုယက်ယူ မှုပုံစံများကို ဝေဖန်ရန်ပျက်ကွက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်။ တိုးတက်သော နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒီများသည် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပညာတတ်များ၏ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေခံဝေဖန်ကန့်ကွက်မှုများကိုသာ အလေးအနက် ထားပြီး အခြားသော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုများကို အလေးအနက်မထားပေ။

ထို့ကြောင့် အင်ဒီးစ်တောင်တန်းဒေသနိုင်ငံအများအပြားတွင် ကန့်ကွက်မှုများရှိသည့်တိုင် တူးဖော်ရေးအခြေ ခံစီးပွားရေးစနစ်များနှင့် နောက်ဆက်တွဲပိုင်ဆိုင်မှုလက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခြင်းများကို ဆက်လက်တွေ့မြင်နေရ ခြင်းဖြစ်သည်။ လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများထဲတွင် ထိုကိစ္စများကို အပြင်းထန်ဆုံး ဆွေးနွေးသောနိုင်ငံမှာ အီကွေဒေါဖြစ်သည်။ ဂေဟဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့်အတူ Buen Vivir သမ္မာအာဇီဝအယူအဆမှာ ဖွံ့ဖြိုးရေး ၏အစားထိုးရွေးချယ်စရာဖြစ်လာသည်။ အီကွေဒေါ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သဘာဝတရား သည်အခြေခံရပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ယင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည်။

အီကွေဒေါအစိုးရသည် သမ္မာအာဇီဝကျစွာနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံကိန်း ၂၀၀၉- ၂၀၁၃ ကို ရေးဆွဲပြီး National Secretary of Planning and Development SENPLADES (Secretaría Nacional de Planificación y Desarrollo) ကိုအကောင်အထည်ဖော်စေရန် တာဝန်ပေးသည်။ နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍ ကိုလည်း ပြန်လည်မြှင့်တင်ပြီး အခြေခံကုန်စည်များကို အားထားတင်ပို့ရသောဘဝမှ ဇီဝမျိုးစုံကြွယ်ဝမှု၊ အသိပညာနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို အခြေပြုသော ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံကိုဖော်ဆောင်ရန်ကြိုးစားသည်။

သို့သော် Rafael Correa အစိုးရသည် နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းကိုလည်းလိုက်ပြီး တိုင်းပြည်တွင်းကန့်ကွက်မှု များသော ဧရာမခိုင်းတွင်းစီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့အပြင် လူမှုနှင့် ပတ် ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကန့်ကွက်လှုပ်ရှားမှုများကိုလည်း ဆူပူအကြမ်းဖက်မှုများအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး ရာဇဝတ် ကြောင်းဖြင့် ဖိနှိပ်အရေးယူသည်။ စုစုပေါင်း လူ ၁၇၀ ခန့်မှာ အရေးယူခံရပြီး ပတ်ဝန်းကျင်သမားများ ကလေး ကလားဆန်သည်ဟု သမ္မတကစွပ်စွဲသည်။ ဝေဖန်သောအတွေးအခေါ်များကြောင့် အကွဲအပြဲများပေါ်ပေါက် လာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံပြုပြင်ရေးလှုပ်ရှားမှုကာလက ရှိခဲ့သော ညီညွတ်ရေးလည်း ပျောက်ဆုံးသွားရသည် Montecristi (2008)။ Rafael Correa အာဏာရကာစက သူ့အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဂေဟဗေဒ ဟူ၍ အပိုင်းနှစ်ပိုင်းဖွဲ့စည်းထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ဂေဟအုပ်စုတွင် ဦးဆောင်သူတစ်ဦးမှာ ဘောဂ ဗေဒပညာရှင် Alberto Acosta ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ Constituent Assembly in Montecristi ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ခဲ့ပြီး တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးပုံစံကို အပြင်းထန်ဆုံးဝေဖန်သူတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။

ဘိုလီဗီးယားရှိ အခြေအနေမှာလည်း အလားတူအငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သည်။ အစိုးရနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာ ပိုင်များအကြားပဋိပက္ခကြောင့် Evo Morales ၏ ပထမသက်တမ်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ မညီမျှမှုများ အကြောင်းသိပ်မပေါ်လွင်ခဲ့ပေ။ သို့သော် ပြီးခဲ့သောနှစ်နှစ်အတွင်း လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ မညီမျှမှုများပိုမို ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အသစ်ပြဌာန်းလိုက်သော

ဥပဒေအများအပြားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ထိပ်တိုက်တွေ့လာခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေများသည် လီသီယမ်သတ္တုသိုက်များမှသည် အပွင့်သတ္တုတွင်းကြီးများအဆုံး တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများကို အားပေးရန်အတွက် ပြဌာန်းပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့တင်းမာမှုများရှိလာသော အခြေအနေတွင် အချို့သောဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော CIDOB, the Confederation of Indigenous Peoples of Eastern Bolivia (Coordinadora de Indígenas del Oriente Boliviano) နှင့် CONAMAQ, the National Council of Ayllusı Marcas of the Qollasuyo (Confederación Nacional de Ayllus y Marcas del Qollasuyo) စသည်တို့မှာ ILO convention 169 တွင်ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီချက်မရပဲ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုကြရန် ဝိုင်းဝန်းကန့်ကွက်ကြသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများတည်ထောင်ခြင်းနှင့် အဓိကမ္ဘာမြေကိုကာကွယ်ခြင်း (ဖွဲ့စည်းပုံပါအယူအဆ) နှင့် တူးဖော်မှုစီးပွားရေးစနစ်ကြား အကြီးအကျယ်အဟပ်ကွာခြားနေခြင်းကို ဖြေရှင်းပေးရန် တောင်းဆိုကြသည်။

ဘိုလီဗီးယားရှိ ထင်ရှားသောအလှည့်အပြောင်းတစ်ခုမှာ Peoples' Summit on Climate Change and the Rights of Mother Earth ထိပ်သီးညီလာခံနှင့် အပြိုင်ကျင်းပသော Cochabamba ဆန့်ကျင်ထိပ်သီးညီလာခံဖြစ်သည်။ ဘိုလီဗီးယားအစိုးရက ဦးဆောင်ကျင်းပသော တရားဝင်ထိပ်သီးညီလာခံမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လူထုလှုပ်ရှားမှုများကိုဖိတ်ခေါ်ပြီး မအောင်မြင်ခဲ့သော ၂၀၀၉ ကိုပင်ဟေဂင် ပတ်ဝန်းကျင်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့်ကို ကယ်တင်ရန်အတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တစ်ခုသတ်မှတ်ရေးဆွဲရန် ဖြစ် သည်။ သို့သော် ထိုကွန်ဖရင့်တွင် ပြည်တွင်းနှင့် ဒေသတွင်းကြုံတွေ့နေရသော တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး ဝါဒ ၏နောက်ဆက်တွဲပြဿနာများကို ဆွေးနွေးမည့်ပြည်တွင်းအဖွဲ့များအား ဖိတ်ကြားခြင်းမပြုပေ။ ထို့ကြောင့် အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့က ဘိုလီဗီးယားရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုဆွေးနွေးရန်အတွက် 'Workshop 18' အမည်ရှိ သီးခြားဖိုရမ်တစ်ခုကို အပြိုင်ကျင်းပခြင်းဖြစ်သည် (ယင်းကို အစိုးရခွင့်ပြုချက်မပါပဲ ကျင်းပခြင်းဖြစ်သည်)။

နောက်ထပ်အရေးပါသော အဖြစ်အပျက်တစ်ခုမှာ 2011: TIPNIS, the Indigenous Territory and National Park Isiboro Sécore (Territorio Indígena y Parque Nacional Isiboro Sécore) ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် လမ်းတစ်ခုဖြတ်သန်းဖောက်လုပ်ရန် စီစဉ်ရာအစိုးရနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအကြား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားတော့သည်။ TIPNIS မှ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကတည်းက သီးခြားတည်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုပဋိပက္ခတွင် မျက်နှာစာပေါင်းစုံရှိသည်။ အစိုးရက လမ်းမသည် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား ချိတ်ဆက်ပေးပြီး ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ဈေးကွက်အဆက်အစပ်တို့ကိုဖန်တီးပေးမည်ဟုဆိုသည်။ သို့သော် ထိုလမ်းမကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုဆိုးကျိုးများစွာကိုသယ်ဆောင် လာမည့် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးစီမံချက်အများအပြားလည်းဝင်ရောက်လာနိုင်သည်။ အစိုးရက ဒေသတွင်းရှိ လူများနှင့် တိုင်ပင်ခြင်းမရှိပဲဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ချိုး ဖောက်ခြင်းလည်းဖြစ်နေသည်။ ၂၀၁၀ ဒီဇင်ဘာလ ဓာတ်ဆီအကျပ်အတည်း Gasolinazo(၂၀၁၀ ဒီဇင်ဘာလတွင် ဓာတ်ဆီဈေးနှုန်းရုတ်တရက် မြင့်တင်သွားပြီးနောက်

ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုများပေါ်လာပြီးမှ ဈေးပြန်ချပေးသည်³ပေါ်ပေါက်ပြီးကတည်းက အစိုးရ၏ တစ်ဖက်သတ် ဂမ္ဘာ့ထိုးဆောင်ရွက်မှုများ ပိုမိုများပြားလာသည်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို မတိုင်ပင်ခြင်း၊ တိုင်ပင်သောအခါ တွင်လည်း နီးစပ်သောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်သင့်ရာစားတော်ခေါ်ပြီးတိုင်ပင်ခြင်းများဖြစ်လာသည်။ နောက်ဆုံးတွင် TIPNIS ဦးဆောင်သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အဖွဲ့အစည်းများက La Paz သို့ချီတက်ပြီး အရေးဆို ရာကနဦးတွင် အစိုးရက ဖိနှိပ်ခြေမှုန်းရန်ကြိုးစားသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် စီမံကိန်းများကို ဆိုင်းငံ့ပေး လိုက်သည်။ သို့သော် ယနေ့အချိန်အထိ အဆုံးသတ်ရလဒ်မည်သို့ဖြစ်လာမည် မသိကွဲပေ။

TIPNIS လှုပ်ရှားမှုကြောင့် အစိုးရ၏ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးကိုအခြေခံသောနိုင်ငံရေးနှင့် ဂေဟလူ့ဘောင် အတွေးအခေါ်၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အဓိကမ္ဘာမြေကြီး(Pachamama) ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးအကြား တွင် အထင်အရှားထိပ်တိုက်တွေ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

တပြိုင်နက်တည်းတွင် ကိုလိုနီခေတ်လွန် ဘိုလီးဗီးယားကိုမည်သို့တည်ဆောက်မည်ဆိုသည်နှင့်ပတ်သက်၍ လည်း အကြီးအကျယ် သဘောကွဲလွဲသည်။ တစ်ဖက်တွင်နိုင်ငံတော်ကို အားကောင်းအောင်တည်ဆောက် ရေးရှိပြီး ကျန်တစ်ဖက်တွင် လူမျိုးစုံနိုင်ငံတော် plurinational state အယူ အဆရှိနေသည်။ ထိုအငြင်းအခုံတွင် ပညာရှင်အများအပြားနှင့် အရေးပါသောနိုင်ငံဝန်ထမ်းများနှင့် Evo Morales အစိုးရအကြားသဘောထားကွဲပြားမှုများ အထင်အရှားဖြစ်ပေါ်သည်။ ၂၀၁၂ ဇွန်လတွင် အစိုးရဝန် ထမ်းအကြီးအကဲများလည်းဖြစ်သော ပညာရှင်များက Manifiesto for the Renewal of the Process of Change (Manifiesto por la Reconducción del proceso de cambio, see Coordinadora Plurinacional de la Reconducción 2011) ကြေညာစာတမ်းကိုထုတ်ပြန်သည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရေးထက်စာလျှင် အမျိုးသားရေးကဲသည်ဟုလည်း ဝေဖန်ခံရသည်။ ဒုသမ္မတ Alvaro García Linera က ထိုကြေညာစာတမ်းကို ချက်ချင်းဆိုသလိုတုန့်ပြန်ပြီး အဓိကအားဖြင့် လုပ်ဖော် ကိုင်ဖက်များဖြစ်ခဲ့သော စာတမ်းရှင်များသည် တရားမျှတမှုမရှိသူများဖြစ်သည်ဟု ဝေဖန်သည်။ ခြံ၍ဆိုရသော် TIPNIS နှင့်ပတ်သက်ပြီးဖြစ်ရသော ပဋိပက္ခများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိုဒယ်အပေါ် ဝေဖန်မှုများကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Kirchners အစိုးရအဆက်ဆက် (Néstor Kirchner 2003– 2007, Cristina Fernández de Kirchner 2007–2011, 2011 မှ ယနေ့တိုင်) ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ အာဂျင်တီးနားသည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်ပတ်သက် လျှင် အစဉ်အလာကျမ်းရိုးဖွံ့ဖြိုးရေးအတွေးအခေါ်သာကြီးစိုးပြီး အင်ဒီးစ်တောင်တန်းနိုင်ငံများကဲ့သို့ အတွေး အခေါ်စုံထွန်းကားခြင်းပင်မရှိပေ။ သို့သော် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကိစ္စများကြောင့် ပဋိပက္ခအများ အပြားဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထင်ရှားသောပဋိပက္ခမှာ စက္ကူစက်ရုံတည်ဆောက်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဥရုဇွေးနှင့် ဖြစ်ပွားသောအငြင်းအခုံဖြစ်သည်။ ယင်းကြောင့်ပင် နှစ်နိုင်ငံကြား တံတားထိုးရေးကိစ္စကို နှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် Asamblea Ambiental de Gualguaychú လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ ကန့်ကွက်မှုများဖြစ် ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ထပ်ထင်ရှားသော ကိစ္စရပ်များမှာ Riachuelo မြစ်ဝှမ်းညစ်ညမ်းမှုပြဿနာနှင့် ရေခဲတောင်များထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ဥပဒေပြဌာန်းရန် ၂၀၁၀ ခုနှစ်က လွှတ်တော်တွင် အကြီးအကျယ်ငြင်းခုံဆွေးနွေးကြခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ခုမှာ ၂၀၀၈ တွင်

³ယင်းမှတစ်ဆင့် the Union of Citizen Councils (Unión de Asambleas Ciudadanas)၊ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ ဖြစ်သော the Peace and Justice Service Serpaj (Servicio de Paz y Justicia) နှင့် the Colectivo Voces de Alerta စသည်တို့ပေါ်လာသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကုမ္ပဏီကြီးများနှင့် အစိုးရအကြား စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ၏အခွန်နှုန်းထားနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်ပွားသော ပဋိပက္ခဖြစ်သည်။ ယင်းနောက်ပိုင်း တွင် လယ်သမားများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများကို ဆုံးရှုံးသွားစေသော ပဲပိစပ်စိုက် ခင်းလုပ်ငန်းများအကြီးအကျယ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုပဋိပက္ခပြီးနောက်တွင် အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံရေး၏ ဘက်ပြိုင်အုပ်စုဖွဲ့မှုများပြောင်းလဲသွားပြီး ပညာတတ်အများအပြားပါဝင်သော Carta Abierta က ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပေါင်းစည်းသွားခဲ့သည်။

ပညာတတ်များနှင့် အစိုးရတို့ပူးပေါင်းမိသွားပြီးနောက်တွင် သတ္တုတွင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကြီးများစသည် တို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်ပွားသောပြဿနာများအားလုံးကို အဓိကရုဏ်းနှိမ်နင်းရေးဒိုင်းများသုံးပြီး အဓိကဖြေ ရှင်းသည်။ ဗဟိုအစိုးရက ပြည်သူများလက်ခွဲဖြစ်စေမည့် မူဝါဒများချမှတ်သည်ဟု စွပ်စွဲမှုများကို ငြင်းဆိုပြီး လူမှုဖူလုံရေးမူဝါဒများနှင့် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများအားကောင်းရေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်များကိုသာ အဓိက ဇောင်းပေးပြောဆိုသည်။ လက်ရှိတွင် တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးစနစ်ကို ဆန့်ကျင်ဝေဖန်ကြသူ များမှာ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှု၊ လူမှု-ပတ်ဝန်းကျင်စသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် လက်ဝဲ အယူအဆတို့ကို ကိုင်စွဲသော ပညာတတ်လှုပ်ရှားမှု⁴ ပင်ဖြစ်သည်။ ဗဟိုလက်ဝဲဝါဒီများကလည်း အလုပ်ရှင် အလုပ်သမားဆက်ဆံရေးများတစ်ဖက်စောင်းနင်းနိုင်လာခြင်းကို အဓိကကန့်ကွက်ကြသည်။

နိဂုံးအားဖြင့်ဆိုရသော် အမျိုးသားရေးဝါဒကို လက်ကိုင်ပြုသည်ဖြစ်စေ၊ မပြုသည်ဖြစ်စေ တိုးတက်သော လက်ဝဲဝါဒီများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ခေတ်မီရေးနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတိုးမြှင့်ရေးစသော ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆများ ၏ပြဿနာရပ်များကို ကောင်းစွာနားလည်သဘောပေါက်ကြသည်။ အီကွေဒေါနှင့် ဘိုလီဗီးယားတို့ကဲ့ သို့သောအခြေအနေများတွင် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကိုဆန့်ကျင်ဝေဖန်သော နိုင်ငံ ရေးနှင့် သီအိုရီဆိုင်ရာဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ သို့သော် တိုးတက်သောအစိုးရများ၏ လက်တွေ့ကျင့်သုံးပုံများမှာ အကန့်အသတ်မရှိ တိုးတက်ရေးနှင့် မကုန်ခမ်းနိုင် သောသဘာဝအရင်းအမြစ်များဟူသော အယူအဆများပေါ်တွင် အခြေခံထားသည့် လွှမ်းမိုးကြီးစိုးသော အစဉ်အလာဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် များစွာထပ်တူညီလျက်ရှိသည်။

အသွင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို သီအိုရီထုတ်ခြင်း

လက်ရှိ ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကို အခြေခံပေးထားသော အာဏာဆက်နွယ်ချက်များ၊ စိတ်ကူးထည်များ စသည်တို့ကို တစ်စီဖွဲ့ခွေပြီး ဝေဖန်သော အတွေးအခေါ်လှုပ်ရှားမှုပေါင်းစုံကို ဖွံ့ဖြိုးရေးအလွန်ဝါဒ post-developmentalism က စုစည်းပေးထားသည်။ ၎င်းတို့က လက်တင်အမေရိက ဝေဖန်ရေးအတွေးအခေါ်များ အကျုံးဝင်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခြေခံများပေါ်တွင်တည်ဆောက်မည့် အနာဂတ်ကိုမျှော်ရည်သော စိတ်ကူးထည်၊ အယူအဆသစ်များကိုဖော်ထုတ်ရန်ကြိုးပမ်းကြသည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့်ဝေဖန်ရေးအတွေး အခေါ်များကို ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာလှုပ်ရှားမှုများအတွင်းနေရာပေးရန် ဆက်လက်တောင်းဆိုလာကြ သည် (Lander 2000 နှင့်အခြား ကိုကြည့်ပါ)။

⁴၂၀၁၀ နှစ်ကုန်တွင် သမ္မတက နယ်စပ်မှောင်ခိုလုပ်ငန်းများကို နှိမ်နင်းလိုသောကြောင့် ဓာတ်ဆီနှင့် ဒီဇယ်ဈေးနှုန်း များကို လက်ရှိမှ ၅၇% နှင့် ၈၂% အထိတိုးမြှင့်လိုက်သည်။ ကန့်ကွက်မှုများနှင့် သမ္မတအားရာထူးမှဆင်းပေးရန် တောင်းဆိုမှုများပါဖြစ်လာပြီး နောက်ဆုံးတွင် အမှားကို ဝန်ခံကာ ဈေးနှုန်းကို ပြန်ချပေးလိုက်ရသည်။

ကိုလိုနီဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှုများကို အဓိကဇာတ်ကောင်ပေးသူများလည်း အများအပြားရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Buen Vivir ဌာနနှင့် ရပ်ရွာလူ့ဘောင်အဓိကဝါဒီများ၊ ဂေဟအမျိုးသမီးဝါဒီများနှင့် ဂေဟ-ပိုင်နက်အယူအဆလက်ကိုင်ထားသူများစသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုနောက်ခံအခြေအနေအောက်တွင် သဘာဝတရားကြီး၏ ရပိုင်ခွင့်များကိုတောင်းဆိုမှုများပေါ်ထွက်လာပြီး အီကွေဒေါ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းခြင်းခံရသည်။

ကိုလိုနီဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှု၊ ဖိုဝါဒဆန့်ကျင်မှု၊ လူမျိုးစုံနိုင်ငံတော်၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံအယူအဆနှင့် Buen Vivir စသည်တို့သည် ၂၁ ရာစုလက်တင်အမေရိကအတွေးအခေါ်များ၏ အခြေခံကျောရိုးများဖြစ်လာကြသည်။ ထိုအခြေခံအယူအဆများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မည့် ဘက်စုံထောင့်စုံမဟာဗျူဟာများပေါ်ထွက် လာရေးသည် အပူတပြင်းချက်ချင်းဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။

ထိုဘက်စုံထောင့်စုံမဟာဗျူဟာများသည် လက်ရှိတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးမိုဒယ်ကိုအစားထိုးမည်ဖြစ်ပြီး လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင် ဆွေးနွေးမှုများစတင်ဖြစ်ပေါ်နေပြီဖြစ်သည်။ တူးဖော်ရေးဝါဒ၏ စကေးကြီး မားမှုကြောင့် တုန့်ပြန်မည့်မဟာဗျူဟာများကိုလည်း အကျယ်အပြန့်စဉ်းစားသုံးသပ်ဖို့လိုအပ်သည်။ လက်ရှိ အကျယ်ပြန့်ဆုံးအဆိုပြုမှုတစ်ခုမှာ ဥရုဂွေးမှ Eduardo Gudynas (2011) ဦးဆောင်သော the Latin American Centre for Social Ecology (CLAES) မှတင်သွင်းသောအဆိုပြုချက်ဖြစ်သည်။ ယင်းက လက်ရှိ တူးဖော်ရေးဝါဒ၏ ကျယ်ပြန့်ကြီးမားမှုကြောင့် အစဉ်အလာဘောင်အတွင်းမှစဉ်းစားသော အစားထိုးနည်း လမ်းများမှာ မလုံလောက်ပဲ ဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆကြီးတစ်ခုလုံးကို အစားထိုးလဲလှယ်ပစ်နိုင်မည့် အယူအဆ တစ်ခုလိုအပ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့အပြင် စဉ်းစားချက်များကိုဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်မှစဉ်းစားရမည့်အပြင် ဌာနတိုင်းရင်းသားများက Buen Vivir ဟုခေါ်သော ကျယ်ပြန့်သည့်ဘောင်တစ်ခုလုံးနှင့်လည်း အကျိုးဝင် ရမည်ဖြစ်သည်။

အီကွေဒေါတွင် ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများအလွန်အားကောင်းသော်လည်း တကယ်တမ်းအပြောင်းအလဲစတင် ဖြစ်ပွားသောနေရာမှာ ပီရူးဖြစ်သည်။ RedGE ဟုခေါ်သော the Peruvian network for a balanced Globalisation (Red peruana por una Globalización con Equidad) က ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင်ကလေးတွင် အဓိကနိုင်ငံရေးပါတီများအား ၎င်းတို့၏ ကြေညာချက်ကို ဝေငှပေးခဲ့သည်။ ထိုသဘောထားကြေညာချက်မှာ လက်တွေ့အကျိုးသက်ရောက်ခဲ့ပြီး မြေယာသုံးစွဲမှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်စီမံမှု၊ ခိုင်မာသော စောင့်ကြည့် ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားတို့ သဘောတူညီမှုမပါပဲဆောင်ရွက်ခွင့်မရသည့် အခြေခံဘောင် တို့အပါအဝင် တူးဖော်ရေးဝါဒအလွန်ခေတ်သို့ စီးပွားရေးတစ်ခုလုံးကူးပြောင်းမည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို အဆိုပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအဆိုပြုချက်မှာ ဘိုလီဗီးယားနှင့် အီကွေဒေါတို့နှင့်ယှဉ်လျှင် ရာဒီကယ်ဖြစ်မှု အားနည်းပြီး လူမျိုးစုံနိုင်ငံတော်နှင့် Buen Vivir စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း အာဂျင်တီး နားကဲ့သို့နိုင်ငံများတွင်မရှိသော အခြေအနေတစ်ခုကိုမူ ဖန်တီးပေးထားနိုင်သည်။ စီးပွားရေးပညာရှင်များဖြစ် သော Vicente Sotelo နှင့် Pedro Francke (2011) တို့ကလည်း အပြောင်းအလဲ ကိုပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒများမှတစ်ဆင့်ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဟု ယူဆကြသည်။ ၎င်းတို့၏စာအုပ်ထဲတွင် ဖြစ်နိုင် ချေရှိသော ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆွေးနွေးထားရာအဓိကအားဖြင့် အခွန်စနစ်ပြောင်းလဲမှု (တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အကျိုးအမြတ်များသော လုပ်ငန်းများအတွက် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်း) နှင့် မိုင်းတွင်းနှင့် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများကို ၂၀၀၇ မှ ၂၀၁၁ အတွင်း ယာယီပိတ်ပင်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။

အရေးကြီးသောအချက်မှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ဒေသများတွင် ရှိထားသောအတွေ့အကြုံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ရေးဖြစ်သည်။ လက်တင်အမေရိက၏ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ရဲဘော်ရဲဘက်စိတ်အခြေခံစီးပွားရေးများတွင် ဖြစ်နိုင်ချေ အများအပြားရှိနေပြီး ၎င်းတို့ကို အရင်းရှင်စီးပွားရေးပုံစံကို အစားထိုးရန်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ အဓိကအားဖြင့် လက်တင်အမေရိတိုက်တွင် ပျံ့နှံ့တည်ရှိ နေသော စိုက်ပျိုး-ဂေဟစီးပွားရေးနှင့် လူ့အသိုက်အဝိုင်းအခြေခံစီးပွားရေးစသည့်ပုံစံများကို အသေအချာလေ့လာပြီး အရင်းရှင်စနစ်ကိုအစားထိုးမည့် မဟာဗျူဟာများတွင် အကျိုးဝင်အောင် ထည့်သွင်း ပေးရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အစိုးရများက ထိုဖြစ်နိုင်ချေများကို ချောင်ထိုးထားပြီး တူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများက တင်ပြသော မယုံကြည်ရသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ချက်များကို ဇောင်းပေးကာ ပြဿနာများပိုတိုးပွားအောင်လုပ်မိတတ်ကြသည် (Colectivo Voces de Alerta 2011)။ အရင်းရှင်စနစ်ကို အစားထိုး မည့်ဒေသတွင်းစီးပွားရေးစနစ်များအားကောင်းလာရန်အတွက်ဆိုလျှင် ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သာမက နိုင်ငံတော်၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုလည်း အကြီးအကျယ်လိုအပ်သည် (see Coraggio 2011)။

စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ဘဝနေမှုပုံစံနှင့် အရည်အသွေးကိုအာမခံနိုင်သော အပြောင်းအလဲမိဒီယံကို ဖော်ထုတ်ရန် ဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုအယူအဆအကြီးအကျယ်ပျံ့နှံ့ခြင်း အကြောင်း တစ်ခုမှာ ယင်းနှင့်ပတ်သက်သော စားသုံးမှုပုံစံကို လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးက လိုက်ပါကျင့်သုံးနေကြခြင်း ကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဘဝအရည်အသွေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပုံဖော်သော ယဉ်ကျေးမှု သင်္ကေတများကိုပါ အစဉ်အလာဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒက လွှမ်းမိုးနေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ပိုကောင်းသောဘဝဆိုသည်ကို ပိုမိုစားသုံးခြင်းဟု ဖွင့်ဆိုကြပြီး ကုန်စည်သဘောတူညီမှုအောက်တွင် ဆင်းရဲသောနိုင်ငံများအတွက် ပါဖြစ်လာနိုင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် ကောင်းမွန်သောဘဝနေထိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေခံကျသောမေးခွန်းများကို ပြန်လည်မေးမြန်းရန်လိုလာသည်။ အနည်းဆုံးမည်မျှရလျှင် ကောင်းမွန်သောဘဝဟုဆိုနိုင်ပြီး အနာဂတ်မျိုးဆက်များအတွက် ပါအာမခံနိုင်မည် နည်း။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်နှင့် အနာဂတ်ကိုထိခိုက်စေခြင်းမရှိပဲ လိုအင်ဆန္ဒများကို မည်သို့ဖြည့်ဆည်းပေး နိုင်မည်နည်း။ ကျေးကျွန်ပြုမှုနှင့် ဖျက်ဆီးမှုပုံစံသစ်များဖြစ်သော ကိုလိုနီလက်သစ် လူမှုလိုအပ်ချက်များကို မည်သို့ဖြေရှင်းနိုင်မည်နည်း။ ကိုလိုနီသိမှုကိုမည်သို့ဖျက်ဆီးပြီး အပြောင်းအလဲအတွက် နိုင်ငံရေးအင်အားစု တစ်ရပ်ဖြစ်လာစေရန်မည်သို့တည်ဆောက်မည်နည်း စသည့်မေးခွန်းများကို ဖြေကြားရန်လိုအပ်လာသည်။

ဤနေရာတွင် အထက်ဖော်ပြပါလိုအပ်ချက်များကိုဖြည့်ဆည်းနိုင်မည့် ချဉ်းကပ်ပုံသုံးမျိုးကို တင်ပြလိုသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ မက်စ်ဝါဒီဘောဂဗေဒပညာရှင် Manfred Max-Neef ၏ အယူအဆဖြစ်သည်။ ၎င်းက လူသားလိုအပ်ချက်များသည် အကန့်အသတ်မရှိပဲ ခေတ်တစ်ခေတ်မှတစ်ခေတ်၊ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအပြောင်းအလဲရှိသည်ဟု မှတ်ယူကြခြင်းမှာ မမှန်ဟုဆိုသည်။ အဓိကအားဖြင့် အမှန်တကယ်လိုအပ် ချက်များနှင့် ထိုလိုအပ်ချက်များကိုဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သောနည်းလမ်းများအကြား ကွဲပြားမှုကို မသိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် သမိုင်းခေတ်များအားလုံးအတွက် အခြေခံလူသားလိုအပ်ချက် များမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ခေတ်တစ်ခေတ်နှင့် တစ်ခေတ်၊ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကြား ပြောင်းလဲ သည်မှာ ယင်းလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းသောနည်းလမ်းများပင်ဖြစ်သည်ဟု ၎င်းကဆိုသည် (Max-Neef 1993: 50-1)။

ထို့ကြောင့် လူမှု၊ စီးပွားနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အသီးသီးသည် အခြေခံအားဖြင့်တူညီသော လူသားလိုအပ်ချက်များကို ကိုယ်ပိုင်ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြည့်တင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုသည်မှာလည်း ထိုလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းမည့်နည်းလမ်းများကို သတ်မှတ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကုန်စည်များမှာ လူသားလိုအပ်ချက်ကိုဖြည့်ဆည်းရာတွင် ပံ့ပိုးပေးသောအရာများသာဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့အတွက် ဘဝကိုပေးဆပ်ရသော အခါ အဓိပ္ပါယ်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွားရသည်။ ထို့ကြောင့် လူသားဆန်သောစီးပွားရေးစနစ်ကိုတည်ဆောက်ရာတွင် လိုအပ်ချက်များနှင့် ယင်းတို့ကိုဖြည့်ဆည်းသောနည်းလမ်းများအကြား အနုပတိလောမနည်းဖြင့် ဆက်နွယ်နေမှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်လိုအပ်လာသည်ဟု ဆက်လက်ရေးသားထားသည် (ယင်း)။

ဒုတိယအနေနှင့် လက်တင်အမေရိကနှင့် တောင်ကမ္ဘာခြမ်းတွင်ရှိသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းစီးပွားရေးပုံစံများဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် ဘဝအတွက် စီးပွားရေး economy for life အယူအဆကို ဖော်ထုတ်သော Franz Hinkelammert ၏အယူအဆမှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သည် (Hinkelammert/Mora 2005)။ ယင်းအယူအဆအရ လူသားလုပ်အားသည် အသုံးချတန်ဖိုးနှင့် ဘဝအတွက် အထောက်အပံ့များဖန်တီးပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အလုပ်ဖွဲ့စည်းမှု၊ ခွဲခြားလုပ်ကိုင်မှုစသည်တို့မှာ ဘဝစဉ်ဆက်မပြတ်ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူသားဆိုသည်မှာ လိုအပ်ချက်များရှိသော သတ္တဝါတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ဘဝရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ရုပ်ဝတ္ထုဝန်းကျင်ကိုလည်း တည်ဆောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝတန်ဖိုးများတွင် အသုံးဝင်မှုတန်ဖိုးအပြင် ရပ်တည်မှုတန်ဖိုးလည်းပါဝင်သည်ကို သတိပြုမိရန်လိုအပ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အလုပ်တန်ဖိုးပေါ်တွင်သာ အခြေမတည်ပဲ ဘဝတန်ဖိုးပေါ်တွင်လည်း အခြေတည်ရန်လိုအပ်သည် (ယင်း၊ Hinkelammert စာအုပ်ဝေဖန်သော Vargas Soler 2008 ကိုလည်းကြည့်)။

Hinkelammert ၏အယူအဆမှာ တတိယတစ်မျိုးဖြစ်သော ဂေဟအမျိုးသမီးဝါဒီများ၏ ပြုစုစောင့်ရှောက်မှုကျင့်ဝတ် အယူအဆဖြစ်သည်။ ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် လူသားမျိုးနွယ်ပျံ့ပွားရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ကလေးပြုစုစောင့်ရှောက်မှု၊ အခြေခံလိုအပ်ချက်များဖြည့်ဆည်းပေးမှု၊ ကျန်းမာရေး၊ ခံစားမှုဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဝင်ဆံ့စေရန် ကူညီမှုစသည်တို့ပါဝင်သည် (Pascual/Yayo Herrero 2010: 3; León 2009 ကိုလည်းကြည့်)။ ယင်းမှာ အခြေခံလိုအပ်ချက်ဆိုသောအယူအဆနှင့် ကွဲလွဲယုံသာမက လူသားလိုအပ်ချက်ကို လစ်ဟာနေသောကြောင့်ဖြည့်ဆည်းရမည့်အရာများဟု မကောက်ယူပဲ ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးယဉ်ကျေးမှုကိုအခြေခံ၍ တည်ဆောက်ပြသည်။ အပြန်အလှန်အကျိုးများမှု၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖြည့်ဖက်ဖြစ်မှုစသည့်တန်ဖိုးများဖြင့် လူမှုနှင့် ဂေဟဆိုင်ရာ ညီညွတ်မှုတို့ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုတည်ထောင်ရန်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ၂၁ ရာစုလက်တင်အမေရိကအတွေးအခေါ်များသည် သိမှုဆိုင်ရာစနစ်တစ်ခုတည်ဆောက်ရန် တောင်းဆိုပြီး လူသားနှင့် လူမှုလိုအပ်ချက်ဆိုင်ရာ သီအိုရီအသစ်တစ်ခုတည်ဆောက်ရန်လည်း ကြိုးစားသည်။ ထိုသီအိုရီမှာ အားကောင်းသော ရေရှည်တည်တံ့ရေးအယူအဆအတွက်သာမက လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အနိမ့်ခံများကိုပါ ရှေ့တန်းတင်နေရာပေးသော ယဉ်ကျေးမှုစုံ စနစ်တစ်ခုထွန်းကားလာရေးအတွက်ပါ အထောက်အပံ့ပေးနိုင်သည်။

နိုင်ငံတော်နှင့်စီးပွားရေးအတွက်ပုံစံတစ်ရပ်အဖြစ်ကျင့်သုံးရမည့်သမ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir)⁵

RaúlPradaAlcoreza⁶

“ဖွံ့ဖြိုးရေး” နှင့် “တိုးတက်ရေး” ဆိုသည့်ဝေါဟာရနှစ်ခုကိုမိမိတို့မိခင်ဘာသာစကားများတွင်ဖြစ်နိုင်သမျှအတိကျဆုံးဘာသာပြန်ရန်အတွက်ဝေါ န်အတွက်ဝေါဟာရပေဒကို၁၉၉၀ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းအထိဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကရှာဖွေခဲ့ကြသည် ။ကရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ထိုသို့ကြိုပမ်းကြရှာဖွေခြင်းမှာဘာသာပေဒရှုထောင့်တစ်ခုတည်းအတွက်မဟုတ်ဘဲ တွက်မဟုတ်ဘဲကွဲပြားသောလောကအမြင်နှစ်ရပ်၏မကိုက်ညီမှုကိုနားလည်စေရန်အတွက်ပင်ဖြစ်သည်။တ ဖစ်သည်။တစ်ဖက်တွင်မူနိုင်ငံတော်နှင့်နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ “ဖွံ့ဖြိုးရေး”ဟုဆိုသည့်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိခဲ့သောမူဝါဒများရှိပြီးအခြားတစ်ဖက်တွင်မူဖွံ့ဖြိုးရေးအမြင်သ ။အမြင်သစ်တစ်ရပ်အဖြစ်သဘာဝတရားနှင့်အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းသဘောတရားကိုအခြေခံထားသည့်ဌာ ။ထားသည့်ဌာနေတိုင်းရင်းသား “ဘက်စုံလောကအမြင်” တစ်ရပ်ရှိနေသည်။ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းရေးဆွဲသူများ၏မျှော်မှန်းချက်များနှင့်စီမံကိန်းဦးတည်သူများကြားလုံးဝကွ ကားလုံးဝကိုက်ညီခြင်းမရှိခဲ့ဘဲနားလည်မှုအလွဲများကိုပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်။ “ဖွံ့ဖြိုးရေး”နှင့် “တိုးတက်ရေး” ဆိုသည့်ဝေါဟာရနှစ်ရပ်တွင်ပါဝင်သည့်ရုပ်ဝတ္ထုကုန်ပစ္စည်းများပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သည်ဟူသော တိုးတက်သည်ဟူသောအနောက်တိုင်းအသိကိုထင်ဟပ်သည့်ဝေါဟာရမျိုးမည်သည့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာ င်းရင်းသားဘာသာစကားတွင်မှမရှိပေ။

ထိုဝေါဟာရများနှင့်နီးစပ်သည့်အီမရာဆူမာကွာမနား (theAymarasumaqamaña) ကျူချာဆူမက်ကော်ဆေး (theQuechuasumakkawsay)နှင့်ဂွာရာနီနန္ဒီရီကို(theGuaraniñandereco) ဝေါဟာရများကိုအကြံပြုခဲ့ကြ ကြသည့်တိုင်ယင်းဝေါဟာရများသည်လုံးဝမဆိုင်သည့်အဓိပ္ပာယ်ထွက်စေသလိုဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတရားနှင့် ဘောတရားနှင့်ပင်ဆန့်ကျင်နေကြသည်များပင်ရှိသည်။မြောက်မြားလှစွာသောဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာ င်းရင်းသားဘာသာစကားများကြားအခြေခံကွဲပြားခြားနားမှုများရှိကြသည့်တိုင် “စံပြဘဝ” ပုံစံတစ်ရပ်ဆိုင်ရာသဘောတရား၌မူ၎င်းတို့အားလုံးတစ်သဘောတည်းရှိကြသည်မှာစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကော ယ်ကောင်းလှသည်။ယင်းသဘောတရားအရလူသားနှင့်သဘာဝတရားကိုခွဲခြားထားခြင်းမရှိဘဲပြန်လ ရှိဘဲပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း၏ရုပ်ဘဝနှင့်လူမှုရေးနှင့်နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာဘဝဆိုင်ရာထုတ်လုပ်ခြင်းကြားခွဲ ပ်ခြင်းကြားခွဲခြားမရနိုင်သောအပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်မှုများရှိသည်။ယောက်ျားမိန်းမဟူသည်မှာလည်းသ သည်မှာလည်းသဘာဝတရားကြီးနှင့်အတူမိခင်ကမ္ဘာမြေ၏အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြပြီးမြင့်မြတ်အယူရှိသည် တ်အယူရှိသည့်သဘာဝတရားကြီးကိုယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုအလေ့အထများကြောင့်၎င်းတို့ကြားနှစ်ဖက်အပြ နှစ်ဖက်အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုနှင့်ရပ်ရွာသဘာဝစုစုစည်းစည်းရှိခြင်းတို့ရှိကြသည်။

ယခုလောကအမြင်၏တွေ့ခေါ်ပုံတွင်အချို့သောလက်တွေ့ကြသည့်နောက်ဆက်တွဲများရှိကြသည်။အကယ်၍

“သဘာဝတရားကမြင့်မြတ်သည်ဆိုလျှင်လူတို့သည်ရှင်သန်နေထိုင်မှုအတွက်လိုအပ်သလောက်သာမိခ

5
6

၁၀ ခင်သဘာဝတရားထံမှရယူသင့်သည်။ သဘာဝတရားကရှင်သင်နေထိုင်ရန်နှင့်ပိုင်ဆိုင်လိုစိတ်လည်
ည်းရှိမည်ဟုနားလည်ထားသည့်အတွက်သဘာဝတရားကိုဆိုးဆိုးရွားရွားဆက်ဆံလျှင်လူသားတို့လှ
လိုအပ်သောအရာဝတ္ထုများကိုပေးအပ်ရန်သဘာဝတရားကဆိုင်းငံ့ထားလိမ့်မည်။ ယင်းလောကအမြင်
မင်များအရလူအသိုင်းအဝိုင်းကကြားဝင်ပေးသည့်သဘာဝတရားနှင့်ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်ကိုထူထောင်
၎င်းပြီးယောက်ျားနှင့်မိန်းမဟူသည်မှာဆက်ဆံရေးသို့မဟုတ်ရပ်ရွာကွန်ရက်များ၏အပျက်တရားမဟ
မဟုတ်ကြောင်းနားလည်ထားကြသည်။ ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်းဆိုသည်မှာနှစ်ဖက်အပြန်အလှန်မှီခိုမှု၏အ
၏အချိတ်အဆက်များဖြစ်ထွန်းသည့်အချိန်တွင်သာဖြစ်ဖွယ်ရှိပြီးအပြတ်အလှန်ဆက်ဆံရေးရှိပြီးစည်းလု
လုံးညီညွတ်သည့်ဘဝဆိုသည့်အဓိပ္ပာယ်ဖြင့်စံကိုသတ်မှတ်ကြသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားအရင်းရှင်နှင့်ဆိုရှယ်လစ်ဆိုသည့်ယဉ်ကျေးမှုအမြင်နှစ်ရပ်ရှိကြော
ကောင်းကိုလေ့လာမှုအရအတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆိုခြင်းမှာအကြောင်းတိုက်ဆိုင်၍ဆိုခြင်းမဟုတ်
တ်။ အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း ၂၀၀၆-
၂၀၁၁ ရေးဆွဲစဉ်အခြေအတင်ဆွေးနွေးရာ၌ဗဟုသုတကြွယ်ဝသူတစ်ဦးဖြစ်သောနိုင်ငံခြားရေး
ရေးဝန်ကြီးဒေးဗစ်ချိုကွီဟွမ်ကကထိုခေါင်းစဉ်ကိုပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သမ္မာအာဇီဝ (Buen
Vivir) ဆိုသောအယူအဆကိုပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒတွင်ပထမဆုံးအကြိမ်ဖြစ်ရှေ့တန်းတင်ထားပြီးငါးနှစ်စီမံ
မံကိန်း၏အဓိကရည်မှန်းချက်ဖြစ်လာခဲ့ပြီးနောက်တစ်နှစ်အကြာတွင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ထ
၌ထည့်သွင်းပြဌာန်းခဲ့သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်အင်ဒီးဇန်အနွယ်ဝင်များအတွက်သမ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir)
ဆိုသည်မှာကိုယ်တိုင်ထုတ်လုပ်မှုမှအစာဟာအာရုံဖြစ်စေခြင်းဖြင့်လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏စံတစ်ရပ်
ရပ်ဖြစ်လာခြင်းအားကျေနပ်နှစ်သက်သည်အသိမျိုးကိုဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပေသည်။ အစားအစာသုံးဆောင်
င်မှုအသိတွင်အာဟာရအတွက်မျှသာမဟုတ်ဘဲသဘာဝတရား၏သက်ရှိအင်အားစုများနှင့်လူ့အသိုင်းအဝ
အဝိုင်း၏သာယာဝပြောမှုကြားမှုခြေဖြင့်လည်းကြည့်သည်။ ထိုသို့ဖြင့်ဘဝနှင့်ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ပြ
ခြင်းတို့လိုက်ကြရမည့်အင်အားများဖြစ်သောရေ၊ ရာဇီဥတု၊ မြေ၊ လူတို့၏ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအ
အလေ့အထများနှင့်မိမိတို့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိအရာများကိုစီးဆင်းစေခဲ့သည်။ အလုပ်နှင့်ထုတ်လုပ်ခြင်
ခင်းသည်ပွဲတော်၏စုပေါင်းအလေ့အထများဖြစ်ကြသည်။
(အလုပ်နှင့်လူ့အသိုင်းအဝိုင်းပွဲတော်များကိုခွဲခြားမရဆိုတော့အယူအဆဖြစ်သည်။) ဘဝပြန်လည်မွေးဖွားဖြစ်ထွ
ထွန်းလာစေရန်အတွက်ဖြစ်နိုင်မည့်ရင်းမြစ်များကိုအသုံးပြုရသည့်အတွက်သာယာဝပြောမှုကိုလည်
ည်းစုပေါင်းပြီးခံစားကြရမည်ဖြစ်သည်။

၁။ လူမှုရေးစည်းလုံးညီညွတ်မှု-
လူသားသည်လူအချင်းချင်းအခြားတစ်နည်းဆိုရလျှင်လူ့အသိုက်အဝန်းဖြင့်အတူတကွဆောင်ရွက်
က်မှသာပေါများကြွယ်ဝခြင်းမျိုးကဲ့သို့အရာများကိုရရှိနိုင်မည့်ဟုတင်ကူးယူဆချက်ရှိသည်။

၂။ ထုတ်လုပ်ခြင်း- လူ့အသိုက်အဝန်းလုပ်ငန်းအပြန်အလှန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ရလဒ်

၃။ လုပ်သားအင်အားစုကိုမွေးထုတ်ခြင်းနှင့်မိသားစုကိုစောင့်ရှောက်ခြင်းသည်မိသားစုတာဝန်ဖြစ်
စ်ပြီးစုပေါင်းထမ်းဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

၄။ကျွန်းကိုင်းမှိုကိုင်းကျွန်းမှိုဆိုသလိုအပြန်အလှန်ဆက်ဆံမှုများကိုဖြစ်ထွန်းစေသည့်ကွဲပြားခြားနားဆားနားသောလုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းများနှင့်အရည်အသွေးစရိုက်လက္ခဏာများရှိသည့်လူသားများကြကြားအပြန်အလှန်မှိုမှိုရှိပြီးဖြစ်ကာဘုံသင်ယူမှုအတွက်အခြေခံအုတ်မြစ်လည်းဖြစ်ပေသည်။

၅။ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်အလုပ်ကိုဆောင်ရွက်ရာတွင်သဘာဝတရားကိုလေးစားရမည်ဖြစ်သလိုသဘာဝတရားနှင့်လည်းသဟဇာတဖြစ်ရမည်။

၆။သဘာဝတရားသည်မြင့်မြတ်ပြီးပူဇော်ပသခြင်းဖြင့်သာပြန်လည်ကောင်းမွန်လာနိုင်သည်။

သို့သော်လည်းသမ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir) ၏မျက်နှာစာနှစ်ရပ်ဖြစ်သည်အတွေ့အကြုံနှင့်အလေ့အထကိုကိုယ်ကျင့်တရားများနှင့်နိုင်ငံရေးတို့နှင့်အတူကွဲပြားအောင်ပိုင်းခြားရမည်ဖြစ်သည်။ယခင်အတွေ့အကြုံများအရအတွေ့အကြုံသည်ဘုံလီးဗီးယား၏ဒေသဆိုင်ရာ၊လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာမျိုးစုံနှင့်ချိတ်ဆက်ဆက်နေသည့်အတွက်သဘောတရားတစ်ခုတည်းသို့မဟုတ်အနက်ကောက်ယူမှုတစ်မျိုးတည်းထုတ်ယူယူဆင်ခြင်ရန်မဖြစ်နိုင်ပေ။သို့သော်လည်းဘုံသဘောဖြစ်ပြီးလူမှုရေးအရမျှဝေထားသည့်သာယာယာဝပြောမှုနှင့်စပ်လျဉ်းပြီးအနည်းဆုံးသဘောတူညီချက်အချို့ကိုထားရှိသည့်မျိုးစုံကွဲပြားပြီးအလွန်ပင်ပင်များပြားစုံလင်နေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အခြားအမြင်တစ်ရပ်ကိုထူထောင်ရန်ကိုယ်ကျင့်တရားပုပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာမျက်နှာစာမှရွှေ့နိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ယင်းမျက်နှာစာသည်သဘာဝတရား(ကျွန်ုပ်တို့၏အိမ်)၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ်အစုအပေါင်းသော(တစ်ဦးချင်းကိုပေါင်းထားခြင်းမဟုတ်)ကိုကောက်ယူထားပြီးယင်းနှင့်ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်မရှိခဲ့လျှင်မိမိတို့၏ဘဝများမွေးဖွားနိုင်မည်မဟုတ်တတ်ပေဟုယူဆထားသည်။ထို့ကြောင့်သမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir) ဆိုသည်မှာဘဝအတွက်လေးစားမှုကိုအခြေခံသည့်ဘုံလေ့တစ်ရပ်ကိုတည်ဆောက်ခြင်းဟုကောက်ကောက်ယူနိုင်ပေသည်။

ဘုံလီးဗီးယားနှင့်အီကွေဒေါတို့၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်သမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir)သဘောတရားကိုနိုင်ငံတော်နှင့်အစိုးရဦးတည်ချက်အဖြစ်ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည်။ထိုသို့ပြဌာန်းခြင်းမှာကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေးထင်ရှားသည့်ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီးပထမဆုံးအချက်အနေဖြင့်ယင်းသဘောတရား၏ရေသောက်မြစ်မှာဌာနေတိုင်းရင်းသားလောလအကြံအမြင်ဖြစ်သည်ကိုအသိအမှတ်ပြုထားပြီးမိမိတို့၏လေ့အိုင်ရေးစီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်မှုများအတွက်နိုင်ငံစုံလမ်းကြောင်းတစ်ရပ်အားပြုပြီးထူထောင်ရေးဖြစ်သည်။သမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir)

ဆိုသည်မှာအဆိုပါပန်းတိုင်များ၏အနည်းဆုံးသဘောတူညီချက်များရှိသည့်ဆုံရပ်တစ်ခု၊ပုံစံတစ်ရပ်ဖြစ်လာစေရန်ဖြစ်ပြီးစုံတစ်ရပ်ဖြစ်လာစေရန်မရည်ရွယ်သလိုလူမျိုးဗဟိုပြုသို့မဟုတ်ပုရိသပဓာနဖြစ်လာစေရန်လည်းမရည်ရွယ်ပေ။လူ့အသိုက်အဝန်းတစ်ခုချင်းစီ၏ကိုယ်ပိုင်လောကအမြင်မင်နှင့်လေ့များနှင့်အညီဘဝအတွက်သမားရိုးကျမဟုတ်သောလမ်းကြောင်းပေါင်းစုံချမှတ်ခြင်းသာဖြစ်ပေသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒများ၏အခြေခံမူနှင့်ပန်းတိုင်လည်းဖြစ်သလိုနိုင်ငံတော်၏စံပုံနှင့်စီးပွားရေးစံပုံများအတွက်အခြေခံအုတ်မြစ်လည်းဖြစ်သောသမ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir)ဆိုသည်မှာမျိုးစုံကွဲပြားမည့်သက်ရှိများနှင့်ပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းအရည်အသွေးကြားသဟဇာတဘဝဖြစ်သောဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်အဖြစ်ဌာနေတိုင်းရင်းသားစံကြောင့်ဖြစ်ထွန်းလာခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်စုံတစ်ရာသောလိုအပ်ချက်များပြည့်စုံခြင်းမျှော်လင့်ချက်ကိုကျော်လွန်သည့်သမ္မာအာဇီဝတွင်လူမှုရေးအပြောင်းအလဲများပါဝင်ပြီးသဘာဝတရား၏မျိုးကွဲစုံလင်မှုများကိုပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းစေရေးကိုပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲမိမိတိုင်းပြည်တွင်နေထိုင်သူများ၏ဘဝပြန်လည်မွေးဖွားခြင်းအတိုင်းအတွက်အခြေခံအခြေအနေများကိုနိုင်ငံတော်ကအာမခံပေးရမည်ဟုမျှော်မှန်းထားကြသည်။လူ့ဘဝရှင်သန်ခွင့်များ(အစားအစာ၊ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ)ဆက်လက်ခိုင်မြဲစေရန်နှင့်လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးစံနှုန်းများတွင်စီးပွားရေးမျက်နှာစာလည်လည်းပါဝင်ဝေရန်အတွက်ဖလှယ်နေသောဈေးကွက်စနစ်တစ်ခုလည်းပါဝင်သည်။

သမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir)သဘောတရားဆီသို့ပြင်းပြင်ထန်ထန်ဦးတည်နေသည့်တိုင် “ဖွံ့ဖြိုးရေး”ဆိုသောဝေါဟာရမှာလိုခင်စရာကော “လိုအပ်စရာ”ပါဖြစ်နေသည့်တောက်ပထင်ရှားသည့်ချီးကျူးထိုက်ဖွယ်ရာအိုင်ဒီယာများအဖြစ်အင်အားကြီးမားသည့်ဒဏ္ဍာရီတစ်ရပ်ဖြစ်နေဆဲပင်။ထိုဝေါဟာရနှင့်ဆက်စပ်သည့်နောက်ဆက်တွဲဝေါဟာရများအဖြစ်တိုးတက်ရေး၊ခေတ်သစ်လူနေမှုဘဝ၊ဆင့်ကဲပြောင်းလဲခြင်း၊စက်မှုတော်လှန်ရေး၊နည်းပညာအစရှိသည့်ဝေါဟာရများကလည်းရှိနေပြီးပိုပြီးယေဘုယျကျကျပြောရလျှင်ရှေ့ဆက်ဆံလှမ်းချီခေတ်သစ်ဆီသို့သည့်အိုင်ဒီယာမျိုးများဖြစ်ပြီးပုံရိပ်အားဖြင့်ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ဆီအဆီးအတားတားမဲ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဖြစ်ပြီးမြောက်အမေရိကနိုင်ငံများလိုဖြစ်လာရမည်ဆိုသောအိုင်ဒီယာများဖြစ်ပေသည်။

ထို “စံ” ပုံစံတစ်ရပ်ကိုရောက်ရှိရန်မူဝါဒများကိုကျင့်သုံးရာတွင်အမေရိကတိုက်တွင်ကျင့်သုံးခဲ့သည့်မူဝါဒများနှင့်တစ်ထပ်တည်းမဟုတ်လျှင်ပင်အလားတူပုံစံမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ထိုသို့ကျင့်သုံးရာတွင်စက်မှုလုပ်ငန်းများဘ၌ခေတ်သစ်နည်းပညာများပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်း၊စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရေးမှသည်စက်မှုလုပ်ငန်းလယ်ယာစနစ်ဆီသို့အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၊မြို့ပြဖွံ့ဖြိုးရေးကိုစတင်ခြင်းတို့ပါဝင်ပြီးနိုင်ငံရေးနှင့်ပညာရေးတွင်မူနိုင်ငံသားဖြစ်မှုကိုဦးတည်စေမည့်ခလေ့စံများသတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်းကိုတိုက်တွန်းအားပေးသည်။စားသုံးမှု(consumption)အတွက်လူတစ်ဦးချင်းစီ၏အပြုအမူများတစ်ပုံစံတည်းဖြစ်စေရန်ပုံသွင်းထားပြီးကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီအတွက်အထောက်အပံ့ကောင်းဖြစ်စေမည့်မူဝါဒများကိုအသုံးပြုသည်။အခြားတစ်နည်းဖြင့်ပြောရလျှင်နိုင်ငံရေးမဆန်သောလူမှုလှုပ်ရှားမှုများဖြစ်သည်။ချုပ်ချိဆိုရလျှင်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများသည်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကိုဘယ်သောအခါကမှထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုသလိုဖွံ့ဖြိုးရေးဖော်ဆောင်သူများသည်လည်းထိုနည်းတူပင်ဖြစ်ကာတိုင်းပြည်၏ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံမှုကိုလုံးဝလျစ်လျူရှုထားသည့်ပုံစံတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပေတော့သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားခလေးမျိုးစုံလွန်းသောတိုင်းပြည်တစ်ခုတွင်ယင်းဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံနှင့်အနာဂတ် တ်အမြင်နှစ်ရပ်စလုံးသည်တာရှည်မခံရုံသာမကတကယ့်ကိုလည်းတန်းတူညီမျှမှုမရှိပေ။ဘိုလီးဗီးယားစီ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလူတန်းစားသည်စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးကိုမည်သည့်အခါကမှအားမစိုက်ခဲ့သလို လိုတကယ့်ခေတ်သစ်ဘူဇာတစ်ယောက်ဖြစ်လာနိုင်မည့်လည်းမဟုတ်သောကြောင့်တာရှည်ခံမ မည်မဟုတ်။ထိုနည်းတူပင်လက်တစ်ဆုပ်စာလူတန်းစားကသာနိုင်ငံတကာဈေးကွက်နှင့်ချိတ်ဆက် က်ပြီးဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၏အကျိုးအမြတ်များကိုရရှိနေသောကြောင့်လည်းတန်းတူညီမျှမှုရှိမ မည်မဟုတ်ပေ။အကြီးမားဆုံးအဆီးအတားတစ်ရပ်မှာဘိုလီးဗီးယားဘူဇာတစ်ယောက်များသည်မိမိတို့ ၏အဆင့်အတန်းကိုမြင့်မြတ်ကောင်းမွန်သည်ဟုတိတိပပအသိအမှတ်ပြုနိုင်မည်မဟုတ်သလ သလိုပြုလာအောင်လည်းလုပ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။၎င်းတို့သည်အချို့နေရာများတွင်ခေတ် တ်မီသော်လည်းကမ္ဘာ့နိုင်ငံသားအဖြစ်ကိုမဖန်တီးနိုင်ခဲ့သဖြင့်တကယ်တမ်းပြောရလျှင်ခေတ် တ်နောက်ပြန်ဆွဲနေသည်သာဖြစ်သည်။တစ်နည်းပြောရလျှင်ထိုသူတို့သည်ဖွံ့ဖြိုးဆဲ “နိုင်ငံသားဖြစ်မှု”တွင်စိ တ်ဝင်စားမှုမပြုဘဲဌာနေတိုင်းရင်းသားလုပ်သားအင်အားစုကိုသာသုံးစွဲခဲ့ကြသည်။နိုင်ငံတော်ကု ကိုလည်းအရင်းအတွက်လမ်းကြောင်းတစ်ရပ်အဖြစ်သာအသုံးပြုပြီးစီမံကိန်းများကိုလက်ခံသည့်အိမ် မ်ရှင်ကိုလည်း

“ခေတ်မီအောင်ဆောင်ရွက်”

မည့်ပုံပြထားသော်လည်းနောက်ဆုံးတွင်မအောင်မြင်မှုကိုသာအမွေထားခဲ့သည်။တစ်နည်းထပ်ပြော ပြောရလျှင်ခေတ်မီခြင်းသို့သွားရလမ်းဆိုသည်မှာအခြေခံအားဖြင့်အကောင်ကြီးအမြီးရှည် ည့်သူများအတွက်သာဖြစ်ပြီးမြေသိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းပေးပေါပေါကိုကိုယ်ကျိုးအတွက်သုံးခြင်းန နှင့်အာဏာနှင့်အခွင့်ထူးခံခြင်းများစုစည်းခြင်းတို့သာဖြစ်သည်။

သမိုင်းဆိုင်ရာယင်းလစ်ဟာကွက်များကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းအပေါ် ဆက်လက် လက်ယုံကြည်ရန်မှာလည်းမဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ဘူဇာလူတန်းစားများကယင်းစီမံခေါ် မှုများကိုဖြေရှင်းရ ရန်မစွမ်းသားသည့်အတွက်ဆန့်ကျင်မှုများနှင့်လူမှုလှုပ်ရှားမှုများ၏တိုက်ရိုက်တုံ့ပြန်မှုများကြုံရပြီးန နိုင်ငံတော်အခြားပုံစံတည်ဆောက်ခြင်းနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အခြားလမ်းကြောင်းဖောက်ခြ ခြင်းတို့တွင်အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းကဦးဆောင်နေရာကိုရယူကြရတော့သည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးရည်မှန်းချက်စုံစုံ(သို့မဟုတ်

“ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အခြားပုံစံတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်စေ)အဖြစ်သမ္မာအာဇီဝ(Beun Vivir) သည်အနာဂတ်အတွက်အမြင်သစ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီးလမ်းညွှန်မှုပေးကာစိတ်ကူးပုံဖော်ကြည့်ရမည်ဖြစ် စ်သည်။ဤသည်မှာသဒ္ဒါဗေဒအရသို့မဟုတ်သဘောတရားရေးရာအရအပြောင်းအလဲတစ်ခုသာမဟုတ် ပ်ပေ။သမ္မာအာဇီဝ(Beun

Vivir)၏အာရုံသိမှုဆိုင်ရာအရနှင့်လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများကိုကြည့်လျှင်

- ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုသည်မှာတစ်ခုတည်းသို့မဟုတ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသဘောမဟုတ်တော့ဘဲမျိုးစုံသဘော ဘောသာဖြစ်သည်။အဘက်ဘက်ကထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဟုနားလည်သဘောပေါက်ထားပြီးတ ံးတစ်ပုံစံတည်းမဟုတ်သည့်အခြေအနေများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရမည်ဖြစ်ကာလူမှုရေးနိုင်ငံ င်ရေးစီးပွားရေးနှင့်ခလေးဆိုင်ရာမျက်နှာစာအားလုံးထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။
- ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုသည်သည်မှာအရေအတွက်ရည်မှန်းချက်တစ်ခုသာမဟုတ်တော့ဘဲကုန်ပစ္စည်းများန နှင့်ပုဂ္ဂလိကများ၊နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ဉာဏ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖြစ်ထွန်းမှုများကိုလူ့အသို င်အပိုင်းကခံစားစံစားမှုကိုလည်းထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အရည်အသွေးပိုင်းဆိုင်ရာဖြစ် စ်စဉ်တစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပေသည်။စုပေါင်းခံစားစံစားခြင်းယဉ်ကျေးမှုများကြားဆွေးနွေးအပြေ

မူတမူရှိစေရန်ယင်းအခွင့်အရေးများကိုမြှင့်တင်ခြင်း၊ကာကွယ်ခြင်းနှင့်လေးစားလိုက်နာခြင်းများကိုလည်းအပြတ်ဆောင်ရွက်နေသည်။

လိုအပ်သည့်အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာတော်လှန်ရေးဆိုသည်မှာအစိုးရဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံမျိုးစုံဖြစ်ထွန်းစေရေးအထောက်အကူဖြစ်အောင်အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအားရိုးရှင်းရှင်းပြပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းထက်ကျော်လွန်ရမည်ဖြစ်ပြီးအချို့နေရာများတွင်မယုံကြည်မှုနှင့်စစ်ဆေးမှုများကိုအခြေခံပြီးပိုပြီးခေတ်မီကာဆင်ခြင်မှုကျကျဖြင့်ဗျူရိုကရေစီနည်းကျကျဆောင်ရွက်ပြီးအချို့နေရာများတွင်မူယုံကြည်မှုအပေါ်မူတည်ပြီးအများသဘောတူအခြေပြုရပ်ရွာအစည်းအဝေးများနှင့်အမအများပြည်သူတာဝန်ခံမှုတို့ရှိဖြင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ်ပိုပြီးဦးတည်ရမည်ဖြစ်သည်။ထိုသို့ဖော်ဆောင်ရာတွင်ဒေသဆိုင်ရာလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီဒေသလုပ်ငန်းများလုပ်ချုပ်ပံ့ပိုးရာ၌လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်တာဝန်များခွဲဝေပေးခြင်းနှင့်ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်မူဘောင်တွင်၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်စီမံဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်ဒေသအဆင့်အစိုးရနှင့်ဆက်က်ဆံရာတွင်အစိုးရဌာနများကစီမံဆောင်ရွက်ခြင်းပြုရမည်။

သက်ဆိုင်ရာလူ့အဖွဲ့အစည်းကမိမိတို့စွမ်းရည်ဖြင့်မိမိတို့ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းစေပြီးနိုင်ငံတော်အစိုးရ၏နယ်ပယ်မှာပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက်ပဓာနကျသောလမ်းကြောင်းများဖြစ်စေသည်ဟူသောအမြင်ကိုလက်ခံသည့်အတွက်ထိုတော်လှန်ရေးမှာအလွန်အမင်းသိသာထင်ရှားသည့်ညွှတ်တော်လှန်ရေးဖြစ်သည်။အာဏာပိုင်များနှင့်ဝန်ထမ်းများသည်နိုင်ငံတော်ယန္တရားနှင့်စနစ်များကိုအလွယ်တကူလက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခံမည့်သူများမဟုတ်သဖြင့်အခွင့်ထူးခံအာဏာရှင်၊အတ္တသမား၊လူမျိုးရေးဝါဒီနှင့်ဖိုကြီးစိုးသောအလေ့အကျင့်များကိုဆက်လက်ကျင့်သုံးနေဦးမည်ဖြစ်သည်သည်ဟုမှတ်ယူရမည်။ယင်းသည်ပင်လက်ရှိအစိုးရ၏ပိုမိုနေမြဲကျားနေမြဲနေလိုမှုနှင့်ပြည်သူ့ဘဝပြဿနာအမှန်များကိုမဖြေရှင်းနိုင်မှုအကြောင်းတရားများဖြစ်နေသည်။

လက်ရှိအချိန်တွင်လူမှုလှုပ်ရှားမှုများကပြည်သူ့ရေးရာစီမံအုပ်ချုပ်မှုများနှင့်မူဝါဒဆုံးဖြတ်ချက်များကိုဗဟုတို့ကျကျစီမံခြင်းမရှိသော်လည်းလက်ရှိအာဏာနှင့်အခွင့်ထူးခံခြင်းဆက်ဆံရေးကိုမူဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည်။အဖွဲ့အစည်းနှင့်မူဝါဒများ၏လူ့အသိုက်အဝန်းအခြေပြုပုံစံသစ်များသည်အခြေခိုင်ရန်လိုအပ်ပြီးပတ်ဝန်းကျင်နှင့်သဟဇာတဖြစ်မှုရန်အစုအဖွဲ့လိုက်လိုအပ်ချက်များပြည့်စုံရမည်ဖြစ်သည်။

ကိုလိုနီနိုင်ငံများတွင်အမိန့်ပေးထိန်းချုပ်ဆိုသည့်ဗဟိုချုပ်ကိုင်သည့်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဖြင့်အုပ်ချုပ်သည်။လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုသည်အုပ်ချုပ်ခံနှင့်အုပ်ချုပ်သူများကြားယင်းသို့သောဆက်ဆံဆံရေးကိုမပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့ပေ။၂၀ရာစုအကုန်ပိုင်းပိုင်မှသာဒေသတစ်တစ်ဝှမ်းဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမူဖြေလျှော့ထားသောအုပ်ချုပ်ရေးကိုအစိုးရများကစတင်ခဲ့ကြပြီးအောက်ခြေအစိုးရအဆင့်ဆင့်သို့သို့ကိုယ်စားဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုသည့်ဖြစ်စဉ်များစတင်ခဲ့လေသည်။

သို့သော်လည်းယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံသည်အချို့သောပြည်သူ့ကုန်စည်များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကိုရပ်ပိရွာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသောအခြားဒေသန္တရအစိုးရများမှတစ်ဆင့်ပေးပေးနိုင်မည့်အောက်ခြေမှအထက်သို့ပြန်တက်သည့်အင်စတီကျူးရှင်းများပေါ်ထွန်းစေသည့်သည့်အခြေအနေများဖြင့်ဒေသန္တရနှင့်ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရအဆင့်ဆင့်များထားရှိခြင်းဖြင့်ဖင့်နိုင်ငံတော်၏ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို၁၈၀၃ဒီဂရီချိုးချခဲ့သည်။ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံများတွင်အစိုးရကိုပုံစံနှစ်ရပ်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်နိုင်သည်။ပထမနည်းမှာအစိုးရဌာနများ၊မြူနီစပယ်မ

များနှင့်ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်ရငြာနေတိုင်းရင်းသားနယ်မြေများသို့ဗဟိုအစိုးရကလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများလွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့်ဒုတိယနှစ်မှာရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများမှသည်ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များအထိအောက်မှအပေါ်သို့ပုံစံသွားသည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုလွှဲပြောင်းပေးပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ်၏အရည်အသွေးမှာဒေသန္တရအဆင့်ဆင့်တွင်အလုပ်မဟုတ်မည်မျှဆောင်ရွက်ပြီးစီးသနည်းနှင့်မိမိတို့စီရင်အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်အတွင်းဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများ၏အိုင်ဒီယာမျိုးစုံကိုအဆင့်အမျိုးမျိုး၌အစိုးရဌာနများကထင်ဟပ်ပုံနည်းလမ်းတို့အပေါ်မူတည်သည်။ယင်းသည်ကိုလိုနီနိုင်ငံဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကိုပြန်လည်ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ခြင်းဆီသို့သွားခြင်း၊နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားတွင်ရပ်ရွာအခြေခံခံမှုများကိုပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းအသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ငြာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်ရပ်ရွာဖြစ်စဉ်များတွင်အနောက်တိုင်းခေတ်မီတက္ကနီခရက်ကျသောဖြစ်စဉ်များနှင့်အလေ့အထများအကောကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အတွက်ခိုင်မာသည့်ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ငြာနေတိုင်းရင်းသားကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်ရနယ်မြေများကိုမူဘောင်ကျကျအသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုသည်မှာ၎င်းတို့၏လေ့ထုံးတမ်းများကိုအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတွင်ပေါင်းစဉ်ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ဖြစ်ပြီးခေတ်သစ်/ဆင်ခြင်နည်းလမ်းကျကျနှင့်ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းပုံစံစံနှစ်ခုလုံးကိုလည်းအသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့်လိုက်ဖက်ရှိမှုရန်ရန်လည်းလိုအပ်သည်။ခေတ်မီပြီပီးတက္ကနီခရက်ဖြစ်သည့်စနစ်နှင့်ပုံစံတို့ကိုအစိုးရကဏ္ဍတစ်ခုခု၏လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့်ကိုက်ညီစေရန်ပြင်ဆင်ရမည်။ရပ်ရွာစနစ်သည်သည်အရေရည်အသွေးရရှိပြီးနက်ရှိုင်းကာအများသဘောဘာညီအခြေခံကွန်ရက်များကိုတည်ဆောက်ရန်ရည်ရွယ်ထားသည့်တိုင်ပြဿနာများကိုဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပြဿနာများအဖြေရှာခြင်းအတွက်ဖိုရမ်များပေါ်ထွက်လာစေပြီးစုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီးအပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်ကွန်ရက်များကိုထူထောင်ပေးသည်။

အစိုးရ၏နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့်ကဏ္ဍဆိုင်ရာနယ်ပယ်များကိုလည်းပြန်လည်စဉ်းစားရန်လည်းလိုအပ်သည်။ကဏ္ဍဆိုင်ရာရုံးများသည်နယ်မြေဆိုင်ရာအဆင့်တစ်ခုတွင်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကံခြင်းမဟုတ်သည့်အတွက်တစ်စုံတစ်ရာသောပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရာရန်ကြိုးပမ်းရာတွင်မထမထီရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ကိုတွေ့ရသည်။ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံသည်မိမိတို့၏ကဏ္ဍဆိုင်ရာအခြေအမြင်မှတီထွင်ဆန်းသစ်မှုများဖြင့်ရပ်ရွာ၏စိန်ခေါ်မှုများကိုရင်ဆိုင်ရာဖြစ်ပေါ်နေသည့်အခြေအနေအများကိုစောင့်ကြည့်ရန်နှင့်အကောင်းဆုံးအဖြေရှာများကိုစဉ်းစားရာဖွေမည့်ကဏ္ဍဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ကိုက်ညီသည့်တိုင်းပြည်၏ဒေသအမျိုးမျိုး၏နယ်မြေဆိုင်ရာတောင်းဆိုချက်များကိုဖြေရှင်းပေးနိုင်မည့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းသစ်များကိုဖွဲ့စည်းရမည်ဖြစ်သည်။

အဓိကမ္ဘာမြေနှင့်ပတ်သက်သည့်အသိပညာနှင့်အလေ့အထဆိုင်ရာလေ့မျိုးစုံကိုအသိအမှတ်ပြုပုလေးစားသည့်အဓိကမ္ဘာမြေဥပဒေနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာမူဝါဒများတွင်နိုင်ငံတော်၏ယဉ်ကျေးမှုများကြားလက္ခဏာကိုဖော်ပြထားရမည်။နိုင်ငံတော်သည်ဆိုမှာအဓိကမ္ဘာမြေကိုစောင့်ရှောက်ရန်နှင့်သဘာဝရင်းမြစ်များကိုတာဝန်သိသိစီမံကန့်နယ်မြေဆိုင်ရာရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများကတာဝန်များယူပေးခြင်းတို့ဖြင့်ပေါင်းစပ်တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ယနေ့ကမ္ဘာတွင်ရင်ဆိုင်နေရသောညစ်ညမ်းမှုနှင့်ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကဲ့သို့သောပြဿနာများသည်ငြာနေတိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုများအတွက်အသစ်ဖြစ်နေကြပြီးကမ္ဘာမြေ၏သဘာဝပတ်ဝ

ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအကျပ်အတည်းကြောင့်အဖြေများကိုရှာဖွေဖြေရှင်းရန်အင်အားနှင့်ရင်းမြစ်ကိုအာ
အားကုန်သုံးစွဲလာရသည့်အခြေအနေသို့ဆိုက်ရောက်လာသည်။မိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးကိုစောင့်ရှောက်
ရှာဖွေရန်လူများ၏အမျိုးမျိုးသောရိုးရာအသိပညာနှင့်အလေ့အထများအားပေးပြီးရင်းမြစ်များကိုတာဝန်သိ
သိသိသုံးစွဲရန်အားပေးခြင်းပြုရမည်ဖြစ်သလိုယဉ်ကျေးမှုများကြားပုံမှန်မဟုတ်သောလမ်းကြောင်း
များနှင့်အဖြေများထွက်ပေးပေါ်လာစေရန်
“အသိပညာဆွေးနွေးပွဲ”တစ်ရပ်ဖြင့်လိုအပ်သောသိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးရေးကိုလည်းနိုင်ငံ
တော်ကတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရမည်။

လူမှုရေးနှင့်ရပ်ရွာဆိုင်ရာစီးပွားရေးဆီသို့

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏စတုတ္ထအခန်းသည်နိုင်ငံတော်၏စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြောင်းဖြစ်
စဉ်ပြီးစီမံရေးပုံစံသစ်၏ဥစ္စာနှင့်ရှုပ်ထွေးမှုအကြောင်းကိုဖော်ပြထားသည်။ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေးဖြင့်
စတင်ထားပြီးရပ်ရွာနိုင်ငံတော်၊ပုဂ္ဂလိကနှင့်သမဝါယမစသည့်စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ပုံစံအမျိုးမျိုး
မျိုးပါဝင်သည်။စီးပွားရေးပုံစံသည်လူမှုရေးနှင့်ရပ်ရွာဆိုင်ရာစီးပွားရေးပုံစံတစ်ရပ်တည်ဆောက်ရေးကို
ကိုရည်ရွယ်ထားသည့်စုပေါင်းသာယာပြောရေးနှင့်အတူတစ်ဦးချင်းအကျိုးစီးပွားကိုဖော်ဆောင်
ဆောင်မည့်သမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir) ဆီသို့ဦးတည်ထားသည်။

ယင်းလူမှုရေးနှင့်ရပ်ရွာဆိုင်ရာစီးပွားရေးကိုမည်သို့တည်ဆောက်မည်နည်း။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပ
ဥပဒေအရနိုင်ငံတော်သည်မူလဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့်မျိုးနွယ်စုများအတွက်သင့်လျော်သည့်
ညွှန်အခြေခံများနှင့်အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်များအပေါ် အခြေခံပြီးလူမှုဘဝပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းရန်နှင့်
နှင့်ထုတ်လုပ်ရေးစနစ်များကိုဖြစ်ထွန်းရေးတို့ဖြင့်ရပ်ရွာစီးပွားရေးကိုအသိအမှတ်ပြုလေးစားလို
ိုက်နာပြီးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာမြှင့်တင်ပေးရမည်။ (အပိုဒ်၃၀၇)

စီးပွားရေးပုံစံသစ်ကိုဖော်ဆောင်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင်ရှိနေသည့်ဒုတိယမျက်နှာစာမှာနိုင်ငံ
တော်အားမည်သို့အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေသနည်းဆိုသည့်အချက်ပင်ဖြစ်ပြီးစီးပွားရေးပုံစံသစ်အ
ရထွက်ပေါ်လာမည့်နိုင်ငံတော်သည်နောက်ထပ်ပုံစံသစ်တစ်မျိုးဖြစ်လာမည့်အလျောက်ထိုအချက်
ျက်ကိုမေ့မထားသင့်ပေ။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်အသေးစိတ်ပြဌာန်းထားသကဲ့သို့နိုင်ငံတော်
တော်သစ်၏လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုသည်အများပြည်သူပါဝင်မှုနှင့်တိုင်ပင်နှီးနှောမှုများဖြင့်လူမှု
ရေးနှင့်စီးပွားရေးစီမံကိန်းချမှတ်ခြင်းများကိုဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်သည်။နိုင်ငံတော်သစ်သည်

စီးပွားရေးကိုလမ်းညွှန်စောင့်ကြည့်(အထူးသဖြင့်မဟာဗျူဟာမြောက်ကဏ္ဍများ)ပြီးကုန်စည်နှင့်ဝန်
ဝန်ဆောင်မှုများကိုထုတ်လုပ်ခြင်း၊ဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့်ဈေးကွက်ရှာဖွေခြင်းတို့ကိုစည်းကြပ်
ကပ်ကာလူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးတန်းတူညီမျှမြှင့်တင်ရန်အတွက်စီးပွားရေးတွင်တိုက်ရိုက်ပါ
ပါဝင်ပြီးပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးနိုင်သောနှင့်ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးနိုင်စွမ်းမရှိသောသဘာဝရင်
င်းမြစ်များ၏စက်မှုလုပ်ငန်းအသွင်းပြောင်းခြင်းကိုမြှင့်တင်နေချိန်တွင်စီးပွားရေးထုတ်လုပ်မှုပုံစ
ံအမျိုးမျိုးကိုပေါင်းစပ်ရရှိတစ်ချိန်တည်းမှာပင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုလေးစားပြီးကာကွယ်ရင်
င်းတိုင်းပြည်၏ဥစ္စာနှင့်စီးပွားရေးရင်းမြစ်များအတွက်သင့်သလောက်ရမည့်ထုတ်လုပ်
လုပ်ရေးမူဝါဒများကိုမြှင့်တင်ပြီးမည်သည့်ထုတ်လုပ်မှုများနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးလုပ်
ပ်ငန်းများသည်အသက်သွေးကြောဖြစ်ပြီးနိုင်ငံရေးပိုင်လုပ်ငန်းများဖြစ်လာမည်ကိုဆု
ဆုံးဖြတ်ကာပြည်သူများပါဝင်မှုနှင့်တိုင်ပင်နှီးနှောမှုတို့ဖြင့်အထွေထွေဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း
န်းများကိုပုံမှန်ရေးဆွဲပြီးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းအသွင်ပြောင်းလဲမှု

„မြင့်တင်ရေးအတွက်သုတေသန၊နည်းပညာအကူအညီနှင့်နည်းပညာလွှဲပြောင်းမှုများအတွက်စီးပွားရေးရင်းမြစ်များကိုစီမံခန့်ခွဲ၍လေ့ကျင့်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကိုစည်းကြပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ-၃၁၆)

ကဏ္ဍမျိုးစုံစီးပွားရေးတစ်ရပ်နိုင်ငံတော်၏လုပ်ငန်းတာဝန်များကိုမည်သို့နားလည်နိုင်မည်နည်း
၎င်းအသွင်ပြောင်းနေဆဲနိုင်ငံတစ်ခုတွင်လူမှုရေးနှင့်ရပ်ရွာစီးပွားရေးတစ်ရပ်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်စီးပွားရေး
ရေးလူမှုရေးနိုင်ငံရေးနှင့်ခေလေ့ဆိုင်ရာအခြေအနေများဖြစ်ထွန်းနေသလား။နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီများနှင့်
နိုင်ငံပိုင်အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများပါဝင်သည့်နိုင်ငံတော်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပုံစံတစ်ရပ်
ပုံကိုနားလည်ခြင်းဖြင့်နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းတာဝန်များကိုပုံဖော်ရမည်ဖြစ်သည်။ယင်းသို့သောစီ
စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းပုံစံများတွင်အောက်ပါဦးတည်ချက်များရှိကြသည်။

သဘာဝရင်းမြစ်များပိုင်ဆိုင်မှုများကိုဘိုလီဗီးယားပြည်သူများ၏အမည်ဖြင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရန်၊ကုန်
န်ထုတ်လုပ်ရေးပတ်လမ်းများနှင့်စက်မှုအသွင်ပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်များအားမဟာဗျူဟာမြောက်ထိန်း
ခန်းချုပ်မှုကိုကျင့်သုံးရန်၊သောက်သုံးရေးနှင့်မိလ္လာအညစ်အကြေးစွန့်ပစ်မှုအခြေခံဖန်ဆောင်မှုမျှ
များကိုစီမံအုပ်ချုပ်ရန်၊ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကိုတိုက်ရိုက်ထုတ်လုပ်ရန်၊စီးပွားရေးဒီမိုကရေ
ကရေစီနှင့်အစားအစာအချုပ်အခြာအာဏာကိုတိုးမြှင့်ရန်နှင့်၎င်းအဖွဲ့စည်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲ
ခွဲမှု၏လူမှုရေးဆိုင်ရာကြီးကြပ်မှုတွင်ပါဝင်မှုနှင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့်အကျိုးအမြတ်
တတ်တို့တွင်အလုပ်သမားပါဝင်မှုတို့အားအာမခံပေးရန်။ (ပုဒ်မ၃၁၉)

အစိုးရစနစ်သည်ပြည်သူများပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသည့်ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြစ်ပြီးတိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ
စီစနစ်ကျင့်သုံးခြင်းအပါအဝင်လူမှုပါဝင်မှုနှင့်ထိန်းချုပ်မှုအပါအဝင်ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီနှင့်ရပ်ရွာ
ဒီမိုကရေစီဖြစ်ရမည်။ယင်းသည်လက်တင်အမေရိက၌
“နိုင်ငံတော်အရင်းရှင်ဝါဒ”ဟုခေါ်ကြသည့်တိုင်းပြည်ကိုစက်မှုအသွင်ပြောင်းပြီးသွင်းကုန်အစားထိုးရန်ကြ
ကြိုးပမ်းခဲ့သည့်အမျိုးသားရေးဝါဒီအစိုးရများ၏အတွေ့အကြုံမှရရှိသည့်ဖြစ်စဉ်များနှင့်မူခြားနားသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်းပင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားသည့်စီးပွားရေးပ
ပုံစံသစ်သည်ရှုပ်ထွေးပြီးအသွင်းကူးပြောင်းရေးကာလတွက်ဝိရောမိများအပြည့်အဝဖြစ်ပေါ်စေသည်။
“ဖွံ့ဖြိုးရေး”
အကျိုးစီးပွားများနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းကြား၊သဘာဝရင်းမြစ်များကိုစက်မှုအသွင်ပြောင်းရေး
ရေးမဟာဗျူဟာနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကြားတင်းမာမှုများရ
ရှိနေသည်မှအထင်းသားပေါ်လွင်နေသည်။ယင်းတင်းမာမှုများအားလုံးသည်စီးပွားရေးဆိုင်ရာအဖ
အဖွဲ့အစည်းအဆင့်ဆင့်နှင့်ပုံစံအမျိုးမျိုးအတွက်ပြဿနာများကိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။အသွင်းကူး
ပြောင်းရေးကာလတွင်မေးရမည့်မေးခွန်းပေါင်းများစွာရှိသည်။ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေးမှ
(အရင်းရှင်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပုံစံ၏ဗိုလ်ကျစိုးမိုးခြင်းဖြင့်မည်သူ၏တည်ဆောက်ပုံကိုပုံဖော်သနည်
ည်းနှင့်အရင်းရှင်ကမ္ဘာစီးပွားရေးအားဖြင့်အခင်းအကျင်းတစ်ခုမှဆုံးဖြတ်သနည်း)။လူမှုရေးနှင့်ရပ်ရွာအသ
အသိုက်အဝန်းဆိုင်ရာစီးပွားရေးဆီသို့ကျွန်ုပ်တို့မည်သို့ရွှေ့နိုင်မည်နည်း။ထိုပန်းတိုင်ကို
ကိုရောက်ရှိအောင်မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။နိုင်ငံတော်စီးပွားရေး၏နယ်ပယ်ဆိုသည်မှာ
၊အဘယ်နည်းနှင့်အခြားသောစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းပုံစံများနှင့်အတူယင်းကိုမည်သို့အ

အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်နည်း။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပုံစံ၏လွှမ်းခြုံမှုနှင့်ဖွဲ့စည်းမှုနယ်ပယ်ဆု
ဆိုသည်မှာအဘယ်နည်း။ ယင်းသည်စက်မှုတော်လှန်ရေး၏အသွင်အပြင်ကိုပင်တစ်ပတ်ပြန်လည်
ည်စေသလားသို့မဟုတ်ကျော်လွန်သွားစေသလား။ ယင်းသည်အခြေခံအခွင့်အရေးများကိုမည်သို့ထ
ထိန်းသိမ်းထားသနည်း။ အစားအဟာအချုပ်အခြာအာဏာ၏ရည်ရွယ်ချက်ကိုမည်သို့ပြည့်မီစေသနည်း။ မိ
မိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးကိုမည်သို့လေးစားနိုင်ပြီးသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာမျှခြေကိုရရှိစေသနည်း။
။ အစကနဦးမှစပြီးမိမိတို့တက်နိုင်သည့်နည်းလမ်းဖြင့်သမ္မာအာဇီဝ(Buen
Vivir)အားသမိုင်းဆိုင်ရာအရနှင့်လေ့ဆိုင်ရာအရဖြစ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေရန်အတွက်အခြေအ
ခအနေများကိုဖန်တီးပေးသည့်အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ကိုနားလည်သဘော
ဘာပေါက်ရမည်ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်တွင်အပိုင်းများနှင့်အဆင့်များပါဝင်နေသည့်တိုင်ကြိုတင်ချမှ
မှတ်ထားသည့်ပန်းတိုင်များဆီသို့စုမှတ်ကတည်းကတိုက်ရိုက်သွားနိုင်ပေမည်။ နိုင်ငံတော်၏စီ
စီးပွားရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏အမြင်မှကြည့်လျှင်စီးပွားရေးပုံစံသစ်ဆိုသည်မှာကုန်ကြမ်းများတင်
င်ပို့မှုကိုသာအားကိုးနေရသည့်နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်နိုင်ငံတကာဈေးကွက်ကပြဌာန်းသည့်တည်ဆောက်
ဘက်ပုံများကိုစွန့်လွှတ်ခဲ့ရပြီးမဟာဗျူဟာမြောက်သဘာဝရင်းမြစ်များစက်မှုအသွင်ပြောင်းမှုအားနိုင်
င်ငံတော်ဦးဆောင်မှုအပါအဝင်ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြင့်ပုံစံတစ်ရပ်ကိုစတင်ပုံဖော်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဘို
ိုလီးဗီးယား၏သတ္တုများနှင့်ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်များသည်မဟာဗျူဟာမြောက်ရင်းမြစ်များဖြစ်ရမည်ဟုဖွ
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားသလို evaporitic sediments, lithium and brine
စသည်တို့သည်လည်းထိုနည်းတူပင်ဖြစ်ပြီးယင်းတို့တွင်သစ်တော၊ ရေနှင့်စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များ
ားကိုလည်းမဟာဗျူဟာမြောက်ဥစ္စာအဖြစ်ဖော်ပြထားပြီးထိုအရာများကိုစက်မှုအသွင်ပြောင်း
ေးရေးအတွက်သုံးမည်ဆိုလျှင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးအတွက်လည်းထည့်သွင်းဖော်
်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ပြဿနာမှာသဘာဝရင်းမြစ်များကိုစက်မှုအသွင်ပြောင်းခြင်းဆိုသည်
သည်မှာအဘယ်နည်းဆိုသည့်နားလည်မှုအပေါ်မူတည်နေပြီစက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများလိုက်ခဲ့သည့်
ည့်စက်မှုတော်လှန်ရေးရင်သွင်ပြင်များကိုနားလည်ရေးလားသို့တည်းမဟုတ်နည်းပညာတော်လှ
လှန်ရေးနှင့်ရိုးရာနည်းပညာများပြန်လည်ကောင်းမွန်ရေးပေါင်းစပ်ထားသည်အခြား epistemological
ကိုနားလည်ရေးလားဆိုသည်မှာဒွဟဖြစ်စရာပင်။

အဓိကကျသောအခြားမေးခွန်းတစ်ရပ်မှာယင်းစီးပွားရေးပုံစံသစ်သည်ဌာနေတိုင်းရင်းသားလှုပ်ရှားမှုမ
ုများဖြစ်ပေါ်လာသည့်လူမှုတော်လှန်ရေးတစ်ခုလှိုင်းလမ်းကြောင်းကိုပွင့်သွားစေမလားဆ
ဆိုသည့်မေးခွန်းပင်ဖြစ်သည်။ နီယိုလစ်ဘရယ်မူဝါဒများကပုံဖော်ပြဌာန်းသည့် “လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ရေး”
သဘောတူညီချက်များကော်ပိုရိတ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပြုမှုနှင့်ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုခြင်းပုံစံများပိုင်ဆိုင်မှု
များစွန့်လွှတ်စေခြင်းသည်တို့ကိုဌာနေတိုင်းရင်းသားအတိုက်အခံများကစိန်ခေါ်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။

အရင်းရှင်စီးပွားရေးတွင်ကြီးစိုးထားသည့်နိုင်ငံများနှင့်အစွန့်အဖျားနိုင်ငံများကြားမမျှတသည့်ဖလှ
လှယ်မှုဆိုင်ရာနာတာရှည်ပြဿနာကိုတိုက်ဖျက်နိုင်မည့်ရှေ့သို့လှမ်းချီနိုင်မည့်ဖြစ်နိုင်ဖွယ်နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ
ချိတ်ဆက်မှုဖြတ်တောက်ခြင်းမဟာဗျူဟာပင်ဖြစ်ပြီးပြည်တွင်းနှင့်ဒေသတွင်းဈေးကွက်အားကောင်း
င်းရေးဆိုင်ရာဈေးကွက်ဖွံ့ဖြိုးမှုကိုဦးတည်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချိတ်ဆက်မှုများဖြတ်တောက်ခြင်းဆု
ဆိုသည်မှာလည်းအစားအစာအချုပ်အခြာအာဏာအတွက်ရွေးချယ်ခြင်းပြည်သူ့အခြေခံလိုအပ်ချက်မ
်များကိုပြည့်စုံစေခြင်းနှင့်စီးပွားရေးမူဝါဒကိုသမ္မာအာဇီဝသို့ဦးတည်စေခြင်းတို့ကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေးနယ်ပယ်- ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်သောစာရင်း၏အသွင်ပြောင်းမှု

ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေး၏ဦးတည်ချက်တစ်ခုမှာသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၏အကန့်အသတ်များအတွက်ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းနှင့်အတူပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးနိုင်သောသဘာဝရင်းမြစ်များထုတ်ယူမှု၊ရပ်ရွာစီစီးပွားရေး၊သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရည်အသွေးတို့တွင်အမြတ်များကို ရှိရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့်သဘာဝတရားနှင့်သဟဇာတဖြစ်သောကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်စာရင်း(ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပုံစံ)ကိုအသွင်ပြောင်းရေးဖြစ်သည်။ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေးပုံစံတွင်မဏ္ဍိုင်ခြောက်ခုရှိသည်။

၁။ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်ဌာနများတွင်တက်တက်ကြွကြွရှိစေရန်နိုင်ငံတော် “ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရေး”ကိုတိုးချဲ့ခြင်း။ထိုအချက်သည်စီးပွားရေးအရအမြတ်ကိုပိုမိုဖြစ်ထွန်းစေသည့်အဓိကမောင်းနှင်အားဖြစ်သောကြောင့်မဟာဗျူဟာမြောက်ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်ကဏ္ဍကဏ္ဍ၏ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်လုပ်ငန်းများအပေါ်နိုင်ငံတော်ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသင့်သည်။

၂။ကုန်ကြမ်းတင်ပို့မှုကိုအားထားနေရခြင်းအားကျော်လွှားနိုင်ရန်သဘာဝရင်းမြစ်များကိုစက်မှုအသွင်ပြောင်းခြင်း။

၃။အသေးစားနှင့်အလတ်စားကျေးလက်နှင့်မြို့ပြကုန်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်ရပ်ရွာစီးပွားရေးကိုကိုခေတ်မီအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်နည်းပညာအဆင်ပြေစေခြင်း။

၄။တိုင်းပြည်၌ဥစ္စာနေများဆက်လက်ကျရှိနေစေရေးကိုအာမခံမှုဖြင့်ရပ်ရွာစီးပွားရေးကိုမြှင့်တင်ရန်၊အသေးစားနှင့်အလတ်စားကုန်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကိုအထောက်အကူပြုရန်နှင့်ပြည်သူများ၏အကျိုးစီးပွားအတွက်နိုင်ငံတော်ကြားဝင်မှုပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်စီးပွားရေးဆိုင်ရာအမြတ်ကို “ပြန်လည်ခွဲဝေသူနှင့်ပြန်လည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ” နိုင်ငံတော်ကဆောင်ရွက်ရမည်။

၅။ပြည်တွင်းဈေးကွက်ကျေနပ်နှစ်သက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်ဦးစားပေးဖြစ်ပြီးမှသာပုဂ္ဂိုလ်ကျေနပ်နှစ်သက်အောင်ဆောင်ရွက်ရမည်။

၆။ခံစားထိုက်သူနှင့်အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူအဖြစ်ရပ်ရွာစီးပွားရေးတွင်ယင်းသို့သောအသိအမှတ်ပြုမှုနှင့်မြှင့်တင်ပေးမှုများပါဝင်ရမည်။

နိုင်ငံတော်သည်အဓိကဇာတ်ကောင်တစ်ခုအဖြစ်ပါဝင်နေသည့်အလျောက်ပြည်သူပိုင်၊ဖက်စပ် (ပြည်သူပိုင်-ပုဂ္ဂလိကပိုင်)နှင့်ပုဂ္ဂလိက-သမဝါယမ-ရပ်ရွာကဏ္ဍစုံစီးပွားရေးကိုလမ်းစဉ်သုံးရပ်ဖြင့်လက်တွေ့ကျင့်သုံးရမည်။

ပထမလမ်းစဉ်တွင်ဘိုလီဗီးယားပြည်သူများအတွက်အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုနှင့်ဝင်ငွေအပေါ်အဓိကအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည့်ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်း၊ဈေးကွက်ရှာဖွေခြင်းနှင့်ထုတ်ကုန်များတင်ပို့ခြင်းတွင်ပါဝင်နေသည့်ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်၊သတ္တုတွင်းနှင့်အစားအသောက်ကဏ္ဍဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာမြောက်ပြည်သူပိုင်ကုမ္ပဏီကြီးများပါဝင်ပြီးထိုလုပ်ငန်းများသည်တိုင်းပြည်တစ်ပွန်းဒေသန္တရဆိုင်ရာရပ်ရွာများ၏သက်ဆိုင်ပတ်သက်သူများ၏အကျိုးအမြတ်အတွက်ဥစ္စာနေရှာဖွေခြင်းနှင့်ပြည်လည်ခွဲ

ခွဲဝေခြင်းများကိုဆောင်ရွက်ရသည်။မဟာဗျူဟာမြောက်ပြည်သူပိုင်ကုမ္ပဏီကြီးများသည်ကုန်ထုတ်စွ
စွမ်းအားကွန်ရက်များ၏မောင်းနှင်သူများဖြစ်လာရမည်ဖြစ်ကာအခြားသောမဟာဗျူဟာမြောက်ကုန်
နထုန်စွမ်းအားကဏ္ဍများကိုအင်အားဖြစ်စေမည့်ပထဝီဒေသအမျိုးမျိုးထုတ်ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်မှုအမျိုးမျိုး
မျိုးနှင့်ပေါင်းစည်းရမည်ဖြစ်သည်။

ဒုတိယလမ်းစဉ်တွင်ဒေသအဆင့်
(ဌာနများ၊ဒေသများ၊မြို့နယ်များ)ကိုဦးစားပေးထားသည့်ဖက်စပ်ကုမ္ပဏီများပါဝင်ပြီးကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့်ဝင်
ငွေရရှိမှုတိုးမြှင့်စေရန်ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးအသွင်ပြောင်းရေးစက်မှုလယ်ယာဈေးကွက်ရှာဖွေ
ရေးအခြားမဟာဗျူဟာမြောက်ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်မှုများအားဒေသခံရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းလက်တွဲဆောင်
ရွက်ရာတွင်ပြည်သူပိုင်နှင့်ပုဂ္ဂလိကပိုင်အရင်းအနှီးကိုပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ဖက်စပ်ကုမ
္ပဏီများသည်နောက်ဆုံးကုန်ချောအဆင့်၌တန်းဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်ရာခိုင်နှုန်းမြင့်မားစေရ
ရေးအတွက်အခြားနည်းလမ်းများဖန်တီးရေးကိုအာမခံပေးထားပြီးပုဂ္ဂလိက-
ရပ်ရွာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏အကျိုးအမြတ်အတွက်ကုန်ထုတ်ကွန်ရက်များတွင်အဓိကကျသောအချိတ်အ
ဆက်အဖြစ်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

တတိယလမ်းစဉ်တွင်ကျေးလက်နှင့်မြို့ပြဒေသများရှိကုန်ထုတ်နှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းသမဝါယမများ၊လက်
ကံမှုလုပ်ငန်းများ၊စက်မှုလယ်ယာလုပ်ငန်းများနှင့်ပုဂ္ဂလိက-
ရပ်ရွာလုပ်ငန်းများပါဝင်သည်။ပုဂ္ဂလိကနှင့်ရပ်ရွာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်ကုန်ချောထုတ်လုပ်ခြင်းတွင်
ပါဝင်ခြင်းဖြင့်ကုန်စည်နှင့်ဝန်းဆောင်မှုများထုတ်လုပ်ခြင်းကိုမြှင့်တင်ရမည်။ပုဂ္ဂလိက-
ရပ်ရွာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်မြို့ပြနှင့်ကျေးလက်ဘဏ္ဍာရေးနှင့်ဘဏ္ဍာရေးမဟုတ်သောဝန်ဆောင်မှု
ဆောင်မှုများမှအထောက်အပံ့များရရှိမည်ဖြစ်သည်။

ကုန်ကြမ်းတင်ပို့မှုကိုမှီခိုအားထားနေရမှုကိုကျော်လွန်ပြီးစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုနှင့်သဘာဝတရားနှင့်
သဟဇာတဖြစ်သောကုန်ထုတ်စွမ်းအားစု(ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပုံစံ)ရရှိရန်အသွင်ပြောင်းမည့်သဘာဝရင
ရင်းမြစ်များကိုစက်မှုအသွင်းပြောင်းမှုအားထိန်းချုပ်ခြင်း၊သတ္တုတွင်း၊စက်မှုလုပ်ငန်း၊အစားအ
အသောက်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများတွင်နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီများမှတစ်ဆင့်ပါဝင်မည့်ကဏ္ဍစုံစီးပွားရေး
ရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့်နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍကိုချဲ့ထွင်မှုပြုရသည်။

ထိုလမ်းစဉ်များဖြင့်နိုင်ငံတော်သည်ထုတ်ကုန်ဆိုင်ရာနယ်မြေများခွဲခြားသတ်မှတ်မှုပြုပြီး
(ချာကိုတွင်ဓာတ်ငွေ၊ပန်တာနယ်တွင်သံနှင့် slat flats တွင်လစ်သူရီယမ်)
အခြားဖက်စက်လုပ်ငန်း၊ပုဂ္ဂလိက-ရပ်ရွာ-
သမဝါယမဝန်ဆောင်မှုများနှင့်လုပ်ငန်းများကိုချိတ်ဆက်ထားသည့်ယင်းမဟာဗျူဟာမြောက်ရင်းမြစ်
မစ်များနှင့်ချိတ်ဆက်မှုများအားဖော်ဆောင်သွားမည်ဟုမျှော်မှန်းရသည်။

ထိုသို့ဖြင့်ဒေသဆိုင်ရာကုန်ထုတ်စာရင်းများကိုလည်းဖြည့်စွက်ပြီးရပ်ရွာ၊ပုဂ္ဂလိကနှင့်ဖက်စက်ကုမ္ပဏီ
ကုမ္ပဏီများအဖွဲ့အစည်းများသည်ဒေသန္တရဈေးကွက်များအတွက်ပဓာနကျသောကုန်ပစ္စည်းများကိုထုတ်
တင်လုပ်သွားမည်ဖြစ်သလိုပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာဈေးကွက်အတွက်လည်းတန်ဖိုးမြှင့်ကု
ကုန်ချောပစ္စည်းများကိုထုတ်လုပ်သွားမည်ဖြစ်သည်။

လူမှုလှုပ်ရှားမှုများနှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏နိုင်ငံရေး၊စီးပွားရေး၊လူမှုရေးနှင့်ခေလေ့ဆိုင်ရာစီမံကိန်းများ

၂၀၀၅ဆန္ဒပြမှုများသည်နိုင်ငံရေးစီမံကိန်းတစ်ရပ်ကိုမွေးထုတ်ပေးခဲ့ပါသလား။ မွေးထုတ်ပေးခဲ့သည်သည်ဆိုသောအဖြေကိုသံသယကင်းကင်းဖြင့်ဖြေဆိုနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့်နိုင်ငံတော်အားယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံ၊ ရပ်ရွာအခြေပြုဒေသဆိုင်ရာနှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်ရသည်ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ပါရှိသည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကိုအတည်ပြုပြဌာန်းပြီးနောက်ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာစီမံကိန်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီပြုမှုကိုဆန့်ကျင်သောပုံစံတစ်ရပ်ဖြစ်လာစေသည့်နိုင်ငံတော်နှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားဆက်ဆံဆံရေးသစ်ဖြစ်ထွန်းလာပြီးနိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ်ပေါ်ထွန်းလာခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းပုံစံများသည်ကိုလိုနီခေတ်နှင့်သမ္မတနိုင်ငံတော်ခေတ်များတစ်လျှောက်တွင်လည်းဆက်လက်ရှင်သန်ခဲ့ပြီးကုန်သွယ်ရေး၊ ငွေ၊ အရင်းတို့ကြားတွင်လည်းပိတ်မိနေခဲ့ပြီပြီးအရင်းရှင်ဆက်ဆံရေးများတွင်ကျဆင်းခဲ့သည့်တိုင်ယနေ့ခေတ်တွင်အရင်းရှင်စနစ်တွန်းလှန်ရေးပုံစံတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်ကိုအသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။

ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၊ ရပ်ရွာပုံစံများနှင့်ရပ်ရွာကဏ္ဍစုံစနစ်များသည်အခြားနည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်ဟုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဆိုထားသည်။ ဤသည်မှာသမ္မတအာဇီဝ (Buen Vivir) ကိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်နိုင်ငံရေးအရအနက်ဖွင့်ထားခြင်းဖြစ်ပြီးဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ရေးတိုင်ပွဲနှင့်တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၏အရင်းရှင်စနစ်ဆန့်ကျင်ရေးလူမှုတိုက်ပွဲအားဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

လူမှုတိုက်ပွဲများကဖွင့်ပေးလိုက်သည့်မိုးကုတ်စက်ဝိုင်းမှာတောင်းဆိုထားသည့်ပန်းတိုင်မျိုးများသို့အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်သလိုလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ပုံစံများ၊ အလေ့အထများနှင့်အင်စတီကျူးရှင်းများအပြင်တန်ဖိုးများပါပြောင်းလဲသွားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာစည်းရုံးဆောင်ရွက်ရာတွင်ပြည်သူများ၏ညီညွတ်သောအင်အား၊ ပြည်သူများ၏ဖန်တီးနိုင်စွမ်းအားနှင့်ပြည်သူများ၏ပြင်ပသောသောစိတ်ကူးစိတ်သန်းများကိုအသိအမှတ်ပြုခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ သမ္မတအာဇီဝ (Buen Vivir) ဆိုသည့်ဝေါဟာရကိုဘိုလီဗီယားနှင့်အီကွေဒေါတို့တွင်နိုင်ငံရေးဝေါဟာရအဖြစ်ဘာသာပြန်နိရာတွင်ဆူမာကာမာနာ (sumaqamaña) နှင့်ဆူမက်ကော်ဆေး (sumak kawsay) အဖြစ်ဘာသာပြန်ကြသည်။ ဤသည်မှာရည်ရွယ်ရှိရှိဖြင့်အနက်ကောက်ထားခြင်းဖြစ်ပြီးအချိန်စက်ဝိုင်းကြားလည်ပတ်ခြင်း၊ အရင်းရှင်စနစ်နှင့်ခေတ်မီမှုအားဝေဖန်မှုအသစ်အတွက်လမ်းကြောင်းတစ်ရပ်ပွင့်သွားစေရန်ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘက်စုံလောကအမြင်ကိုအနက်ကောက်မှုအသစ်ဖြစ်စေအောင်ပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပြီးသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအကျပ်အတည်း၏ဆိုးရွားပြင်းထန်ထန်လှသောအကျိုးဆက်များကိုသိသာစေခဲ့သည်။

Buen Vivir သို့မဟုတ် 'သမ္မတအာဇီဝ' ကိုမည်သို့ရရှိနိုင်မည်နည်း။ အဓိကသော့ချက်မှာအသွင်ကူးပြောင်းမှုကိုမည်သို့ပုံဖော်ပြီးမည်သို့ဦးဆောင်သနည်းဆိုသည့်အပေါ်တွင်မူတည်သည်။ အခြားတစ်နည်းဆိုရလျှင်အရင်းရှင်ကမ္ဘာ၏ဆက်ဆံရေးနှင့်သက်ဆိုင်ရာတည်ဆောက်ပုံများကိုမည်သို့အသွင်ပြောင်းမည်နည်းနှင့်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်းတို့ကြားအချိတ်အဆက်ကိုမည်သို့ချိုးဖျက်မည်နည်းဆိုသည်အပေါ်တွင်မူတည်သည်။ ပထမဦးစွာ လူမှုဘဝအားဖြင့်ပြန်လည်ထုတ်လုပ်လိုက်သည့်နိမိတ်သဏ္ဍာ

ကုန်သည်အရင်းရှင်အဓိပ္ပာယ်အဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်ကွဲလွဲခြင်း၊ဒုတိယအနေဖြင့်အခြားကုန်ထုတ်ဆ
ဆက်ဆံရေး၏ပုံစံတစ်ရပ်ဆီသို့ဦးတည်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့်လေ့ဆိုင်ရာဆံတော်
တော်လှန်မှုသည်အလွန်အရေးကြီးပြီးရပ်ရွာအတွေ့အကြုံအတွက်အခွင့်အလမ်းများပြန်လည်ရရှိရေး
ရားသည်လည်းအလွန်အရေးကြီးသည်။

ဤသည်ပင်လျှင်မစုမစည်း၊အပိုင်းပိုင်းအစစ၊အမှီအခိုမလွတ်၊တက်ကြွလွန်ပို့ကုန်အခြေပြုအ
အခြေအနေမှသည်ပြည့်ပြည့်ဝဝ၊ဖီဝဆိုင်ရာ၊လူရေးဆိုင်ရာ၊စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဂေဟဗေဒဖြင့်
ဖင့်နေထိုင်နိုင်ကြမည့်အစားအစာ၊နည်းပညာ၊စွမ်းအင်၊စီးပွားရေး၊ဘဏ္ဍာရေးအဘက်ဘက်ကလုံ
ခြုံအောင်လည်းဖြစ်စေမည့်ခေတ်သို့ပြည်သူများနေထိုင်ကြမည့်အခြေခံအုတ်မြစ်ချမှတ်
ခြင်းလည်းဖြစ်ပေသည်။ကုန်သည်၊ဒီသို့မဟုတ်အရင်းရှင်များမဟုတ်ဘဲဘိုလီဗီးယားသည်အခြားစနစ်
စံဖြင့်ဈေးကွက်စနစ်သို့ပြန်ဦးတည်သွားနိုင်သော်လည်းဘဝ၏အနှစ်သာရပြည့်ဝမှုအမြင်မှကြည်
ည့်လျှင်သူ့ကမ္ဘာကိုယ့်ကမ္ဘာဆုံးရာ၊သူ့လူကိုယ့်လူဆုံးရာ၊သူ့လေ့ကိုယ့်လေ့ဆုံးရာ၊သူ့ဖီဝကိုယ့်ဖီဝဆုံးရာမ
ဘမျိုးကွဲစုံလင်လက်တွဲယှဉ်နိုင်သည့်တန်ဖိုးများကိုကိုယ်စားပြုနိုင်မည့်ဈေးကွက်စနစ်တော့ဖြစ်ရပေမည်။

မှတ်စုများ၏

၁။ယင်းစာသားတွင် ၂၀၁၀၅မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းရေးဆွဲရေးဒုတိယဝန်ကြီးရောလ်ပရာဒါ၏ညွှန်ကြားမှု
မျှဖြင့်ရေးဆွဲခဲ့သည့်
“သမ္မာအာဇီဝအတွက်ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံစီမံကိန်း”ဆိုသည့်စာတမ်း၏အစိတ်အပိုင်းများလည်းပါဝင်သည်
ည်။ယင်းစီမံကိန်းကိုထိုနှစ်စက်တင်ဘာလတွင်အစိုးရအဖွဲ့ကအတည်ပြုခဲ့သော်လည်းဘိုလီဗီးယာ
ယားအစိုးရ၏နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များကြောင့်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ Buen Vivir
ဆိုသည့်ဝေါဟာရမှာစပိန်ဝေါဟာရဖြစ်ပြီးသမ္မာအာဇီဝဟုမြန်မာလိုအနီးစပ်ဆုံးပြန်ဆိုနိုင်မည့်
မည်ဖြစ်သော်လည်းလက်တင်အမေရိကဘာသာစကားတွင်ထိုထက်ပိုသည့်အဓိပ္ပာယ်ရှိနေပြီးအထူ
ထူးသဖြင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားနောက်ခံတွင်ဖြစ်သည်။ Buen Vivir
ဆိုသည့်ဝေါဟာရအပေါ်ကွန်ဆက်ကျူရယ်ဆိုင်ရာအလုပ်သည်သာအရေးကြီးသည်ဟုယူဆပြီးယခုစာ
စာအုပ်တွင်ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

၂။ဘိုလီဗီးယား၏ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းရေးဆွဲရေးဒုတိယဝန်ကြီးဟောင်းန
နှင့်ဘိုလီဗီးယားတိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း။ဆန်အန်ဒရေ့စ်တက္ကသ
သိုလ်၊နိုင်ငံရေးသီအိုရီပါမောက္ခ။ကွန်မြူနာသုတေသနအဖွဲ့ဝင်။မိခင်ကမ္ဘာမြေအက်ဥပဒေရေး
ရေးဆွဲစဉ်ကာလအတွင်းညီညွတ်ရေးစာချုပ်လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏အကြံပေး။

၃။
“ကျွန်ုပ်တို့သည်ကမ္ဘာမြေကြီး၏ပိုင်ရှင်လည်းမဟုတ်သလိုအရှင်သခင်လည်းမဟုတ်ကြပေ။ကျွန်
ုပ်တို့ကတော့တောင်ရေမြေတို့၏အစိတ်အပိုင်းများကိုယူလိုလျှင်တော့တောင်ရေမြေတို့၏အ
၏အရှင်သခင်ထံခွင့်တောင်းရပေမည်။အင်ဒီးနိုမိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးအားကျွေးမွေးပြုစောင့်လျှောက်လှ
လျှင်မိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးကလည်းကျွေးမွေးပြုစောင့်ရှောက်ပေးလိမ့်မည်။”Luz María Calvo
(သမ္မာအာဇီဝအတွက်ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်၊ ၂၀၁၀- ၂၀၁၅ပါးကိုးကားချက်)

၄။

“မြေကြီးသည်ပြည့်ဖြိုးကြွယ်ဝသောမိခင်ဖြစ်သည်။နေစရာများလည်းပေး၏။စားရေရိက္ခာအလိုငှာစိုက်ပျိုးစားသောက်ရန်စိုက်ခင်းများကိုလည်းပေး၏။သဘာဝလက်ဆောင်ရေနှင့်လေတို့လည်းပေး၏။ဤသို့သောအကြောင်းကြောင့်ပြုစုပျိုးထောင်ရမည်ဆိုသောသဘောတရားသည်အခြေခံခံပင်ဖြစ်ပေသည်။ကမ္ဘာမြေပေါ်ရှိအခြားသောသက်ရှိသတ္တဝါများကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သောလူဆိုသည်ည်မှာလည်းသက်ရှိအသိုက်အဝန်းတွင်အတူအကွနေထိုင်သူတို့ပင်ဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်စိုက်ပျိုးမွေးမြူပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းအရည်အချင်းဆိုသည်မှာအသီးများကိုထပ်ခါထပ်ခါအဆက်မပြတ်သီးစေသည့်အသိုက်အဝန်းတစ်ခု၊ဘဝရပ်ဝန်းတစ်ခုကိုအထွတ်အမြတ်ထားခြင်း၏တစ်ခုတည်းသောစွမ်းရည်ပင်ဖြစ်ပေတော့သည်။CarlosMamani(သမ္မာအာဇီဝအတွက်ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်၊၂၀၁၀-၂၀၁၅ပါကိုးကားချက်)

၅။တေပီ

(Taypi)

ဆိုသည်မှာနှစ်ခုတွဲစနစ်တစ်ခု၏နှစ်ဖက်အားပြိုင်မှုဆုံရာအလယ်သို့မဟုတ်ပဟိုနေရာဟုဆိုသည်။ဆုဆုံကြသည်အပိုင်းရပ်မှာawqa (ရန်သူ၊အတိုက်အခံ) ဖစ်ပြီးအခြားနည်းဖြင့်ပြောရလျှင်မတူညီမှုများထွန်းကားရာဟုဆိုရပေမည်။ (Beltrán,2003:77)။

၆

“သမ္မာအာဇီဝ”အတွက်ကိုလိုနီပြုမှုကိုဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့်အဖကြီးစိုးသောခေတ်ကိုဖျက်သိမ်းခြင်း

Elisa Vega

From the *jatunayllu* of Amarete to public office: restoring dignity

ကယ်လာဂါယာပြည်ကအမျိုးသမီးတစ်ယောက်အထူးသဖြင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးတစ်ဦး
ယောက်အနေနဲ့ ကျမဖြစ်သန်းခဲ့ရတဲ့လမ်းကျမလုပ်ခဲ့တဲ့အလုပ်အကိုင်တွေနဲ့ကျမဘဝဇာတ်ကြောင်
င်းအရမိခင်ကမ္ဘာမြေနှံ့အတူတကွနေထိုင်ဖို့အခြားသောဌာနေတိုင်းရင်းသားတွေနဲ့အတူတကွနေထ
နထိုင်ဖို့ကျမသင်ယူခဲ့ရတယ်။ ကယ်လာဂါယာပြည်ဆိုတာက
ayllus ပေါင်းများစွာနဲ့တည်ထောင်ထားတာပြီးဘယ်သူ့ဘယ်သူကမှဘယ်သူ့ဘယ်သူထက်မြင့်မြတ်တယ်
ယ်ဆိုတာမရှိပါဘူး။ အဲဒီအတွေ့အကြုံတွေအရကောက်ချက်ချရရင်ကျမတို့ဟာဘိုးဘွားဘီဘင်တွေရဲ့အသ
အသိပညာဗဟုသုတပုံစံမျိုးကိုပြန်လည်တည်ဆောက်ဖို့ကြိုးပမ်းနေကြတယ်လို့ဆိုရမယ်။ ကျမတို့ရ
ဲ့ရဲ့အသိပညာတွေဟာတန်ဖိုးမဲ့တယ်။ ကျမတို့လူတွေဟာနိမ့်ကျတယ်လို့ကျမတို့ယုံကြည်အောင်ကိုလို
နီစနစ်ကလုပ်ချင်ခဲ့တဲ့အတွက်ကိုလိုနီစနစ်ကိုဆန့်ကျင်ခြင်းဟာဌာနေတိုင်းရင်းသားတွေအတွက်
က်ဂုဏ်သိက္ခာကိုပြန်ဆယ်ခြင်းပါပဲ။

ကျမမွေးရပ်မြေ jatun ayllu of Amarete
ကနေကျမလုပ်တဲ့အစိုးရရုံးအထိခရီးလမ်းကိုကျမလျှောက်လှမ်းခဲ့ရပြီးရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့စတင်လုပ်က
ကိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ကျမစာရေးတတ်ဖတ်တတ်ဖြစ်တော့ရုံးမှာအရာရှိလုပ်နေတဲ့ကျမအတွက်အထောက်အကူဖြ
ဖြစ်တာပေါ့။ ကျမငယ်ငယ်တုန်းကအမေဘေးနားနေပြီးအစည်းအဝေးမှတ်တမ်းယူတာတွေဆုံးဖြတ်
တ်ချက်မှတ်တမ်းယူတာတွေကူရေးပေးခဲ့ရတယ်။ ကျမကခပ်ငယ်ငယ်ကတည်းလူငယ်နဲ့အမျိုးသမီးအဖွဲ့အ
့အစည်းတွေမှာတက်တက်ကြွကြွပါဝင်ခဲ့တာ။ ချာရာဇာနီမြို့နယ်မှာတုန်းကရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွေနဲ့
့အလုပ်လုပ်ဖို့ကျွန်မအတွက်အခွင့်အလမ်းတွေရခဲ့ပြီးအမျိုးသမီးတွေကိုစာအရေးအဖတ်သင်ဖို့ကူညီပေး
ပေးပြီးသူတို့တွေရဲ့အခွင့်အရေးကိုသိလာအောင်လုပ်ပေးခဲ့တယ်။ ကျမအသက်ငယ်ပေမယ့်ဘူတစွစာဆား
ားဗီဒြာပြည်နယ်ရဲ့ခရိုင်ခွဲမှာရွေးကောက်ခံရတယ်။ ဒါပေမယ့်ကျမအသက်ကြောင့်ရာထူးတာဝန်
ဝန်ကိုမထမ်းဆောင်ခဲ့ပါဘူး။

၂၀၀၆မှာတော့တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အတွက်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ကျမရွေးကောက်ခံရပါတယ်
တယ်။ ပထမဆုံးအနေနဲ့ဘွဲ့တစ်ခုတာဆာဗီဒြာပြည်နယ်ကိုယ်စားပြုဖို့ကာလာဂါယာနေရင်းမှာခန့်အပ်ခံခ
ဲ့ခံရပါတယ်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ခေါ်ယူရာမှာအမျိုးသမီးများကိုယ်စားပြုမှုအတွက်ပြဌာန်းထား
ထားတဲ့အထူးဥပဒေအရအမျိုးသမီးအမျိုးသားတစ်တွဲစီနှင့်အမျိုးသမီးတစ်လှည့်၊ အမျိုးသားတစ်လှည့်ခန့်
န့်အပ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်းအခြားပြည်နယ်နှစ်ခုဖြစ်သည့်အိုမာဆူရပ်စနှင့်မူနီကတ်စ်အပါအဝင်
ဝင်ကျမမဲဆန္ဒနယ်အတွက်ကိုယ်စားလှယ်များရွေးကောက်ရာတွင်အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ကျမတစ်
စ်ယောက်သာအရွေးချယ်ခံခဲ့ရပါသည်။ ကျမကိုခန့်အပ်ပြီးတဲ့နောက်မှာတော့အစဉ်အလာအရအမျိုးသားခေါ်

ခင်းဆောင်ကိုသာရွေးလေ့ရှိတဲ့အခြားပြည်နယ်များကနေဆန့်ကျင်တွန်းလှန်မှုများရှိတယ်။ဒါဟာအဖကြီးစု စိုးတဲ့ဒါဒကိုသာအမြဲလက်ခံခဲ့တဲ့နေရာမှာကျမကအမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်နေလို့ပါ ပါပဲ။အဲ့ဒါနောက်မှာတော့ကျမကိုပြန်ပေးဆွဲပြီးနတ်ထွက်စာမှာလက်မှတ်ရေးထိုးပေးဖို့အတင်းအကြပ် အကြပ်ဖိအားပေးခဲ့တယ်။နောက်ဆုံးမှာတော့ကျမဆန္ဒမပါဘဲသူတို့လိုသလိုလုပ်နိုင်ဖို့အတွက်စာရွှာ ရွက်အလွတ်တစ်ရွက်ပေါ်မှာလက်မှတ်ထိုးခိုင်းပြီးအပေးအယူလုပ်ခဲ့ရတယ်။ဒါကိုသာကျမဆန့်ကျင်ခဲ့ရင် ရင်ကျမကိုလက်စားချေမယ်လို့လည်းသူတို့တွေကခြိမ်းခြောက်ခဲ့ကြတယ်။ဒါပေမယ့်ကံကောင်းခဲ့တာ တာကရပ်ရွာကနေပြီးကျမကိုကယ်တင်ဖို့စတင်လှုပ်ရှားခဲ့ကြတာပါပဲ။အဲသလိုနဲ့အမျိုးသမီးတွေနဲ့လူငယ်တွေ အပါအဝင်ရပ်ရွာကလည်းကူညီကျမကလည်းရုန်းကန်ပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ကျမလည်းတိုင်းပြု ပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ထဲရောက်လာခဲ့ပါတော့တယ်။တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ထဲမှာကျမအဓိကတု တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့တာကတော့ကာလဂါယာလူမျိုးစုပြည်နယ်ကိုယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်တည်ဆောက် က်ဖြစ်နိုင်မယ့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားပြည်နယ်၃၆ခုထဲကပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်အသိအမှတ်ပြုဖို့ဖြစ် သလိုကာလဂါယာရဲ့မာချာဂျူယာဘာသာစကားနဲ့ဌာနေတိုင်းရင်းသားကိုယ်ပိုင်စီရင်ပြဌာန်းခွင့် ကိုအသိအမှတ်ပြုဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။တရားရေးမှာကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်မှုအတွက်လည်းကျမတိုက်ပွဲဝင် ခဲ့သလိုဌာနေတိုင်းရင်းသားများရဲ့တိုင်းရင်းဆေးတွေကိုတန်ဖိုးထားဖို့လည်းကျမတိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ ခဲ့ပါတယ်။တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ထဲမှာအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကာကွယ်ဖို့အတွက်ကလည်းကျမ မှုအတွက်နောက်ထပ်ခက်ခဲတဲ့တိုက်ပွဲတစ်ခုပါပဲ။ဒါတွေအားလုံးဟာသမ္မာအာဇီဝ(Buen Vivir) ကိုအခြေခံတဲ့ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်တစ်ခုတည်ဆောက်ဖို့လိုအပ်တဲ့အချက်တွေဖြစ်ပါတယ်။

Vivir)

ကော်မတီမှာအများစုကပါတီအသီးသီးနဲ့လူတန်းစားအလွှာအသီးသီးကအမျိုးသမီးကိုယ်စားတွေဖြစ်စေ နေတယ်ဆိုပေမယ့်တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရဲ့လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်အနေ အနေနဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ထဲမှာပြဌာန်းချက်လေးတစ်ခုခုလောက်ထည့်သွင်းနိုင်ဖို့ကြာ ကျီးပမ်းရတယ်လည်းမလွယ်ပြန်ပါဘူး။အတိုက်အခံပါတီတွေကအမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်တွေကတေ တောင်ဌာနေတိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးတွေအတွက်ပြဌာန်းမယ့်အပိုဒ်တွေကိုဆန့်ကျင်ကြတာပါ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ်ကာလလေးမှာတောင်အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်ဆိုတဲ့အခွင့်အရေးကိုအမျိုးသမီးကု ကိုယ်စားလှယ်တွေကိုယ်တိုင်ကဆန့်ကျင်ကြတာပါ။သူတို့သဘောကတော့ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းကိုပု ပိုပြီးအားပေးသလိုဖြစ်မှာစိုးတာကြောင့်ကိုယ်ဝန်တားတဲ့နည်းလမ်းတစ်ချို့အသုံးပြုတာကိုရာ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ်ပြဌာန်းချင်ကြတာပါ။ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ်ကာလမှအသက်ရှင်ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်အိုင်ဒီယာ ယာသည်အဖကြီးစိုးသောဒါဒပင်ဖြစ်သည်။ယင်းအိုင်ဒီယာသည်အမျိုးသမီးများထံမှလာသည်ဆိုသော သာလည်းစီးပွားရေးအင်အားရှိသောအမျိုးသမီးများထံမှလာခြင်းဖြစ်သောကြောင့်ကိုယ်ဝန် န်တားခြင်းအတိုက်အတွက်ဆေးဝါးတစ်ခုခုကိုသုံးရသည့်ဝင်ငွေနည်းသောဌာနေတိုင်းရင်းသားအမျိုးသမ ဘမီးများကျေးလက်ဒေသမှအမျိုးသမီးများနှင့်ကိုက်ညီလှခြင်းမရှိပေ။

၂၀၁၀တွင်တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အခြားမောင်တွေအကိုတွေအစ်မတွေညီမတွေနဲ့အတူကိုလိုနီ
နီဆန့်ကျင်ရေးဒုတိယဝန်ကြီးကဖိတ်ကြားခဲ့ပါတယ်။အဲဒီနောက်မှာတော့အဖကြီးစိုးမူဖြေလျှော့ရေးရုံးကို
ဝန်ကြီးဌာနရဲ့လက်အောက်မှာဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီးယနေ့အချိန်အထိကျမအလုပ်လုပ်ကိုင်နေခဲ့ပါတယ်။

Ayllu
ကနေအစိုးရရုံးတစ်ခုဆီသို့ကျမလာခဲ့တဲ့ခရီးလမ်းမှာတော့ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနဲ့အမြတ်ထုတ်မှုကင်းဝေး
ဝေးပြီးအောက်မှအထက်သို့သွားတဲ့မျှတပြီးသဟဇာတဖြစ်တဲ့လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်တည်ဆောင်ရာမှာသမ္မ
မ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir)

ရဲ့သဘောတရားအမျိုးမျိုးနဲ့အတွေ့အကြုံအမျိုးမျိုးရှိတဲ့ဘိုလီဗီးဗီးယားရဲ့ဌာနေတိုင်းရင်းသား၂၆မျိုးစလုံးကို
ိုယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်ထူထောင်ရာမှာထည့်သွင်းစဉ်းစားရမယ်ဆိုတာကိုသင်ယူခဲ့ရပါတယ်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ဉာဏ်ပညာမှသမ္မာအာဇီဝ (Buen Vivir)

ကျမတို့ရဲ့ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနဲ့
ayllus တွေရဲ့ရှင်သန်နေထိုင်ပုံကိုသာဓကယူမှသာသမ္မာအာဇီဝဆိုတဲ့သဘောတရားကိုထူထောင်နိုင်မှာပါ။
။ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းဆိုရာမှာလူသားတွေ၊တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့မိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးအစရှိတဲ့သက်ရှိတွေအာ
အားလုံးနဲ့တည်ဆောက်ထားတာဖြစ်ပါတယ်။ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှာဆိုရင်ကလေးဘဝကတည်းကသက
သက်ရှိတွေကိုလေးစားတတ်ဖို့သင်ကြားပေးကြပါတယ်။ကျမတို့ရဲ့ဘိုးဘွားတွေအတွက်တော့ကျမတူ
တို့ပတ်ဝန်းကျင်ကရှိရှိသမျှရေမြေတောတောင်တွေအပါအဝင်အားလုံးဟာသက်ရှိတွေပါပဲ။သက်တန်
်ဆိုတာလည်းရေကနေဖြာထွက်လာတဲ့အလင်းတန်းဖြစ်တဲ့အတွက်အသက်ရှိပါတယ်။သဘာဝတရားထဲမှာရ
၎်ရှိရှိသမျှအရာအားလုံးမှာချာချာ-ဝါမိဖြစ်တယ်။ပြောရမယ်ဆိုရင်သူ့ချိန်ခွင်လျှာနဲ့သူ့ရှိတယ်ပေါ့။

ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှာမင်ခ(Mink'a) နှင့်အေနီ (Ayni)
တို့လိုအဖွဲ့အစည်းပုံစံများကိုလည်းသင်ယူရပါတယ်။မင်ခ (Mink'a)
ဆိုတာကတော့လူတိုင်းအတွက်အလုပ်လုပ်တဲ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီးအေနီ (Ayni)

ဆိုတာတော့သူ့အတွက်ကိုယ့်အတွက်အပြန်အလှန်အလုပ်လုပ်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။ဒေသရ
သရဲ့ကောက်ပဲသီးနှံများနှင့်အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်တွေကိုလည်းဘာတာစနစ်နဲ့လဲလှယ်ကြပြီးကာလဝါယာလူမ
မျိုးစုပြည်နယ်ရဲ့ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးကိုထုတ်လုပ်ဖို့နဲ့မျိုးကွဲစုံလင်စေဖို့လုပ်နိုင်စွမ်းရှိကြပါ
ပါတယ်။။မိုးခေါင်ရေရှားဒါမှမဟုတ်ရေကြီးတဲ့အချိန်တွေမှာအစာအာဟာရကိုအနည်းဆုံးငါးနှစ်ကေ
ကျော်စာဖြည့်တင်းပေးနိုင်ဖို့အစားအသောက်များနဲ့ကောက်ပဲသီးနှံများကိုသိုလှောင်တဲ့ဘိုးဘွ
ဘွားတို့ရဲ့ဉာဏ်ပညာဖြစ်တဲ့ပီယာဝက်စ်(pirwas)

ဆိုတာကိုလည်းလက်ကိုင်ထားဖို့အရေးကြီးပါတယ်။မိခင်ကမ္ဘာမြေကြီးကကျမတို့ကိုပေးအပ်
ပ်တာကိုအလဟဿမဖြစ်ရလေအောင် ayllu
မှာကျမတို့ထုတ်လုပ်သမျှကိုအကုန်မစားသုံးဘူးဆိုတဲ့အိုင်ဒီယာလည်းကျမတို့မှာရှိပါတယ်။ကောက်ပဲသ
ဲသီးနှံတွေကိုအလှည့်ကျစနစ်နဲ့စိုက်ပျိုးတဲ့ကွာပါနာ(Qapana)

ဆိုတဲ့စနစ်ကတော့အမိကမ္ဘာမြေကြီးကိုစောင့်ရှောက်နိုင်စွမ်းရှိပြီးကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်
ည်ကိုလည်းဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပေးထားနိုင်ပါတယ်။(ဝါကီ

(Waki)

ဆိုတာကတော့သွေးစည်းညီညွတ်ခြင်းသို့မဟုတ်နာမကျန်းခြင်းဒါမှမဟုတ်အခြားအကြောင်းကြော
ကောင်းတွေကြောင့်မမြင်သာတဲ့ကုန်ကျစရိတ်တွေရှိနေသူကိုလက်ဆောင်အဖြစ်ထုတ်လုပ်ပေးခြင်းပဲ
ဖြစ်ပါတယ်။ဒါကြောင့်မို့ကျမတို့တွေသမ္မာအာဇီဝဆိုတဲ့သဘောတရားကိုထူထောင်ရာမှာဒီဉာ
ဉာဏ်ပညာတွေအားလုံးကိုပေါင်းစည်းအသုံးပြုဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့်
င့်အဖကြီးစိုးသည့်စနစ်ကိုဖျက်သိမ်းခြင်း

သမ္မာအာဇီဝသဘောတရားကိုထူထောင်ရာတွင်ကိုလိုနီစနစ်အားဖြင့်ကြီးစိုးခြယ်လှယ်ခြင်းနှင့်
င့်အမြတ်ထုတ်ခြင်းကြားဆက်ဆံရေးကိုဖယ်ရှားပြီးအဖကြီးစိုးသည့်စနစ်ကိုလည်းဖျက်သိမ်းရန်လို
ိုအပ်သည်။ထို့ကြောင့်ဒုတိယဝန်ကြီးဌာနတွင်မိမိတို့ကြိုးပမ်းရှာဖွေကြသည်မှာ

၁။အဖကြီးစိုးမှုနှင့်ကိုလိုနီစနစ်ကြားဆက်နွယ်နေသည့်ကြီးစိုးခြယ်လှယ်သောလူမှုဆက်ဆံရေး
ရေးကိုဖော်ထုတ်ပြီးမြင်သာအောင်ပြုလုပ်ပါ။

၂။အဖကြီးစိုးမှုနှင့်ကိုလိုနီစိုးမိုးခြယ်လှယ်မှုအဆောက်အအုံများကိုမတည်ငြိမ်အောက်ပြုလုပ်ပြု
ပြီးယင်းတို့အားအကြပ်တွေ့အောင်လုပ်ရန်။

၃။မိခင်ကမ္ဘာမြေနှင့်မျှခြေရှိအောင်ဆောင်ရွက်ရာတွင်မျှတပြီးသဟဇာတဖြစ်သောလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်
တစ်ရပ်တည်ဆောက်ရန်စိုးမိုးခြယ်လှယ်သည့်ယင်းလူမှုဆက်ဆံရေးများကိုအသွင်ပြောင်းရမည်။

အဖကြီးစိုးသည့်စနစ်ဖယ်ရှားရေးဆိုင်ရာကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ရေးဒုတိယဝန်ကြီးရုံးမှာရှိတဲ့ကျမတို့ရဲ့
ရဲ့မူဝါဒတစ်ရပ်ကတော့

“ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနဲ့ဘိုးဘိုးတွေရဲ့တန်ဖိုးများကိုအခြေခံတဲ့လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း”

အစီအစဉ်ကိုထူထောင်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ဘိုးဘွားဘီဘင်များရဲ့မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံစံများကိုပြန်လည်အသက
သက်သွင်းရေးအတွေ့အကြုံတစ်ရပ်တည်ဆောက်ရေးကြိုးပမ်းမှုနဲ့ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနဲ့မူလပြည်သ

သူများရဲ့အသိပညာစနစ်များကိုပြန်ထည်ထူထောင်ရန်နဲ့ခိုင်မြဲစေရေးတို့ဖြစ်ပါတယ်။အဖကြီးစိုး
ေးသောစနစ်အပေါ်အခြေခံထားတဲ့လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဟာအခုအချိန်မှာအကြပ်အတည်းဆိုက်

နေပြီးဆိုတာကိုလည်းထောက်ပြသင့်ပါတယ်။လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုအသွင်ပြောင်းပြီးယဉ်ကျေးမှုမျိုး
စုံနိုင်ငံတော်တစ်ရပ်တည်ဆောက်ဖို့အတွက်နိုင်ငံတော်ကဒါကိုထည့်သွင်းတွက်ချက်ပြီးကိုလု

လိုနီစနစ်နဲ့အဖကြီးစိုးတဲ့စနစ်တို့ရဲ့အသီးအသွင်တွေဖြစ်တဲ့မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံကိုကြီးစိုးခြယ်လှယ်ထာ
ထားတဲ့ပုံစံတွေကိုပြောင်းကိုပြောင်းရမှာဖြစ်ပါတယ်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊မူလနေပြည်သူများနဲ့ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများကအာဏာကိုကျင့်သုံးခြင်
င်းကျမတို့ပြန်လည်ပုံဖော်ရမှာဖြစ်ပြီးရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွေမှာအာဏာကျင့်သုံးမှုပုံစံတွေနဲ့ချိတ်
တ်ဆက်နေပြီးဘိုးဘေးတို့ရဲ့လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းပုံစံကိုအမြစ်ပြတ်သွားစေတဲ့ကိုလိုနီစနစ်နဲ့

နဲ့ဘုရားကျောင်းတွေရောက်လာခဲ့တာကြောင့်ကျမတို့ဟာဘိုးဘေးတွေရဲ့မူလဇစ်မြစ်ပုံစံကိုပြန်
နိသွားကြရပါမယ်။ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းကရာထူးအာဏာရယူလိုသည့်လင်မယားသည်ကက်သလစ်ဘုရား
ကျောင်းရဲ့စံအတိုင်းလက်ထပ်ထိမ်းမြားရမည့်ဟုဆိုခဲ့တဲ့အတွက်လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်
င်းတွေဟာဘုရားကျောင်းရဲ့အဖကြီးစိုးတဲ့စံအတိုင်းဖြစ်ခဲ့ကြတာများပါတယ်။ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း
်အတွင်းမှတော့လက်ထပ်ထိမ်းမြားထားတဲ့လင်မယားဆိုတာကိုဂျိတ် (အိမာရာမှာ) ဒါမှမဟုတ်ရှုနာ
(ကျူချာမှာ)

သိကြပါတယ်။လက်ထပ်ထိမ်းမြားပြီးမှာသာသူတို့ဟာမြေယာကိုရယူသုံးစွဲနိုင်ပြီးလက်ထပ်ထိမ်းမြ
မြားထားတဲ့လင်မယားကမိခင်ကမ္ဘာမြေကြီး၏ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခြင်းအလေ့အထများကိုဆောင်ရွက်နိ
ိုင်ပြီးအာဏာပိုင်တစ်ယောက်လည်းဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ဌာနေတိုင်းရင်းသားရပ်ရွာအသိုင်းအဝ
ိုင်းတွေမှာတော့အာဏာပိုင်နေရာတွေမှလင်မယားတွေကပူးတွဲယူကြပါတယ်။ဒါကြောင့်မို့
ိုဘိုးဘေးတွေရဲ့အသိပညာပေါ်အခြေခံတဲ့လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုပုံစံကိုပြန်လည်အသက်သွင်းဖု
ဖို့အရမ်းအရေးကြီးပြီးကောင်းမွန်တဲ့ဉာဏ်ပညာတွေပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းဖို့နဲ့ဆိုးရွားတဲ့အလေ့အထတွေ
တွေကိုပယ်ဖျောက်ပစ်ဖို့အလွန်ပဲအရေးကြီးလှပါတယ်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနဲ့အမျိုးသမီးတွေရဲ့လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုမှာအဖကြီးစိုးတဲ့ကိုလိုနီစနစ်ကြီးစိုး
ြးခြယ်လှယ်မှုနဲ့သူတို့ကိုကဏ္ဍအသီးသီးမှာနေရာချထားမှုစတာတွေမှာကက်သလစ်ဘုရားကျောင်းဟာဗဟု
ဟိုချက်ကျတဲ့အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှာရှိနေတယ်ဆိုတာဖော်ပြဖို့လိုအပ်ပါတယ်။အမျိုးသားတွေကအိ
အိမ်ထောင်စုကိုထောက်ပံ့သူနဲ့အိမ်ထောင်ဦးစီးအဖြစ်နဲ့ရှိနေပြီးအမျိုးသမီးတွေကတော့သားသမီးမွေးဖွာ
ွားပေးရမယ့်နေရာမှာပဲရှိနေပါတယ်။ဘုရားကျောင်းကသွင်းထားတဲ့ဒီအိုင်ဒီယာတွေမှာတွေ့နဲ့
ဲအတူပေးရဲ့သားဝက၁၂ပါးစလုံးဟာအမျိုးသားတွေပဲဖြစ်တာကြောင့်သား၁၂ယောက်မွေးတဲ့မိခင်
ခင်တွေဟာဘာအပြစ်မှမခံစားရဘဲကောင်းကင်ဘုံကိုတိုက်ရိုက်ရောက်သွားလိမ့်မယ်ဆိုတဲ့ယုံကြ
ကြည်ကိုးကွယ်မှုမျိုးရလာပါလိမ့်မယ်။ဒါဟာတကယ့်ကိုအမျိုးသားပဓာနဂါဒစစ်စစ်ပါပဲ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားတွေအနေနဲ့မိမိတို့ဟာဆင်းဆင်းရဲရဲနဲ့ပညာမတတ်ဘဲနေရတာကိုသူတို့ဘဝပ
ဝပဲလို့လက်ခံလာစေဖို့အမျိုးသမီးတွေရဲ့အခန်းကဏ္ဍကိုနေရာချတာစိုးမိုးခြယ်လှယ်တဲ့ပုံစံတစ်ခု
ရပ်ဖြစ်ပြီးအမျိုးသမီးတွေဟာနိဗ္ဗာန်ဘုံကိုရောက်ရမယ်ဆိုတဲ့အတွေးနဲ့သူတို့ဘဝတစ်လျှောက်လုံးကလေး
လေးထိန်းရင်းနဲ့ကုန်ဆုံးစေခဲ့ရပါတယ်။

ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံဘုံလီးဗီးယားနိုင်ငံအဖြစ်ပြောင်းလဲသည့်ကာလနဲ့မိသားစုပုံစံသစ်များတည်ဆော
ဆောက်ခြင်းဟာယခုကာလမှာလင်နဲ့မယားအပြန်အလှန်ရှိပြီးလူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်အခြေခံတဲ့ဆက်ဆံရေးမျ
မျိုးမိသားစုအတွင်းပိုမိုအားကောင်းလာမည်ဆိုလျှင်ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်ဟာပိုမိုအားကော
ောင်းနိုင်မလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ယခုကာလမှာတော့အဖကြီးစိုးတဲ့မိသားစုတွေဟာအမျိုးသားကစိုးမိုး
ြးခြယ်လှယ်မှုအပေါ်အခြေခံထားတာကြောင့်အကြမ်းဖက်မှုတွေဖြစ်ရသလိုရလဒ်အဖြစ်မိသားစုက
ွဲကွဲရတာတွေလည်းဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။ကျမတို့ဖြစ်စေချင်တာကတော့အခြားနည်းလမ်းနဲ့မိသားစုပုံစံ
စံသစ်တည်ဆောက်ဖို့ဖြစ်ပြီးအဖကြီးစိုးတဲ့စနစ်ကိုဖျက်ပစ်ဖို့အခြေခံလည်းဖြစ်ပါတယ်။အဲဒီမိသားစုပု

ပုံစံသစ်တွေဟာတစ်သွေးတစ်သံတစ်မိန့်ပုံစံတွေမဟုတ်ဘဲမိသားစုတွင်းမှာကိုအဆင်အသွေးစုံလင်နေမှာ
ဖြစ်ပါတယ်။

ဥပဒေတွေကိုပြောင်းဒါမှမဟုတ်ကိုလိုနီစနစ်ကိုအခြေခံထားတဲ့လစ်ဘရယ်ဝါဒမှည့်လွတ်လပ်တဲ့ယဉ်ကျေးမှု
မှုမျိုးစုံဥပဒေတွေဆီကိုရွှေ့ပြောင်းယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတစ်ရပ်ထူထောင်ရာလမ်းဆီကိုဦးတည်းမယ့်ကု
ကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ခြင်းနဲ့အဖကြီးစိုးမှုဖျက်သိမ်းခြင်းအမြင်တွေနဲ့ဥပဒေရေးရာပြုပြင်ပြောင်း
ဘင်းလဲရေးတွေကိုဆောင်ရွက်မှာဖြစ်ပါတယ်။ဒါကြောင့်မို့လက်ရှိမိသားစုကျင့်ဝတ်စံနှုန်းတွေကိုပြောင်း
င်းပြီးအရောင်အသွေးစုံလင်တဲ့မိသားစုကျင့်ဝတ်စံနှုန်းတွေနဲ့အစားထိုးမှာပါ။အများပြည်သူဆိုင်ရာရုံးတွေ
တွဲရဲ့စနစ်တွေအားလုံးမှာမိန်းမ၊ယောက်ျားအစုံထားဖို့နဲ့ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒတွေရေးဆွဲရာမှာအမျိုးသမီးတွေ
တွေနဲ့မိသားစုပုံစံသစ်တွေအတွက်ပါထည့်သွင်းရေးဆွဲဖို့အတွက်ဥပဒေတွေနဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
ဒတွေကိုပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့လည်းကျမတို့ကြိုးပမ်းနေပါတယ်။နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းတွေ
တွေမှာအမျိုးသမီး၊အမျိုးသားဘက်ညီညီခန့်အပ်ထားလျှင်နိုင်ငံတော်တွင်အဖကြီးစိုးမှုကိုလျှော့ချ
ချသွားမည်ဖြစ်ပါတယ်။

ကြင်စဉ်းဇနီးမောင်နှံများအာအေအီဖြင့်ဘဝသစ်ကိုစတင်နိုင်ရန်ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးကပိုင်းဝန်ကူညီကြ
ကြရတဲ့ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းရဲ့အတွေ့အကြုံများအရဆိုလျှင်ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်ကိုတည်
ည်ဆောက်ရာတွင်
ayllus
ဖွင့်အောက်မှအထက်သို့တည်ဆောက်ရမည်ဖြစ်ပြီးမိသားစုဟာနေ့စဉ်ဘဝမှာအသေးငယ်ဆုံးသောနယ
နယ်ပယ်တစ်ခုအဖြစ်ရှိနေမှာဖြစ်ပါတယ်။

၆

ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံနိုင်ငံတော်ရဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်မှာတော့ကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ရေးလုပ်
ပံ့ပိုးစဉ်ရဲ့အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ်အဖကြီးစိုးမှုဖျက်သိမ်းရေးအတွက်လမ်းကြောင်းတွေကိုလည်း
းဖွင့်ပေးထားပါတယ်။အမျိုးသမီး၊အမျိုးသားနဲ့မိခင်ကွမ္မာမြေကြားဘက်ညီမှု၊ကျွန်းကင်းမှီကင်းကျွန်းမှီ
ှုဖြစ်မှုနဲ့သဟဇာတဖြစ်မှုတို့ဆိုတဲ့သဘောတရားတွေဟာတရားကိုယ်သဘောမျှသာမဟုတ်ဘဲအပြေ
ပြောင်းအလဲဖြစ်စဉ်ရဲ့စိတ်ဓာတ်(ajayu)
ဖစ်တယ်ဆိုတာကိုရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်စေဖို့ကြိုးပမ်းနေတဲ့ဌာနေတိုင်းရင်းသားများရဲ့လှုပ်ရှားမ
းမှုများနဲ့အယူအဆသဘောတရားများသာဖြစ်ပါတယ်။

၆

သယံဇာတထုတ်ယူရေးခေတ်အလွန်သို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုများလမ်းကြောင်းများ၊ရွေးချယ်စရာများ၊လ
လုပ်ဆောင်ရမည့်နယ်ပယ်များ

Eduardo Gudynas1

လက်တင်အမေရိကတွင်ဖော်ဆောင်နေသည့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံများသည်ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့်ပုံစံမ
များမဟုတ်ပေ။ကုန်ကြမ်းတင်ပို့ခြင်းကိုသာမှီခိုနေသည့်အတွက်ဆင်းရဲမွဲတေမှုပျောက်ရေးအတ
အတွက်ကြီးစွာသောအတားအဆီးများရှိဖြစ်ပေါ်နေသလိုသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုများမူလည်းဆက
ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။တစ်ချိန်တည်းမှာပင်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအရည်ပင်မျက်နှာ
နှာစာစုံအကျပ်အတည်းများဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်ပြီးလက်တင်အမေရိကတိုင်းပြည်အချို့၌စီးပွားရေး
ရပ်ပေါက်တိုးနေသည့်အခြေအနေကိုကျော်ကြည့်မည်ဆိုလျှင်ဆိုးရွားလှသောနိုင်ငံတကာစီ
စီးပွားရေးနှင့်ဘဏ္ဍာရေးပြဿနာများကိုမလွဲမသွေတွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သလိုကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာရာသီဥတု
တုပြောင်းလဲမှု၏ခြိမ်းခြောက်မှုများကိုလည်းမလွဲမသွေတွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ယင်းအကန့်အသတ်များနှင့်သတိထားစရာများရှိသည့်တိုင်တောင်အမေရိကတိုင်းပြည်များသည်
ည်သဘာဝရင်းမြစ်များကိုအလုံးအရင်းနှင့်တူးဖော်ထုတ်ယူပြီးကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဈေးကွက်တွင်
င်းသို့တလဟောရောင်းချမှုကိုအခြေခံသည့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံတစ်ရပ်ကိုမြဲမြံမြဲဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်
ိုင်ထားဆဲဖြစ်သည်။သယံဇာတထုတ်ယူရေးဆီသို့အင်နှင့်အားနှင့်တူရုံနေသည့်လမ်းကြောင်းကို
ကိုမြင်နေရပြီးမူလကဏ္ဍများဖြစ်သည့်သတ္တုတွင်းသို့မဟုတ်ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့တူးဖော်ရေးတွ
တွင်သာမကစက်မှုလယ်ယာလုပ်ငန်းအချို့တွင်ပါတွေ့မြင်နေရသည်။ယင်းနိုင်ငံများအားလုံးသည်
ည်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးကိုအားပြုသည်နိုင်ငံများဖြစ်လာပြီးအချို့နိုင်ငံများသည်ယင်
ယင်းတို့၏သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများကိုကဏ္ဍစုံတွင်အင်တိုက်အားတိုက်ဆောင်
င်ရွက်နေကြပြီးဖြစ်ကာထိုသို့မဟုတ်သည့်နိုင်ငံများကယခုအခါတွင်သတ္တုတွင်းသို့မဟုတ်ရေနံတွ
တွင်းများကိုတူးဖော်ရန်ကြိုးပမ်းနေကြပြီဖြစ်သည်။ဥပမာအားဖြင့်အီကွေဒေါကဲ့သို့ရေနံထုတ်လုပ်
ပုံသည့်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကအကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကိုမြှင့်တင်ရန်ကြိုးပမ်းနေချိန်တွင်
င်လယ်ယာလုပ်ငန်းကိုအထူးပြုသည်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သောဥရုဂွေးကလည်းသံရိုးထုတ်ရန်တူးဖော်
်ရေးကိုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အားစိုက်လာသည်။

ယင်းတိုင်းပြည်များအားလုံးတွင်ထိုသို့သောသယံဇာတထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများသည်အလွန်ဆိုးရွာ
ွားသောတင်းမာမှုများနှင့်လူထုဆန္ဒပြုများကိုကိုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။အကြော
ကင်းအရင်းကားမျိုးစုံလှသည်။သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများ၏သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆ
ိုင်ရာသက်ရောက်မှုများမှသည်ရိုးရာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများဖြစ်ပြ

ခြင်းရပ်ရွာများကိုအခွမရွှေ့ပြောင်းခိုင်းခြင်းမှသည်ဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ခြိမ်းခြောက်မှုများအထိပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတော်ပါဝင်ပတ်သက်မှု၊နိုင်ငံတော်ကရယူထားသည့်အမြတ်ရာခိုင်နှုန်းသို့မဟုတ် တ်သတ်မှတ်ထားသည့်အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးမဟာဗျူဟာတစ်ရပ်ဖြစ်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးကပါ ပါဝင်သည့်အခန်းကဏ္ဍကဲ့သို့မျက်နှာစာများတွင်ပမာဏကွာခြားမှုများရှိသည့်တိုင်ယင်းသို့သောအ ဘအခြေအနေများကိုအဆိုပါနိုင်ငံအားလုံးတွင်တွေ့မြင်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့်သမားရိုးကျသယံ ယံဇာတထုတ်ယူရေးနှင့်တိုးတက်သောသယံဇာထုတ်ယူရေးကြားပိုင်းခြားသမှုပြုရန်လိုအပ်လာပေသည်။ (Gudynas, 2009b)။စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်သဘာဝကိုအသုံးပြုခြင်းနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအိုင်ဒီယာများ ဘသည်အမြဲမပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသည့်ဟုနားလည်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့သေရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာတိုးတွက် က်မှု၏အဆင့်လိုက်ဖြစ်စဉ်တွင်ဘုံတူညီသောမျက်နှာစာအချို့ရှိသည်။

အဆိုပါအခြေအနေများအရ

“သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးကိုရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာတွင်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးကို ကိုလည်းမဖြစ်မနေကိုင်တွယ်ရမည်ဖြစ်သည်။ထိုသို့မဟုတ်လျှင်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန် န်းများကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့်ကြီးမားလာခြင်းကြောင့်သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေး ရေးသည်ပြီးမြောက်အောင်မြင်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ပေ။အခြားတစ်နည်းဖြင့်ဆိုလျှင်မိခိုရမှုကိုချို ဝိုးဖျက်ပြီးကျော်လွှားနိုင်မည်သယံဇာထုတ်ယူရေးကာလအလွန်ခေတ်ကိုသမားရိုးကျမ မဟုတ်သောနည်းလမ်းများဖြင့်မြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ယခုအခန်းတွင်သယံဇာထုတ်ယူရေးကာလအလွန်ခေတ်သို့အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်မည့်ဖြစ်န ဝ်နိုင်ဖွယ်ရာနည်းလမ်းများ၏မျက်နှာစာအချို့ကိုဆန်းစစ်သွားမည်ဖြစ်သည်။ယခုလေ့လာသု သုံးသပ်ချက်သည်အခြားနည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးသို့ “အသွင်ကူးပြောင်းရေးများ” သို့မဟုတ် “သမ္မာအာဇီဝသို့အသွင်ကူးပြောင်းရေးများ”ဟုခေါ်ဆိုသည့်နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် ရန်လက်တင်အမေရိကလူမှုဂေဟစင်တာရှိအဖွဲ့နှင့်စာရေးသူတို့ပြုလုပ်ခဲ့သည့်လေ့လာမှု၏အစိတ်အပိုင်း ဝ်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။

သယံဇာတတူးဖော်ရေးအလွန်ကာလသို့လျှောက်လှမ်းမည်ဆိုလျှင်

သယံဇာတတူးဖော်ရေးအလွန်ခေတ်သို့သွားရာလမ်းတွင်ဘာကိုဘယ်လိုဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုသည် သည့်အဆိုများစာရင်းကိုပြသရေးကိုယခုနေရာတွင်သုံးသပ်ရန်မှာအလွန်ပင်ကျယ်ပြန့်လှသော်လည်း လည်းအရေးပါဆုံးသောအဆိုအချို့ကိုသာယခုဆောင်းပါးတွင်ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်သည်။

ပထမဆုံးသောအချက်ကိုပြောပါဆိုလျှင်အဓိကကျသောသယံဇာတထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများ၏လူမှု နှင့်ရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုကြီးများကိုရပ်တန့်ရန်တောင်းဆိုရန်လိုအပ်သည် ဟုဆိုသည်။ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုမှသည်သဘာဝရင်းမြစ်နေရာများဆုံးရှုံးမှုအထိအဆိုပါလုပ်ငန်းများ၏သက် ရောက်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီးသက်သေသာဓကများအပုံအပင်ရှိသည်။ဥပမာအားဖြင့်ဧရာဝတီတိုင်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများဆီသို့ချဲ့ထွင်နေပြီးဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းများနှင့်ရေအရင်းအမြစ်များအတွက်အန္တရာယ်မြင့် ဖွင့်မြင့်မားမားဖြစ်ပေါ်နေသည်။ (Dematteis and Szymczak, 2008).

ထို့ပြင်များစွာသောသယံဇာတထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများကြောင့်မြင့်မြင့်မားမားဖြစ်ပေါ်လာဖွယ် ယ်ရှိသည့်ပဋိပက္ခအလားအလာများကိုလည်းအရေးပေါ်ကိုင်တွယ်ရန်လိုအပ်ပေသည်။တင်းမားမှု များသည်နေရာများစွာတွင်အလွန်ပြင်းပြင်းထန်ထန်ဖြစ်ပေါ်နေပြီးအချို့နေရာများတွင်အကြမ်းဖက်မှု များအဖြစ်အသွင်ပြောင်းသွားပြီးဒီမိုကရေစီ၏ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်မျိုးသို့ရောက်ရှိသွားကြသည် (ဥပမာ De Echave et al., 2009 ဖြစ်ရပ်များ)။

မိမိတို့စိတ်ထဲတွင်သိမှတ်ထားကြရမည်မှာသယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးသည်အလွန်ပင်အကန့်အသတ် ရှိသောစီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ကိုသာဖြစ်ထွန်းစေသည်။ဥပမာလူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများသည်စီးပွားရေးအတွက်အလွန်ကြီးမားသည့်ထိခိုက်မှုများဖြစ်ပြီးလုပ်သားကထု ထုတ်လုပ်သည့်ပမာဏသည်အနည်ဆုံးဖြစ်ပြီးပဓာနကုန်စည်များအပေါ်သာဦးတည်ထားကာမျိုးစုံသောထုတ်လ ဖ်လုပ်နိုင်စွမ်းကိုလျော့ကျစေသည်။ (Acosta, 2009).

သဘာဝရင်းမြစ်များအပေါ်မှီခိုနေသည့်ကဏ္ဍများစွာ (နိုင်ငံများစွာတွင်ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့သိုက်ပမာဏ) သည်လည်းမကြာသောအနာဂတ်တွင်အရှိန်ကုန်သွားမည်ဆိုသည်ကိုလည်းမေ့မထားသင့်ပေ။သ ဟ်။သဘာဝနေရာသစ်များသို့တူးဖော်မှုများရွှေ့သွားခြင်းဆိုသည်မှာလူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကျဆုံးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများမြင့်မြင့်မားမားရှိနေသည်ကိုပြသနေခြင်းဖြစ်သည်။နောက်တစ်ခု

ခုမှာထိုသို့နေရာသစ်များတွင်တူးဖော်ခြင်းမှာအလုပ်ဖြစ်မည်လော၊ယနေ့ခေတ်နည်းပညာများ၏အကန့်အ
့အသတ်များရှိနေသလောဆိုသည်မှာမသေချာပေ။

နောက်ဆုံးတွင်မူကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့်ရုပ်ကြွင်းလောင်စာများထုတ်ယူမှုအ
့အပေါ်ပြင်းစွာသောအကန့်အသတ်များသက်ရောက်လာခဲ့သည်။အကယ်၍မိမိတို့ကသာကမ္ဘာကြီးပူဇ
့နွေးလာမှုနောက်ထပ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကိုကာကွယ်လိုလျှင်မိမိတို့တိုင်းပြည်များတွင်ကျန်ရှိ
့နေသေးသောရေနံများကိုမီးရှို့မပစ်ဘဲထားမည်ဖြစ်ပြီးယင်းတို့ကိုတူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းပြုခြင်းမ
့မှာအဓိပ္ပာယ်မရှိပေ။

ယင်းပြဿနာများကိုကြည့်လျှင်ယနေ့တောင်အမေရိကသည်
“သယံဇာတကိုအလောသုံးဆယ်”ထုတ်ယူနေသည်ကိုမြင်ရပြီဖြစ်ပြီးထုတ်ယူမှုများကိုလည်းကြီးကြီးမားမား
ားသို့မဟုတ်ပမာဏများများစားထုတ်ယူနေပြီးလူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သက်ရောက်မှုများ
ားလည်းကြီးကြီးမားမားနေရာထိခိုက်မှုများကိုမူထည့်သွင်းတွက်ချက်ထားခြင်းမရှိပေ။သယံဇာ
ဇာတထုတ်ယူသည့်လုပ်ငန်းများထားခဲ့သည့်အဆိုးကျိုးများကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်မှာတိုင်းပြု
ပြည်တွင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းများသာဖြစ်သည်။တစ်ချိန်တည်းမှာပင်ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းပေါ်သာမ
ာမှီခိုထားရသည့်စီးပွားရေးသည်အမျိုးသားစီးပွားရေးသို့မဟုတ်အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးအတွက်အကျိုးစီး
စီးပွားကိုများစွာဖြစ်ထွန်းနိုင်ခြင်းမရှိပေ။

ထို့ကြောင့်သယံဇာတထုတ်ယူရေးခေတ်လွန်ကာလသမားရိုးကျမဟုတ်သောလမ်းစဉ်တစ်ရပ်ဆီသို့
သို့သွားရန်အရေးကြီးလိုအပ်နေသည်။ယင်းကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရန်လို၊မလိုကိုအခြေအတင်ငြင
ငင်းခုံနေကြမည့်ကာလမဟုတ်တော့ပေ။ထို့အစားသယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများအဖ
အပေါ်မှီခိုနေမှုကိုချိုးဖျက်ရေးအတွက်ရနိုင်မည့်နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ကိုသာစဉ်းစားရန်လို
ိုအပ်ပေသည်။တကယ်တမ်းတွင်ယင်းကိစ္စများကိုဆွေးနွေးမည့်တိုင်းပြည်များသည်
ည်မကြာသေးသောအနာဂတ်တွက်မလွဲမသွေရောက်ရှိလာတော့မည့်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူ
ယူရေးကာလအလွန်ခေတ်တစ်ခုကိုကိုင်တွယ်ရန်ပြင်ဆင်ထားကြရတော့မည်ဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့်
ွဲဆွေးနွေးရာတွင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကိုမည်သို့ကိုင်တွယ်မည်နည်းအပေါ်အာရုံစိုက်ပြု
ပြီးမည်သည့်လမ်းကြောင်းသို့သွားမည်၊မည်သည့်နယ်ပယ်များတွင်ဆောင်ရွက်မည်၊တည်ဆောက်ရာ
ရာတွင်မည်သူတို့ပါဝင်မည်နှင့်မည်သည့်ပန်းတိုင်များသို့ရောက်အောင်သွားမည်ကိုသာဦးတည်
ည်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

သယံဇာတတူးဖော်ရေးကာလလွန်သမားရိုးကျမဟုတ်သောခေတ်တစ်ခုအတွက်အရေးပေါ်လိုအပ်ချက်
ကများရှိသည့်တိုင်ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြရမည်သည့်အကန့်အသတ်ပေါင်းများစွာလည်းရှိနေဆဲပင်
ပင်ဖြစ်သည်။အချို့သောတိုင်းပြည်များတွင်အိုင်ဒီယာအများစုကိုအစိုးရများနှင့်လူအသိုင်းအဝိုင်း
ဝင်း၏အတော်များများကပယ်ချခဲ့ပြီးအချို့တိုင်းပြည်များတွင်အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှုများကိုအရ
အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကလုပ်ဆောင်နေကြသည်။အီကွေဒေါတိုင်းပြည်ဥပမာကိုကြည့်လျှင်
“သမ္မာအာဇီဝ”ဆိုင်ရာအမျိုးသားစီမံကိန်း ၂၀၀၉- ၂၀၁၃ (SENPLADES, 2009)
တွင်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးကာလအလွန်ရည်မှန်းချက်တစ်ရပ်ပါရှိသော်လည်းအဆိုပါရည်
ည်မှန်းချက်ကိုအောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်ရမည့်အသေးစိတ်လုပ်ငန်းစဉ်များမပါရှိပေ။လက်ရှိအစု
စိုးရ၏မူဝါဒများသည်အဆိုပါလမ်းကြောင်းနှင့်ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီးဆန့်ကျင်နေသည်။

ယင်းအကန့်အသတ်များအပြင်

“သမားရိုးကျမဟုတ်သောလမ်းကြောင်းများ”အတွက်လိုအပ်ချက်ကိုအမျိုးမျိုးသောအက်တာများကယူဆောင်
င်လာခဲ့ကြသည်လည်းရှိသည်။ထို့သို့သူတစ်လူငါတစ်မင်းဖြစ်နေမည့်အစားခိုင်ခိုင်မာမာရှိသောလုပ်ငန်း
ငန်းများကိုစဉ်းစားပြီးစမ်းသပ်ကြည့်ခြင်းဖြင့်ပိုပြီးကန့်ကန့်သတ်သတ်ဖြစ်လာပေမည်။ထိရောက်ပြီးစုံ
ခိုင်ခိုင်မာမာရှိကာသုံးရနိုင်မည့်အပြောင်းအလဲအတွက်လုပ်ငန်းများမည်သို့ဖော်ဆောင်မည်
ည်နည်းဆိုသည့်အချက်တွင်ပြဿနာများနှင့်အကန့်အသတ်များကားရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးခေတ်လွန်သမားရိုးကျမဟုတ်သောလမ်းကြောင်းများ၏ပြဿနာမှာ
၂၁များစွာသောစိန်ခေါ်မှုများကိုဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းဖြစ်သည်။ပထမဆုံးအနေဖြင့်သမားရိုးကျ
ကျမဟုတ်သောယင်းလမ်းကြောင်းများကိုမည်သည်နေရာသို့ဦးတည်မည်နည်းကိုရှင်းရှင်းလင်းလင်း
ရှင်းရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီးဒုတိယအနေဖြင့်တကယ့်ပြောင်းလဲမှုအတွက်အိုင်ဒီယာများကိုချမှတ်ရေးပင်
င်ဖြစ်သည်။အောက်တွင်ဆက်လက်ဖော်ပြမည့်အပိုင်းတွင်ယင်းမျက်နှာစာများကိုဖြေရှင်းရန်
န်ကြိုးပမ်းသွားမည်ဖြစ်ပြီးအပြည့်အဝမဟုတ်သည့်တိုင်ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှေ့ဆက်နိုင်မည့်လမ်းစဉ်များ
ားကိုဖော်ထုတ်သွားမည်ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ- ဦးတည်ရာများနှင့်ပန်းတိုင်များ

သယံဇာတများအလောသုံးဆယ်အလွန်အမင်းထုတ်ယူခြင်းမှအသွင်ကူးပြောင်းရန်မှာများစွာသော
သာအနှောင့်အယှက်အဆီးအတားများကိုကျော်လွှားရမည်ဖြစ်သည်။အရှည်တည်တဲ့သောသမားရိုးကျဖွံ့
ဖွံ့ဖြိုးတွင်ယင်း၏အကန့်အသတ်များနှင့်ထိခိုက်သောသက်ရောက်မှုများရှိသည့်သက်သေသာဓက
ဓကများအားလုံးရှိသည့်တိုင်ယင်းဖွံ့ဖြိုးမှုသည်နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းအမြစ်တွယ်နေပြီးမိမိတို့ခေတ်တွင်

“ခေတ်မီမှု”နှင့်

“တိုးတက်မှု”၏အိုင်ဒီယိုလိုဂျီများကိုပြောင်းလဲရန်အခုအခံများရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ သမားရိုးကျမဟာမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးမှုများကိုရှာဖွေရန်လိုအပ်သည်ကိုအချို့သူများကမယုံကြည်ကြသည့်တိုင်အချို့သူများကမူဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာအပေါ်အင်အားနှင့်ဆုပ်ကိုင်ထားကြသဖြင့်နောက်ဆုံးတွင်တိုးတားတက်သောအစိုးရများသည်သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးမှုများကိုကိုယ်စားပြုပြီးဖြစ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသူများဖြစ်လာကြသည်။

ယင်းသဘောထားများဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအကြောင်းအရင်းများအမျိုးမျိုးရှိကြသော်လည်းထိုအကြောင်းများကိုဆွေးနွေးလျှင်ယခုအခန်း၏နယ်ပယ်ကိုကျော်လွန်သွားမည်ဖြစ်မည်သည့်အတွက်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးဆိုင်ရာများကိုအောက်ခြေမှတ်စုတွင်ဆက်လက်ဖော်ပြထားသည်။ သတ္တုတွင်းသို့မဟုတ်ရေနံလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှခွာသည်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးမှသမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးအိုင်ဒီယာများသည်နလပိန်းတုံးအိုင်ဒီယာများ၊ မဖြစ်ညစ်ကျယ်အိုင်ဒီယာများ၊ အန္တရာယ်ရှိသောသို့မဟုတ်မဖြစ်နိုင်သောအိုင်ဒီယာများအဖြစ်ပယ်ချကြသူများလည်းရှိသည်ဟုဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်တိုးတက်သောအစိုးရများဆိုပြီးမိမိတို့ကိုယ်ကိုပြောင်းလဲရေးသမားများအဖြစ်ယုံကြည်နေကြသူများရှိနေကြသည့်အတွက်တစ်ခုတည်းသောသမုမိမိရောမိမှာငှားတို့သည်အသွင်ပြောင်းရေးကိုငြင်းဆိုပြီးသမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများကိုလည်းကြောက်ရွံ့ကာအစဉ်အလာအရိုးစွဲခုခံကာကွယ်မှုများပြုနေကြခြင်းဖြစ်သည်။

အဆိုပါအကြောင်းများကြောင့်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးခေတ်အလွန်အသွင်ကူးပြောင်းရေးများအကြောင်းကိုစဉ်းစားရာတွင်သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများ၏ခိုင်လုံမှုကိုကာကွယ်ရန်နှင့်မြှင့်တင်ရန်နှစ်မျိုးစလုံးကိုစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီးထိုအချက်များကိုရှင်းလင်းပြောကြားကားရန်လိုအပ်ပေသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်ခေတ်ပြိုင်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွေးအခေါ်များကပေးသည့်“သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများသည်မလုံလောက်ခြင်း (အထူးသဖြင့်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးကိုကိုင်တွယ်ရေးအတွက်မလုံလောက်ခြင်း)ကိုအသိအမှတ်ပြုပြီးသမားရိုးကျဖွံ့ဖြိုးရေးအိုင်ဒီယာများကိုမိမိတို့စွန့်လွှတ်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒလွန်လေဖန်မှုများအတွင်းနောက်ထပ်ဆက်လက်သွားရမည်ဖြစ်ပြီးဖွံ့ဖြိုးရေးအိုင်ဒီယာအမျိုးမျိုးရရှိရန်သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများကိုတွေးခေါ်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်မိမိတို့ရည်ရွယ်သည်မှာ “ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများ” ဖြစ်ထွန်းလာစေရန်ဖြစ်ပေသည်။

ပင်မရေစီးအတွေးအခေါ်များသည်သမားရိုးကျဖွံ့ဖြိုးရေးအိုင်ဒီယာများအတွင်းအဖြစ်သဘောနှင့်တစ်
 စိတ်တစ်ပိုင်းသာရှိသည့် “သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးနည်းလမ်း”
 နာမည်ခံနည်းလမ်းများကိုသာဦးတည်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒ၏လူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်
 င်ရာထိခိုက်မှုများကိုလျော့ချပြုအနည်းဆုံးဖြစ်စေရန်အပြောင်းအလဲများကိုလုပ်ဆောင်ပြုလုပ်အပ်သည့်ချ
 ချိန်ညှိမှုများပြုလုပ်ကာစီးပွားရေးအရအကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုကိုတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်ဆောင်ရွက်န
 ျဉ်လျှင်ယင်းတို့အနက်မှအချို့အိုင်ဒီယာများသည်အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နိုင်
 ဝင်ပေသည်။ အောက်ခြေလူတန်းစားတစ်ရပ်ရပ်သို့ဥစ္စာနေပြန်လည်ခွဲဝေရန်အရေးပေါ်လိုအပ်မှုက
 ုကိုလည်းယင်းတို့ကဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိပြီးပိုပြီးအကောင်အထည်ရှိသောအသွင်ပြောင်းမှုကိုဖြ
 ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ရပ်တည်မှုအရ
 “သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းကြောင်းများ”သည်အခြံပြည်စုံနေမည်မဟုတ်ဘဲလက်ရှိပြဿနာကို
 ကိုအဓိပ္ပာယ်ရှိသောအဖြေများကိုလည်းပေးနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများသည်ဖွံ့ဖြိုး
 ဝ်ရေး၏သဘောတရားရေးရာအခြေခံတစ်ရပ်လုံးကိုစိန်ခေါ်ပြီးသဘာဝတရားနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်နာ
 နားလည်ပုံ၊ ယင်း၏အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့်ကျယ်ပြောလှသောခံစစ်ကိုစိန်ခေါ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်
 ည်။ အခြားသဘောတရားရေးရာအုတ်မြစ်များအပေါ်အခြေခံသည့်အလွန်တရာကွဲပြားခြားနားလှသောမဟာ
 မဟာဗျူဟာများဆီသို့သွားရန်လက်ရှိဖွံ့ဖြိုးရေးစဉ်းစားပုံများ၏နယ်ပယ်ကိုချိုးဖျက်ရည်ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်
 ဖစ်သည်။

သမားရိုးကျမဟုတ်သောယင်းနည်းလမ်းများသည်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir”
 ဟုခေါ်ဆိုသည့်အိုင်ဒီယာများကိုပေါင်းစည်းဖြစ်ထွန်းမှုနှင့်ရောယှက်နေသည်။ သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir”
 သည်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်ယူရေးခေတ်လွန်ကာလသို့အသွင်းကူးပြောင်းရေးအတွက်လမ်းညွှန်
 န်ချက်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပေတော့သည်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir”
 ကို၎င်း၏သဘောတရားရေးရာတိုးတက်ရေးအတွက်ဝေဖန်ပိုင်းခြားသောချဉ်းကပ်နည်းဖြင့်
 ဖင့်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတစ်ရပ်အဖြစ်ခေတ်ပြိုင်ဖွံ့ဖြိုးရေးတွင်ယင်း၏ထုတ်ဝေ
 ဝ်ဖော်ပြသမှုဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဘာဝတရားကိုအလွန်အမင်းထုတ်ယူမှုကိုကြည်ခြင်းဖြင့်လည်း
 ဝ်ကောင်း၊ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာကြားဝင်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍လည်းကောင်းလက္ခဏာရပ်များကိုခွ
 ခွဲခြားနိုင်ပေသည်။ သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir”

ဆိုသည်မှာရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာကြွယ်ဝမှုထက်ကျော်သည့်အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် (စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာချမ်းသာမှု) အရည်အသွေးပြည့်ဝသောဘဝကိုပြည်သူများရရှိစေရန်လည်းကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သလိုလူသားဗဟိုပြု(သဘာဝတရားအပါအဝင်) ဝါဒထက်လည်းကျော်လွန်ပေသည်။ သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir” သဘောတရားတွင်သဘာဝတရားရှိတန်ဖိုးများကိုလည်းအသိအမှတ်ပြုထားသဖြင့်သဘာဝတရားကိုထိန်းသိမ်းရန်မှာပြည်တွင်းနှင့်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှစ်ရပ်စလုံး၏ဂုဏ်သိက္ခာပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအမြင်မင်အရလူအဖွဲ့အစည်းနှင့်သဘာဝတရားကိုခွဲခြားရှုမြင်မှုကိုကျော်လွန်ရန်ရည်ရွယ်ထားသလိုစက်မှုဖွံ့ဖြိုးဖိုးပြီးနိုင်ငံကြီးများ၏ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံနှင့်ခေလေ့များကိုမိမိတို့နိုင်ငံများကအတုယူရမည်ဟူသောသဘာဝသမားရိုးကျသမိုင်းအမြင်များကိုလည်းချိုးဖျက်ရန်ရည်ရွယ်သည်။

သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir” ၏အိုင်ဒီယာများသည်ဌာနေတိုင်းရင်းသားခေလေ့များမှအဓိကထုတ်ယူထားသည့်အိုင်ဒီယာများဖြစ်ပြီး ပီးမူလဘူတအရပ်ခေလေ့ချင်းယှက်နွယ်နေကြသည့်အိုင်ဒီယာများဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့ဥရောပအပအခြေပြုဗိုလ်ကျစိုးမိုးရေးနှင့်ကွဲလွဲသော်လည်းယင်းတို့နောက်အတိတ်ကိုပြန်သွားခြင်းမရမရှိသလိုပုံစံချထားသည့်အပြုအမူမျိုးများလည်းမရှိပေ။ ထိုအစားအသိပညာစနစ်မျိုးစုံကြားအပြန်အလှန်ရှိမှု မှုနှင့်ချိတ်ဆက်မှုများသာပါဝင်သည်။ နောက်ဆုံးအားဖြင့်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir” သည်မရှိမဖြစ်မဟုတ်သောဝါဒဖြစ်ပြီးထိုအတွက်ဖော်မြူလာလည်းမရှိသဖြင့်သမိုင်းဆိုင်ရာ၊ လူမှုဘဝဆိုင်ရာနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအခင်းအကျင်းတစ်ခုချင်းစီအတွက်တည်ဆောက်ကံရမည်ဖြစ်သည်။

အရှင်းလင်းဆုံးဆိုရလျှင်လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီသာမကရပ်ရွာအပိုင်းအပိုင်းတွင်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir” သည်ဖြစ်ထွန်းလာဖွယ်ရှိသဖြင့်မိမိတို့နှင့်သဘာဝတရားအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်မှုကိုဖျက်ဆီးနေသည့် “သယံဇာတများအလောတကြီးအလွန်အမင်းထုတ်ယူခြင်း” ကိုဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်မှာဖြစ်နိုင်ဖွယ်လမ်းစမမြင်ပေ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကွင်းဆက်များနှင့်ကွန်ရက်များ

ယင်းအသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည်သမားရိုးကျဖွံ့ဖြိုးရေးမှသည်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivir” သို့ရွှေ့သည့်ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ပေါ်ထွန်းလာစေမည့်ခြေလှမ်းများနှင့်လုပ်ဆောင်မှုများအဖြစ်ရှုမြင်ကြသည်။ ယင်းသည်ဒေသခံများမှလုပ်ဆောင်သည့်များစွာမထင်ရှားလှသောပြုပြင်မှုများမှသည် ဆုပ်ဆုပ်ကိုင်ကိုင်ရှိသည့်အသွင်ပြောင်းခြင်းများကိုပမာဏအမျိုးမျိုးဖြင့်ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ်စံရှုမြင်ကြသည်။

သမားရိုးကျဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းစဉ်များမှဖယ်ခွာပြီးပြောင်းလဲလိုခြင်းသည်သမ္မာအာဇီဝ “Buen Vivri” အပေါ်တွင်စူးစူးနစ်နစ်အာရုံစိုက်သည့်သဘောပင်ဖြစ်သည်။ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည်အခြားသူများအား ဖြစ်နိုင်သမျှတန်းတူညီမျှဖြစ်စေရန်မိမိတို့ပိုနှစ်သက်သည့်အနာဂတ်တစ်ခုပုံဖော်ရာတွင်ဖြစ် ဖစ်နိုင်ဖွယ်ရာများအတွက်လူမှုရေးနှင့်ဂေဟဗေဒဆိုင်ရာတရားမျှတမှုရှိစေမည့်စံပြုထိုက်သောလူ လုပ်ပိုင်ခွင့်တစ်ခုကိုလည်းဖြစ်ထွန်းစေမည်ဖြစ်သည်။လက်ရှိဖြစ်စဉ်များကိုပုံပေးလာစေရန်ပိုမို ခိုင်ခံ့သက်သည့်အခြေအနေများမှတစ်ဆင့်ထိရောက်ပြီးအသိစိတ်ရှိရှိပြီးဆောင်ရွက်သောတန်ဖိုးများ ဖြစ်နိုင်စေရန်ကောက်ချက်ချခြင်းများလည်းပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ (Voros, 2003).

ယင်းအသွင်ပြောင်းမှုများကိုရှေ့ဆက်ချီတက်ရန်မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် နှင့်ရှင်းလင်းလင်းလင်းလိုအပ်သည်။ပထမဆုံးအနေဖြင့်သမားရိုးကျမဟုတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းစဉ်မျှ များသို့အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းသည်မိမိတို့ဘဝအတွင်းအသိအမှတ်ပြုထားသည့်နည်းလမ်းဖြင့်သိ သိသာထင်ရှားသောအပြောင်းအလဲများကိုအကြံပြုထားပြီးအခြေခိုင်ခိုင်တည်ဆောက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပီးလူမှုထောက်ခံမှုအခြေခံကိုကြီးထွားလာအောင်လုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ယင်းအပြောင်းအလဲများကိုဖြစ် စ်ချင်သလိုသို့မဟုတ်နေချင်းညချင်းဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်သလိုနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှု မှုအင်အားတစ်ခုတည်းကြောင့်လည်းအဖြေထွက်ပေါ်လာမည်မဟုတ်သဖြင့်အာဏာရှင်ဆန်သောအပြုအမ အမှုမျိုးကိုလည်းနည်းနည်းအောင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် ည်ဒီမိုကရေစီနည်းကျသောထောက်ခံမှုမျိုးလိုအပ်သဖြင့်အများသဘောကိုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရယူပြီးအပြု ပိုင်အဆိုင်ရှိသောအငြင်းအခုံများကိုလည်းလက်ခံကြိုဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် “သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်း” များဆိုသည်မှာမည်သို့မည်ပုံဖြစ်သည်ဆိုသောပြည့်စုံပြီးတိကျသောချာသောအိုင်ဒီယာလည်းမရ မရှိပေ။ယင်းသည်ဖြစ်ထွန်းနေသောဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည့်အလျောက်အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကိုပုံဖော်ကြ ကြည့်ရန်မဖြစ်နိုင်ပေ။ချိန်ညှိမှုများလိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီးအောင်မြင်မှုများနှင့်အမှားများမှသင်ယ င်ယူကာမတူညီသောကဏ္ဍအသီးသီးကြားချိတ်ဆက်ပြီးအကြံဉာဏ်ရယူခြင်းဖြင့်ပိုမိုကောင်းမွန် င်ပြည့်စုံလာပေမည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည်တိုင်းပြည်များအကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိရန်လှ လိုအပ်ပြီးအခြားဒေသဆိုင်ရာပေါင်းစည်းမှုပုံစံများကိုလည်းလိုအပ်သည်။သယံဇာတဖွံ့ဖြိုးရေးထုတ်ယူ င်ယူရေးအလွန်ခေတ်လမ်းကြောင်းများကိုတိုင်းပြည်တစ်ပြည်တည်းကအကောင်အထည်ဖော်

ဖက်ရှ်ရန်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်လက်တင်အမေရိကအတွင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအဆင့်တစ်ခုခုအထိလိုအပ်ပြီးအနည်းဆုံးအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများကြားသဟဇာတဖြစ်ရန်အခါအချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခုယူရမည်ဖြစ်သည်။

ထပ်ပြောပါဦးမည်။အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင်ယခုအဆိုပြုထားချက်များမှာအပေါ်ယံပြောင်းလဲမှုများသို့မဟုတ် “ဖွံ့ဖြိုးရေး၏သမားရိုးကျမဟုတ်သောလမ်းကြောင်းများ”

သို့ပြန်သွားခြင်းမဟုတ်ပေ။ဤနေရာတွင်မိမိတို့ဆိုလိုသည့်ရည်မှန်းချက်များမှာဖွံ့ဖြိုးရေးရှိအင်အားပြင်သောအပြောင်းအလဲတစ်ရပ်ကိုရည်ရွယ်သည်။ယခုလမ်းကြောင်းသည်ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများနှင့်စွမ်းအင်တို့ကိုအလွန်အမင်းစားသုံးသည့်ခေတ်ပြိုင်အရင်းရှင်းစနစ်ငြင်းပယ်ပြီးသဘောမတူညီဆုံးသောသက်ရောက်မှုများကိုလျော့ချရန်ရည်ရွယ်သည်။အင်အားနှင့်ပြောင်းလဲရေးသည်အမှန်တကယ်လိုအပ်နေသည်။အသွင်ကူးပြောင်းမှုကိုထောက်ခံသည့်အဆိုများတွင်အနာဂတ်လူ့အဖွဲ့အစည်းသည်အလုံပယ်ပေါကြွယ်ဝပြီးစားသုံးကုန်ပစ္စည်းများဖောဖော်သီသီရှိတတ်ကာနေရာတကာစက်ပစ္စည်းများအသုံးပြုပြီးလူတစ်ကိုယ်ယာဉ်တစ်စီးဖြစ်ရမည်ဆိုသောစိတ်ကူးယဉ်ပုံဖော်ချက်များဖြစ်လာနိုင်လိမ့်မည်ဟုတ်ဆိုသည်ကိုရှင်းလင်းထားရမည်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်အပြောင်းအလဲ၏မတူကွဲပြားသောအပိုင်းများကိုသည်အရည်အသွေးပြည့်ပညာဝသောဘဝနှင့်အရည်အသွေးပြည့်ဝသောသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်အပြုသဘောဆောင်သောသက်ရောက်မှုများအပါအဝင်အမျိုးမျိုးသောအခြေအနေများနှင့်ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပြီးအပြောင်းအလဲသစ်များကိုလည်းဖြစ်ထွန်းအကောင်အထည်ဖော်လာစေရန်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

ယင်းအသွင်ကူးပြောင်းရေးလမ်းစဉ်များသည်ထိုက်သင့်သည့်ညီမျှမှုရှိရမည်ဖြစ်ပြီးလက်ရှိအချိန်တွင်အကျိုးအမြတ်မခံစားရသေးသူများအတွက်နောက်ထပ်ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများမဖြစ်ပေါ်လာသင့်ပေ။ဒီမိုကရက်တစ်နည်းလမ်းတကျဖြင့်နိုင်ငံသားများကပေးအပ်သည့်တရားဝင်ဖြစ်မှုကိုလည်းရရှိစေရမည်။ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိရမည်လည်းဖြစ်ပြီးမတူကွဲပြားသောအစိတ်အပိုင်းအားလုံးသည်ကိုင်းကားကျွန်းမှီကျွန်းကိုင်းမှီဖြစ်ရမည်။ယင်းလမ်းစဉ်များအောင်မြင်ရန်အတွက်အသွင်ကူးပြောင်းရေးသည်နားလည်လွယ်ရမည်ဖြစ်ပြီးတကယ်ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသည့်အပြောင်းအလဲများအတွက်လည်းဖြစ်ရပေမည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးအပေါ်အဓိကထည့်ဝင်မှုများ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင်တိုက်ရိုက်သို့မဟုတ်သွယ်ဝိုက်ထည့်ဝင်မှုများစွာရှိကြသည်။ယင်းတို့အနက်မှအနည်းငယ်ကိုအကျဉ်းမျှကြည့်မည်ဆိုလျှင်မတူကွဲပြားသောလမ်းကြောင်းများကိုပုံဖော်ရန်ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီးဖြစ်သည်။၁၉၉၀ပြည့်နှစ်များအလယ်မှစပြီးဆီဆီဒင်အခြေပြုကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအုပ်စုများကကွဲပြားခြားနားသောအသွင်ကူးပြောင်းမှုများနှင့်သမာမားရိုးကျမဟုတ်သောအခင်းအကျင်းများကိုရှာဖွေခဲ့ကြသည်။အပြည့်စုံဆုံးသောအဆိုပြုချက်မှာ “မဟာအသွင်ကူးပြောင်းရေး”ဖြစ်ပြီးအနာဂတ်အခင်းအကျင်းသည်စံသတ်မှတ်ထားသောပါဝင်ဖြည့်ညှိဆည်းဆောင်ရွက်မှုများအောက် (ရုပ်ဝတ္ထုမဟုတ်သောမျက်နှာစာများအပါအဝင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့်အရည်အသွေးပြည့်ဝသောဘဝအပါအဝင်) တွင်အသွင်ပြောင်းရေးပင်ဖြစ်သည်။ (Raskin et al., 2002) ကိုရပါ။

“ဥရောပရေရှည်တည်တံ့ရေးအစီအစဉ်”
နှင့်ဂျာမနီနိုင်ငံရှိရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာဝတ်ပိုတယ်အင်စတီကျုမှသုတေသနပညာရှင်များ၏အားထုတ်မှုများကလည်းအလွန်ပင်ဩဇာညောင်းလှသည်။၎င်းတို့ကစီးပွားရေး၏ “ရုပ်ဘဝကိုလျှော့ချခြင်း” “ဂေဟဗေဒဆိုင်ရာနောက်ပြန်ဆွဲမှု” “သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်” စသည်တို့ကဲ့သို့သဘောတရားများကိုမြှင့်တင်သလိုအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက်အိုင်ဒီယာမျှများလည်းပါဝင်သည်။ (Sachs et al., 1998)။ဥပမာအားဖြင့်လက်တင်အမေရိကရှိတောင်ပိုင်းကုန်းဒေသတွင်လည်းအလားတူအတွေ့အကြုံများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်လည်းရှိသည်။အခြားရင်းမြစ်များကြားတွင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမရှိသို့ “ကျစ်လစ်သောနိုင်ငံ” စီးပွားရေး၊ “ဖွံ့ဖြိုးမှုကိုလျှော့ချခြင်း” စသည့်လှုပ်ရှားမှုပုံစံများဖြစ်ထွန်းခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအစီအစဉ်၏ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လေ့လာမှုကလကလက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင်ပြုလုပ်သည့်လေ့လာမှုများစွာအနက်မှပထမဆုံးသောလေ့လာမှုဖြစ်သည့်အခင်းအကျင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှုတစ်ရပ် (ဥပမာ-လက်တင်အမေရိကနှင့်ကာရောဘီယန်ဂျီအီးအို ၂၀၀၃နှင့်မာကိုဆာဂျီအီးအို ၂၀၀၈)တွင်လည်းစံအဖြစ်ထားရမမည့်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကိုရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်ရည်မှန်းထားသည်။ဇီဝမျိုးကွဲစုံလင်မှုကိုထိန်းသိသိမ်းနိုင်စေရန်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာအသွင်ကူးပြောင်းရေးအားထုတ်မှုများစွာသည်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နယ်ပယ်မှထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ (Parris and Kates, 2003).

နိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင်ဦးစီးဦးဆောင်ပြုလုပ်မှုများအနက်ရုပ်ကြွင်းလောင်စာသုံးစွဲမှုလျော့ချရေးနှင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ကွန်ရက်များတည်ဆောက်ခြင်းတို့ကိုအလေးထားထားသည့်ယူကေနှင့်ယူအက်စ်ရှိ “အသွင်ကူးပြောင်းရေးမြို့များ” လှုပ်ရှားမှုများကိုဖော်ပြသင့်ပေသည်။ (Hopkins, 2008).

တောင်အမေရိကတွင်လည်းနိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင်ဦးစီးဦးဆောင်ပြုသောလှုပ်ရှားမှုများဖြစ်ပေါ်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ယင်းလှုပ်ရှားမှုများတွင်သယံဇာတထုတ်ယူရေးခေတ်လွန်ကာအဆိုပြုချက်များ၌ထည့်သွင်းထားသည့်အချက်များဖြစ်သည်အီကွေဒေါနိုင်ငံ၏အမေရိကန်ဒေသတွင်ရေနံတူးဖော်ထုတ်ယူမှုများကိုရပ်နားထားရေးအတွက်လှုပ်ရှားမှုများသို့မဟုတ်ပီရူးရှိသတ္တုတွင်းများတူးဖော်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီးကြိုတင်အသိပေးသဘောတူညီချက်ရယူခြင်းအတွက်တောင်းဆိုမှုများစသည့်လှုပ်ရှားမှုများရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

များမကြာသေးမီကာလတွင်အရှုပ်ထွေးဆုံးနှင့်တွေးစကားကောင်းသည့်လှုပ်ရှားမှုတစ်ရပ်အဖြစ် “သမားရိုးကျမဟုတ်သောနည်းလမ်းများမှသည်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးဆီသို့”ဆိုသည့်ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်လှုပ်ရှားမှုတစ်ရပ်ပီရူးတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။မျှတခြင်းနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆက်နွယ်မှုအတွက် ပီရူးကွန်ရက်က ယင်းလှုပ်ရှားမှုကို စတင် ဆော်ဩခဲ့ပြီးအဖွဲ့အစည်းနှင့် ကွန်ရက်ပေါင်းများစွာကို အတူပူးပေါင်းလာကြစေရန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုလှုပ်ရှားမှုဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ချခင်းကပ်ဆွဲဆောင်ကာ သယံဇာတ ထုတ်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် နေရာချထားခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်ကာ သင်တန်းပေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း၊ မီဒီယာများကိုခေါ်ယူ ခြင်း၊ သယံဇာတထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလဆီသို့ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အကူးအပြောင်း အနေအထားများကို (သဘာဝ ဝန်းကျင်၊ စွမ်းအင်၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး၊ မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်းစသည်တို့ အပါအဝင်) လေ့လာမှုများ ပြုလုပ် တင်ပြ ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။) Alayza နှင့် Gudynas တို့မှ လေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၁ တွင်ရူ

ပီရူးတို့၏ “သမားရိုးကျမဟုတ်သော”နည်းလမ်းများမှသည် သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ် ရေးဆီသို့ “လို” ဟူသော ခေါင်းစဉ် အောက်တွင်အပ်ချက်ရှိသောအသွင်ကူးပြောင်းမှုရှုခင်းရှုကွက်များကို “လိုလား” တောင့်တမှုများနှင့် တိုက်တွန်းချက် များအဖြစ် စာရင်းပြုစုဖော်ပြသည်။ ပထမဆုံး တာထွက်မှတ်တွင် ရှိခဲ့သည်က သယံဇာတ ထုတ်ယူမှု “လုပ်ငန်းများပေါ် အခြေခံထားသောတိုးတက်မှုများသည်

မဟာဗျူဟာပိုင်းအကန့်အသတ်များ ရှိနေသည် ဟူ
ဟူသည့်အချက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်စေရန် နှင့် ပြင်းထန်သည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင
ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရခြင်း သိရှိစေရန် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ”
မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို ပြည်သူတို့၏ ရပိုင်ခွင့်များကို လေးစားရန် ဟူ
ဟူသည့်အနေအထားသစ်များသို့ဦးတည်ဖို့ ”
သင့်လာသည်။ ထိုသို့ အပြောင်းအလဲများအတွက်အကူးအပြောင်း အခြေအနေကို သတ်မှတ်ရန် စတင်မှု ၊ “
စည်းကမ်းကြပ်မတ်မှုနှင့် ထိန်းကွပ်အုပ်ချုပ်မှုတို့တွင် နိုင်ငံတော်၏ ပါဝင်မှုနှင့် စွမ်းရည်တို့မှသည်နယ်ပယ် ”
အန့်အပြားတွင်သူမတူသည့်သဘာဝဝန်းကျင် လုံခြုံဘေးကင်းရေး အစီအမံများ၊ ပထ
ပထဝီဒေသများကို အ ရှည်တည်တံ့စွာ အ သုံးပြုနိုင်ရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် စီ
စီမံကိန်းချမှတ်မှုများ၊ သ ဘာဝ ၀

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာစစ်တမ်းကောက်ယူမှုများ အစရှိသည့် ကွဲပြားသည့် သီ
သီးခြားလိုအပ်ချက် အ စိတ်အပိုင်းများသို့ဆက်ဦးတည်သည်။ယင်းနောက်မှာတော့ သယံဇာတများကို “
ထုတ်ယူခြင်းအပေါ် ကြီးကြီးမားမားတည်မှီနေသည့် စီးပွားရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံတို့ကို စွန့်ချိန်တန်ပြီ၊
ဇီဝမျိုးကွဲစုံလင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်မှုရှိနိုင်သည့် နည်းလမ်းများအစား ယင်းသယံဇာတတို့ကို ဆင်
ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် အရှည်တည်တံ့အောင် အသုံးပြုဖို့လိုသည်ဟူသည့် အ ”
ပြည်သူတို့” အဆိုပြုချက်များထပ်မံထည့်သွင်းလာသည်။ ထိုနောက်မှာတော့၏
အခွင့်အရေးများနှင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျ ရပိုင်ခွင့်များကို မည
မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို တစ်စိုက်မတ်မတ် လေးစားမည်၊ သိ
သို့ဖြစ်၍ ပြည်သူများ၏ ပါဝင်နိုင်မှုကို လွတ်လပ်စေ၊ ရှေ့တန်းတင်၊ အသ
အသိပေးသောအားဖြင့် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ပါမည် ”
ဟူသည့် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခံယူချက်ကို မွေးစေရန် တိုက်တွန်းသည်။

ဤကဲ့သို့ အမျိုးအစားဖြင့် အတွေ့အကြုံများပေါ် အခြေခံကာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဖွ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုထံ သမားရိုးကျမဟုတ်ဘဲ
ချဉ်းကပ်နိုင်မည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကို ရှာဖွေနိုင်ရန် အခင်းအကျင်းတစ်ခု ဖြ
ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ယင်း အခင်းအကျင်းသည်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဤသ
ဤသို့သော
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် အမြင်မျှဝေမှုများကို တိုးမြှင့်၍ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြလုပ်ရန် အခ
အခင်းအကျင်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ထိုထည့်ဝင်မှုများသည် များစွာသော ကျယ်ပြန့်သည့် အတွေ့အကြုံများကို ထင်
ထင်ဟပ်လျက်ရှိပြီး အချို့အနေအထားများတွင် ဝေဖန်စိစစ်သရုပ်ခွဲမှုများ၊ န
နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများပါဝင်၍ အချို့အပိုင်းများတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖ
အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တို့ ပါရှိသည်။ ဤသည်က ဖော်ပြလျက်ရှိသ

သည်မှာ ကျယ်ပြန့် ကွဲပြားသော စိတ်ကူးများ၊ တောင်းဆိုချက်များနှင့် အခြားအစိတ်အပိုင်းများစွာတို့သည် အသွင်ကူးပြောင်းမှု တည်ဆောက်ရေးအတွက် လိုအပ်သည်ဟု၍ ဖြစ်သည်။

ဆင်းရဲမွဲတေမှု နတ္ထိ၊ မျိုးသုဉ်းမှု နတ္ထိ

သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုအလွန်ကာလသို့ အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် မလမလွဲသာ မရောင်သာ အခြေအနေ နှစ်ရပ်ကို ရင်ဆိုင်ရမည်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်မျိုးမှာ ဆင်

ဆင်းရဲမွဲတေမှု ပဇ

ပပျောက်ရေး ဖြစ်ပြီး နောက်တစ်မျိုးမှာ ဇီဝ မျိုးကွဲစုံ တည်ရှိမှုတွင် ဆုံးရှုံးမှုအသစ်များ ထပ်ထပ်ပေါ်ပေါက်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အ

အနေအထားများနှင့် သဘာဝတရား၏ ရပိုင်ခွင့်များကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုရမည်ဟု ဆိုသည့် ဘူယန် နိဗ္ဗာန်

အမြင်ပေါ် အခြေခံသည့် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများကို တောင်းဆိုမှုများဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည်။ ထိုအချက်က အခြေအနေနှစ်ရပ်မှာ တူညီသည့် အရေးကြီးမှုများသာ ဖြစ် (ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ဇီဝမျိုးကွဲများ ပျက်စီးမှု) ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆိုလိုသည်မှာသဘာဝသယံဇာတများကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် ကု ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်များကို စီစဉ်ခြင်းတို့တွင် သဘာဝ ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကန

ကန့်သတ်ချက်များနှင့်ဘဝအရည်အသွေးဆိုင်ရာကန့်သတ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ဖြစ်သည် သည်။ သယံဇာတထုတ်ယူမှုအလွန် ကာလသမားရိုးကျမဟုတ်သည့် န

နည်းလမ်းများသည် လူတိုင်း ဆင်းရဲမွဲတေမှုစည်း သတ်မှတ်ချက်၏ အထ

အထက်တွင်သာ မဖြစ်မနေ ရောက်ရှိနေအောင် အာမခံချက် ပေးနိုင်ဖို့ ဖြစ်သည်။ အလ အလွန်အကျွံ စားသုံးမှုပုံစံသည် မညီမျှမှုကို ဖန်တီးရာရောက်ပြီး လူအများအား ဆ

ဆင်းရဲတွင်းထဲသို့ တွန်းထည့်သလို ဖြစ်သည့်အပြင် တစ်ချိန်တည်းတွင် သဘာ

သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကြီးမားစွာ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရစေနိုင်သည့်အတွက်ကြောင

၎င်း သဘာဝသယံဇာတများကိုအလွန်အကျွံထုတ်ယူခြင်း၊ ပစ

ပစ္စလက်ခတ်အသုံးပြုခြင်းများကို တန

တန်ပြန်နိုင်ရန်လိုအပ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမ

သမားရိုးကျမဟုတ်သည့်နည်းလမ်းများကို သတ်မှတ်ရာတွင် ဆင်

ဆင်းရဲမွဲတေမှု တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် အလွန်အကျွံ သုံးစွဲမှု အဆ

အဆုံးသတ်ရေးတို့ကိုပါ လိုအပ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ သဘာဝ သယံဇာတများကို သုံးစွဲခြင်းနှင့် စပ

စပ်လျဉ်း၍သဘာဝတရားနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်မှုအတွက်အကန့်အသတ်များကို ထာ

ထားရှိရန် လိုအပ်လာသည်။ ထိုအကန့်အသတ်များသည် ဇီဝမျိုးကွဲစုံ တည်ရှိမှုနှင့် ဂေ

ဂေဟစနစ်တည်တံ့မှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းမှုပေးနိုင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သကဲ့သို့ သဘာ

သဘာဝ တရားကြီး၏ ရပိုင်ခွင့်များကိုအသိအမှတ်ပြုခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထို
ထိုကန့်သတ်ချက်များကို ကျော်လွန်သည့်အခါ သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုကို အာ
အားကိုးအားထားပြုသည့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများစွာတို့ ကြ
ကြုံရလေ့ရှိသည့်အတိုင်း သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ ကြီးမားစွာ ဖြ
ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဂေ
ဂေဟ စ နှစ်အတွင်းတွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် မဖြစ်နိုင်တော့သည့် အခ
အပြောင်းအလဲများကို ပေါ်ပေါက်စေသည်။ ထိုအခါ မျိုးစိတ်များစွာတို့လည်း မျိုးသုဉ်းပျက်စီးကုန်ကြရသည်။

ပုံ တွင် (၁)
ထိုကန့်သတ်စည်းမျဉ်းများကို ပုံဖော်ပြထားသည်။ ရေရှည်ရပ်တည်နိုင်မှုနယ်ပယ်သည် ပုံပါနယ်နိမိတ် သတ်မှ
သတ်မှတ်ချက်အတွင်း၌သာ ရှိနေသည်။ ယင်းနယ်နိမိတ်သည် သဘာ
သဘာဝတရား၏ သွင်မူဂုဏ်အင်္ဂါ ပျက်ယွင်းစေခြင်းမရှိဟု အာမခံနိုင်သော အတ
အတိုင်းအတာအတွင်း လူသားတို့အနေဖြင့် ကောင်းမွန်သော ဘဝအရည်အသွေးကို ရရ
ရရှိခံစားနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ ဖြစ်သည်။ ထိုနယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် နိုင်ငံအလိုက်ဖြစ်စ
စေ၊ ဒေသအလိုက်ဖြစ်စေအတွက် ရွေးချယ်နိုင်သည့် ကွဲပြားသော ဖြစ်နိုင်ခြေတို့ မြင်ရနိုင်သည်။

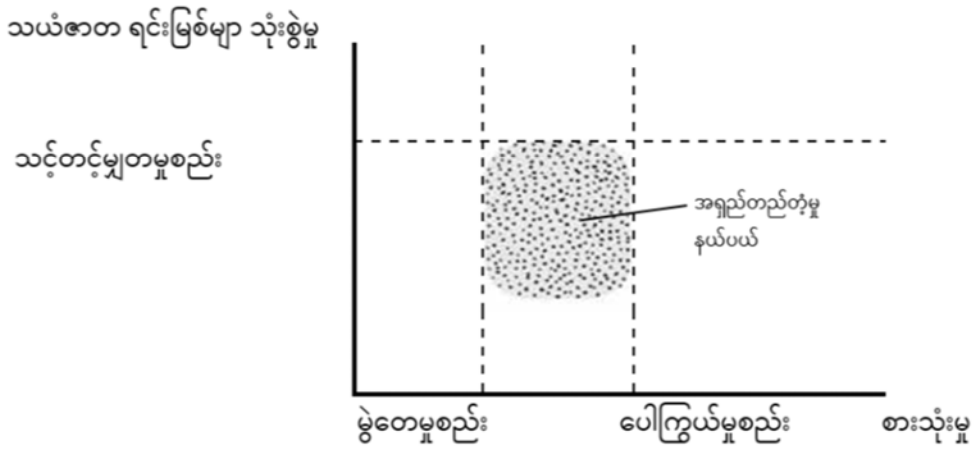
ဤနယ်ပယ်တွင် မည်သည့် နိုင်ငံ၊ မည်
မည်သည့် ဒေသများတွင်မဆို ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ရွေးချယ်စရာအမျိုးမျိုး ရှိနေသည်။ ဤ အ
ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် အဆိုပြုချက်များသည် လူ
လူတိုင်းအပေါ် တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသော စားသုံးမှုပုံစံကို ပေးစွမ်းနိုင်မည် မဟာ
မဟုတ်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ပြုလွယ်ပြင်လွယ် မဖြစ်သည့် တစ်စုတစ်စည်းတည်းသော စီ
စီမံကိန်းများပေါ်တွင် အခြေခံသည် မဟုတ်ကြောင်းကို သိရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဘူယန်ဗီဇာ အယ
အယူအဆ၏ သက်ရောက်မှုပေါ် အခြေခံလျှင် လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် ယဉ်
ယဉ်ကျေးမှု တစ်ရပ်ချင်းစီ၏ အနေအထားများ ကွဲပြားစွာ ရှိနေကြသည်ကို မေ့ဖျောက်ထားခြင်း မရှိပါ။

ဤအမြင်သစ်ကိုကျင့်သုံးရန်လျှင် အရေးကြီးသော အခ
အပြောင်းအလဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရ
အရာဝတ္ထုများနှင့် စွမ်းအင်များကို မြင့်မားစွာ စားသောက်သုံးစွဲမှုပေါ် အခ
အခြေခံ၍ဖြစ်ပေါ်လာပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုကြီးမားသော စက
စက်မှုထွန်းကားသော နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကိုအတုယူကာ ယခ
ယင်းတို့နည်းအတိုင်း လိုက်သင့်သည်ဟူသော အမြင်မှားများကို စွ
စွန့်လွှတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ယခုဆိုလိုသည့် သ
သမားရိုးကျမဟုတ်သည့်နည်းလမ်းများတွင်သူတစ်ပါးတို့အား အတုခိုးထားသည့် ဖွ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများတို့အတွက် ရှေ့ဆက်ရန်အနာဂတ်မရှိပါ။ သို့ဖြစ်၍ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လူ
လူမှုဘဝ သာယာဝပြောမှုတို့အကြား တိုက်ရိုက်ကျပြီး အ

အခိုင်အမာ ချိတ်ဆက်နေသည်ဟူသောအစဉ်အလာ အယူအဆများမှာ အဓိပ္ပါယ် မရှိရုံမက ဦး
ဦးစားပေးညွှန်းကိန်းအဖြစ် ဂျီဒီပီကို ထည့်တွက်မည်လည်း မဟုတ်ပါ။

ယနေ့ခေတ် တောင်အမေရိက နိုင်ငံများစွာတို့တွင် လူ
လူဦးရေ၏ တစ်စုံတစ်ရာသော ရာခိုင်နှုန်းတို့သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု စည်း၏ အေ
အောက်တွင် အ
အမြဲတမ်းရှိနေကြသည်။အနည်းငယ်မျှသော လူ
လူရည်တတ်တို့ကသာ ပေါကြွယ်ဝစွာ နေထိုင်နိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် (၁ ပါ ရုပ်ပုံအတိုင်း - ပုံ)
အဆိုပြုလိုသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာ အလွန်များပြားလှသည့် လူများကို ဆင
ဆင်းရဲမွဲတေမှုစည်း၏ အထက်သို့ ဆွဲတင်ပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင် ဘု
ဘုန်းဘောလအော သုံးစွဲမှုများအား ကန့်သတ်မှုများကို ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သဘ
သဘာဝတရားကြီးနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိမှုအပေါ် အခြေခံ၍ စာ
စားသောက်သုံးစွဲမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုတို့ကို ပြန်လည်ပုံဖော်သတ်မှတ်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့သော အခြေအနေများအောက်တွင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု လူ
လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းမည်ဆိုလျှင် စီးပွားရေး တစ်ရပ်လုံး၏ မတူကွဲပြားသော က
ကဏ္ဍများကို ပြန်လည်ချိန်ညှိခြင်းဆီသို့ ဦးတည်သွားပေလိမ့်မည်။ သယ
သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုကို သိသိသာသာ လျော့ချနိုင်မည် ဖြ
ဖြစ်သော်လည်းဘဝအရည်အသွေး ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်အတွက် တောင်းဆိုချက်များ ဥပမာအားဖြင့် (စာ)
ကို လိုအပ်လာမည် (စာသင်ကျောင်းများနှင့် ကျန်းမာရေးဌာနများ ပိုမိုဆောက်လုပ်ခြင်း
ဖြစ်သောကြောင့် ဆောက်လုပ်ရေးကဏ္ဍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာလိမ့်မည်။ ထို့ကြော
ထို့ကြောင့် ထိုအသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် တိုးတက်မှုများအားဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်
ရည်မှန်းချက်များအဖြစ်မှ စွန့်လွှတ်ရာကျသော်လည်း တောင်အမေရိက တိုင်းပြည်များတွင် အခြားသ
သဘောတူညီချက်များထက် အချို့သော ကဏ္ဍများတွင် တိုးတက်မှု ရှိပါသည်။
ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် စက်မှုထွန်းကားသော နိ
နိုင်ငံများမှ ဤသို့သော အကူးအပြောင်းများသည် အခြားအရာများထက် တိုးတ က်မှုကို ဇက်သတ်ရန် ပိ
ပို၍ လိုအပ်ကြောင်း ပေါ်လွင်နေသည်။

စားသုံးမှုတွင်

မွဲတေမှုစည်းနှင့် ပေါကြွယ်မှုစည်းတို့အပြင် သဘာဝသယံဇာတများကို သင့်တင့်မျှတစွာ သု
 သုံးစွဲမှုစည်းတို့ဖြင့် ကန့်သတ်ထားသည့် အရှည်တည်တံ့မှုနယ်ပယ် ရှိ
 ရှိနေမှသာ ဇီဝမျိုးကွဲစုံလင်မှုနှင့် ဂေဟစနစ် ကောင်းမွန်မှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် အာ
 အာမခံချက် ရှိနိုင်ပါသည်။

သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုလွန် ကာလသို့ အသွင်ကူးပြောင်းမှု အစိတ်အပိုင်းများ

ရှေ့တွင်ဆက်လက်ဖော်ပြမည့် အပိုင်းများ၌ ဘူယန်ဗီဇာ အယ

အယူအဆပေါ်အခြေခံကာ သ

သမားရိုးကျမဟုတ်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ကျဉ်းနိုင်သော သယ

သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလသို့ အကူးအပြောင်း မူဘောင်ကို တွေ့မြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ယခုဆက်လက်၍ အဆိုပါ ပြောင်းလဲမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်မည့် ခိုင်မာသော အစ
 အစိတ်အပိုင်းများကိုဆက်လက်တင်ပြရန် ဆီလျော်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွ

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် န

နည်းလမ်း တစ်ခုတစ်လေမျှဖြင့် လက်လှမ်းမမီနိုင်သည့် အပြောင်းအလဲများကို ပု

ပုံဖော်ပြရန် ကြိုးပမ်းမည် မဟုတ်ပါ။ သယံဇာတ ထု

ထုတ်ဖော်ခြင်းမှ တတ်နိုင်သမျှ ဝေးဝေးရှောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် အပြောင်းအလဲများကို

ကို ရှာဖွေတင်ပြထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအပိုင်းမှာ မှ “သားကောင်ကိုအမဲလိုက်သလို လိုက်နေသည့် သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှု”
 “သတိကြီးစွာထားသောသယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုသို့”

ဖြတ်ဖြတ်လက်လက် ပြောင်းလဲနိုင်ရန် လိုအပ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံ
ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်း၏ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဥ
ဥပဒေများဖြင့် ထိထိရောက်ရောက် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ထိန်းချုပ်နိုင်သည့်အထိ ကျ
ကျင့်သုံးနိုင်ရမည် ဖြစ်ပြီး သက်ရောက်မှုများကို လက်ခံနိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤတ
ဤတွင်
အကောင်းဆုံးသော နည်းပညာများကိုအသုံးပြုခြင်း၊ ကုစားမှုများ၊ လုပ်ငန်းရပ်ဆိုင်းစွန့်လွှတ်ခြင်းများကို
ကို သင့်လျော်သည့် အတိုင်းအတာပမာဏထိ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကောင်းမွန်သော အခ
အနေအထားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ထူထောင်တည်ဆောက်ခြင်း၊ လူမှုရေး နှစ်
နှစ်နာကြေးပေးမှု မဟာဗျူဟာများ ချ
ချမှတ်ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ထိုလုပ်ငန်းများသည်သာ ဆီ
ဆီလျော်မှုအရှိဆုံး ဦးတည်သင့်ဆုံးကိစ္စများအဖြစ် ဆိုနေသည်မဟုတ်ပါ။ သို့သော် အမေရိကတိုက် တစ်
တစ်ဝှမ်းတွင် အနံ့အပြား တေ
တွေ့ကြုံနေရသော ပြင်းထန်ကြီးမားသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် လို
လိုအပ်ပါသည်။ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပျက်စီးစေမှုများအား ရပ်တန့်စေရန် အခ
အရေးပေါ် လိုအပ်နေသည့် ခံယူချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် အပြ
အပြန်အလှန်အားဖြင့် ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရောင်းချမှုများအပေါ် တည်မှီနေခြင်းကို လျော့ချပြီး နိ
နိုင်ငံအား သူ့အစွမ်းအစဖြင့် ပြန်လည်၍ လည်ပတ်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။

နောက်တစ်ဆင့်မှာ ဆီသို့ ဆက်လက်အာရုံစိုက်ရန် "မလွဲသာ မရှောင်သာသယံဇာတ ထုတ်ဖော်ခြင်း"
ဖြစ်သည်။ ဆီလိုသည်မှာ နောက်ဆုံးချန်ထားရမည့် သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုလုပ်ငန်းများသည် နိ
နိုင်ငံနှင့် ဒေသအတွက် လိုအပ်ချက်နှင့် ပြည့်မီရုံမ ၂၀၂၀ ခုထိသာ ဖြစ်စေသင့်သည်။ တစ်
တစ်နည်းပြောရလျှင် လူများ၏ဘဝအရည်အသွေးကို ပုံ ၁ တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အရ
အရှည်တည်တံ့မည့် နယ်ပယ်အတွင်း သေချာစွာ ရှိနေစေရန် ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလသို့ ကူးပြောင်းရာတွင် သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှု လူ
လုပ်ငန်းများအားလုံးကို လုံးဝရပ်တန့်ပစ်ရမည်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်။ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်
င်ရာ အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီ၍ နိုင်ငံနှင့် ဒေသ၏ စီ
စီးပွားရေးလည်ပတ်မှုများအား တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်နေသည့် အမှန်တကယ် လို
လိုအပ်သည့်ပမာဏကို ဆက်လက်ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ချန်ထားပြီး ရေရှည်အတွက် အရွယ်အစား ချ
ချို့လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တစ်
တင်ပို့ရောင်းချမှု လ
လမ်းကြောင်းသည်လည်း အနည်းဆုံးသို့ လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ထိ

ထိုထုတ်လုပ်မှုများအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ ကု
ကုန်းမြေတိုက်၏ ဈေးကွက်အတွင်းသို့သာ အဓိက ဦးတည်ချက်ထားရာ ရောက်စေပေမည်။

သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှု လုပ်ငန်းများမှ ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြည်ပသို့တင်ပို့မှုပေါ် တည်
တည်မှီနေခြင်းကို လျော့ချနိုင်ရန်နှင့် တစ်ချိန်တည်းတွင် စီ
စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သ က်ရောက်မှုများကို လျော့ချ ပြုပြင်နိုင်စေရန် လု
လုပ်ဆောင်သင့်သည့် ကဏ္ဍများကို စပ်ဆက်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍများနှင့် တွဲဖက်လျက် ဆက
ဆက်လက်ဖော်ပြပါဦးမည်။ ယင်းတို့မှာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များမှ သယ
သယံဇာတများကို တန်ဖိုးထားမှုအထိ အသုံးချ
ရှုထောင့်များအပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သည့် နယ်ပယ်များအားလုံးတွင် ပြောင်းလဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လာစေ
စေရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် မဖြစ်မနေ ပါ
ပါရှိရမည့် အ စိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သည်။ ယင်းလုပ်ငန်းများအားဒေသန္တရအဆင့်မှ နိ
နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ကုန်းမြေတိုက်ကြီး တစ်ခုလုံးအဆင့်ထိ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိ
လိုသည်။ သို့ဖြစ်ရာ

အဆိုပြုလိုသည်မှာ အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်၍ ဖြန့်ကျက်နေရာယူ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပြီး သီ
သီးခြားစီ ခွဲ၍ သုံးသပ်ဆန်းစစ်မှု မပြု
မပြုသင့်ချေ။ အကြောင်းမှာ ယင်းတို့သည် အားလုံးချိတ်ဆက်မှု ရှ
ရှိနေပြီးတစ်စုံလုံး ကျင့်သုံးသင့်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကို ခြုံငုံတ င်ပြပါမည်။ အသေးစိတ်များကို)
Gudynas, 2011a တွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။ ဤအ ပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်များမှာ ယင်းတို့ထဲမှ အန
အနစ်ချုပ် ဖော်ပြမှုများသာ ဖြစ်သည်(

၁။ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ

ပထမဆုံး လုပ်ဆောင်ရန်လိုသည်မှာ သ ယံဇာတ ထုတ်ယူမှုလုပ်ငန်းများတွင် မြ
မဖြစ်မနေ ရှိရန်လိုအပ်သော ထိရောက်သည့် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိ
ထိန်းချုပ်မှုများ ဖြစ်သည်။ တစ်ဆက်တည်းတွင် ထွက်ကုန်များ၏ ဈေးနှုန်းကို လူမှုရေးနှင့် သဘာ
ဘာဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အနေအထားများအပေါ် အခြေခံကာ ပြင်ဆင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည်။

ပထမအဆင့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိန်းချုပ်မှုများ ပြင်းပြင်းထန်ထန် သတ
သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသောကြောင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေကြသော တွင်းထွက်ပစ္စည်းနှင့် ရေန
ရန်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်း၏လက်ရှိ အနေအထားကို ပြောင်းလဲရန် ဖြစ်သည်။ သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုများကို အက
အကန့်အသတ်ဖြင့် ပြည့်စုံမှုမရှိဘဲ ဆန်းစစ်ထားမှုကြောင့်လည်းကောင်း လူ
လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံ

စံနှုန်းများကို လျော့ပေးထားသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိ
ထိုလုပ်ငန်းများအားကြီးကြပ်မှု၊ စောင့်ကြည့်အကဲခတ်မှုအားနည်းသောကြောင့် လည်းကောင်း ထိ
ထိုသို့ ဖြစ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အရေးတကြီးလုပ်ရမည့် အဆင့်တစ်ခုမှာ ထိ
ထိုသို့သော နိုင်ငံများတွင် ပြင်းထန်ထိရောက်သည့် ဥပဒေများ ချမှတ်ကျင့်သုံးရန် ဖြစ်သည်။ သယ
သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှု လုပ်ငန်းများကို ဥပဒေဖြင့် တင်းကျပ်လိုက်သည့်အခါ ယခ
ယင်းတို့အနေဖြင့် ပြောင်းလဲမှုများ သို့မဟုတ် ပိတ်သိမ်းမှုများကို ပြုလုပ်လာကြပါလိမ့်မည်။

ထို့အတူ လက်ရှိ ဥပဒေများဖြင့် ခွင့်ပြုထားသည့် သယ
သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုလုပ်ငန်းများကို သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စည
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ကြပ်မတ်ခြင်း၊ စေ
စောင့်ကြည့်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရန်လိုသည်။ စည
စည်းကမ်းကြပ်မတ်မှုများသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု သက
သက်တမ်းတစ်လျှောက်လုံးမှသည် နောက်ဆုံး ပိတ်သိမ်းသည့်အထိ လွှမ်းခြုံမှုရှိရမည်။

ဒုတိယအဆင့် လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်မှာ သယံဇာတ ထု
ထုတ်ယူမှုမှ ရရှိသောကုန်ပစ္စည်းများ၏ ဈေးနှုန်းကို ဆု
ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာတွင် ယ င်းတို့၏ လူမှုရေးနှင့် သဘ
သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သ က်ရောက်မှုများပေါ် အခြေခံပြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ဖြစ်သည်။ ဤသ
ဤသို့ လုပ်ရခြင်း ရ
ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထုတ်ဖော်လိုက်သော သယံဇာတတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ သိ
သို့မဟုတ်

လူ့အဖွဲ့အစည်းက ပို၍ ခံစားခွင့်ရရှိစေရန် ဖြစ်သည်။ လွန်စွာ နည်းပါးသော ဈေးနှုန်းများဖြင့် ရေ
ရောင်းချခြင်းသည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများကိုသာ အကျိုးအမြတ် ပေါ်ပေါက်စေပြီး ဆက
ဆက်လက်၍ ထုတ်ဖော်ရောင်းချနိုင်ရန် မက်လုံးတို့ ပို၍ စွဲမြဲခိုင်လာစေသည်။

ထို့ကြောင့် ထိုသယံဇာတများကို ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ရာတွင် ယင်းတို့ကြောင့် ပျက်စီးရမှုများ၊ သဘ
သဘာဝဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုကို ပြန်လည်သန့်စင်အောင် ဆောင်ရွက်ရသည့် အဖ
အဖိုးအခများ၊ ရေအသုံးပြုမှု၊ စိုက်ပျိုးမြေဆုံးရှုံးမှု နှစ်နှာကြေး စသည်တို့ကိုပါ ထည
ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရန် လိုသည်။ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝ န်းကျင်ဆိုင်ရာ အပ
အပိုင်းများအားလုံးကို ဈေးနှုန်းအတွင်း ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရမည် မဟုတ်သည်ကို အသ
အသိအမှတ်ပြုပါက အ

အနည်းဆုံး ပြန်လည်တွက်ချက်မှုကိုတော့ ပြုလုပ်ရပေမည်။ တွင်းထွက်ပစ္စည်း၊ ရေ
ရေနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ များကဲ့သို့ ကုန်ပစ္စည်းများ၏ ထုတ်လုပ်မှုစရိတ်သည် ပိ
ပို၍ ကြီးမားလာနိုင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုလုပ်ငန်းသည် စီးပွားရေးအရ တွ
တွက်ခြေမကိုက်ဘဲ ရှိလာနိုင်သည်။ ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်လာသောကြောင့် ဝယ်ယူစားသုံးမှု နည်း

နည်းပါးကျဆင်းလာသည့်အခါ ထိုသို့ သယံဇာတထုတ်ယူမှုနှုန်းလည်း ကျ
ကျဆင်းလာနိုင်သည်။ ထိုအပြောင်းအလဲများကို အိမ်နီးချင်းတိုင်းပြည်များနှင့် ပူး
ပူးပေါင်းညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမှ နိုင်ငံတကာမှ ဝယ်ယူသူများသည် ဈေးနှုန်းပိုမိုသက်
က်သာသည့် နိုင်ငံများထံသို့ ဦးတည်သွားကြမည် ဖြစ်သည်။

သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စတေးကျခံရမှုများကို ထည
ထည့်သွင်းတွက်ချက်၍ ဈေးနှုန်းပြင်ဆင်သတ်မှတ်မှု များနှင့်အတူ လူ
လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် သတ
သတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် အစဉ်အလာ လက်ခံထားကြသည့်ကျခံရမှုနှင့် အကျိုးအမြတ် ဆန်းစစ်မှုတွင်
င် အရေးကြီးသည့် အပြောင်းအလဲများဆီသို့ဦးတည်နိုင်လာမည် ဖြစ်သည်။ မျ
များစွာသော သ ယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုလုပ်ငန်းများအား ကြ
ကြီးမားသည့် စီးပွားရေး အောင်မြင်မှုကြီးများအဖြစ် တင်ပြကြစမြဲ ဖြစ်သည်။ ထိ
ထိုသို့ သတ်မှတ်နေကြခြင်းမှာ ယင်းတို့အတွက် ကျခံလိုက်ရသော သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စရိတ်စကများကို လျစ်လျူရှု တွက်ချက်သောကြောင့် ဖြ
ဖြစ်သည်။ ယ င်းတို့သည် ငွေကြေးတွက်ချက်မှုတွင် မမြ င်ရသော အရင်းအနှီးများပုံစံဖြင့် ရှု
ရှိနေကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝ ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကုန်ကျခံရမှုများကို ထည
ထည့်သွင်းတွက်ချက်နိုင်ပါက ဘောဂဗေ ဒ ပညာရှင်များအတွက် ဆုံးရှုံးမှုနှင့် ဆီ
ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှုမြင်နိုင်လာမည် ဖြစ်ပြီး ယင်းလုပ်ငန်းများစွာတို့သည် အပြ
အမြတ်ထက် အရှုံးက အလေးသာနေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်လာ ပါလိမ့်မည်။ အစဉ်အလာ လက
လက်ခံထားကြသည့် ကျခံရမှုနှင့် အကျိုးအမြတ် ဆန်းစစ်မှုကို မှန်ကန်စွာ တွက်ချက်နိုင်လျှင် သယ
သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှု လုပ်ငန်းများသည် ကောင်းမွန်သည့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများစာရင်းတွင် ပါ
ပါဝင်တော့မည် မဟုတ်ချေ။

သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအပိုင်းသည် လက်ရှိနှင့်အနာဂတ် အက
အကူးအပြောင်းများအတွက် အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အမှန်တော့
အီကွေဒေါနိုင်ငံမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်)ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ပင်သဘာဝတရားကို မဖြစ်မနေ (
တန်ဖိုးထားစရာ တစ်ခုအဖြစ် အခြေခံထားရမည်။ သို့မှသာသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိ
စိတ်ပိုင်းဖြတ်မှုများမှာ အပိုဆောင်း ရည်ရွယ်ချက်များ မဟုတ်ဘဲ ပြည်သူများ၏ ဘဝအရည်အသွေးနှင့် တို
တိုက်ရိုက်စပ်ဆက်မှုရှိနေသည့် ဗဟိုချက်ကျသည့် အလေးထားစရာအဖြစ် ထားရှိနိုင်ပေမည်။ ဇီဝမျိုးကွဲစု
စုံ တည်ရှိမှုကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ပြီး လူတို့၏ သက်ရောက်မှုများကိုလည်း သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်ပေါ် ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်မလာစေရန် ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိ
ထိုသို့ မဆောင်ရွက်နိုင်လျှင်လူတို့၏ သက်ရောက်မှုများကြောင့် ဆိုးရွားသည့် အက
အကျိုးဆက်များကို ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံကြရမည် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်တွင်မူ ပြန်ပြည့်ဖြိုးလာမြဲဖြစ်သော သဘာဝသံဇာတတို့ကို ထုတ်ဖော်မှုသည် ယခင်
ယင်းတို့ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုး လာသည့် နှုန်းထက် မကျော်လွန်သင့်သည်မှာ ရှင်းလင်းပါသည်။ သိ
သို့ဖြစ်၍ ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းကြောင့်ဂေဟဗေဒနှင့် မျိုးစိတ်များ ဆုံးရှုံးမှု မရ
မရှိစေရန် ချိန်ညှိဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝ သယံဇာတများကို အခ
အချိုးအစားကျနစွာ ထုတ်ဖော်နိုင်ရန် ကန့်သတ်မှုများ ပြုလုပ်ထားရှိသင့်သည်။ ထိ
ထိုနည်းတူပင် ဂေဟစနစ်နှင့် မျိုးစိတ်များကို ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်ချက် ဟူသည်မှာလည်း စန
စနစ်တကျ သတ်မှတ်ထားသည့် က
ကန့်သတ်နယ်နိမိတ်များ ထားရှိရန်နှင့် ယင်းတို့ကို ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် လိုအပ်မှုပင် ဖြ
ဖြစ်သည်။ ကုန်းမြေတိုက်ကြီး တစ်ခုလုံး၏ ကွဲပြားသော ဂေဟစနစ်များကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သည့်
ညွှန်ကန့်သတ်ဧရိယာများသတ်မှတ်ထားနိုင်မှသာ ယခင်
ယင်းဂေဟစနစ်တို့သည် အရှည်တည်တံ့ရှင်သန်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော လူ
လုပ်ဆောင်မှုများသည် မြေယာအသုံးပြုမှုနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ရရှိနိုင်မှုတို့အပေါ် ထပ်
ထပ်ပိုးကန့်သတ်ချက်များ ဖြစ်လာနိုင်မည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိပါ။

ဤနေရာတွင် လူမှုရေးအပိုင်းကဏ္ဍသည်လည်း တန
တန်းတူရည်တူပင်သက်ဆိုင်ပြီးဆင်းရဲမွဲတေမှု ပပျောက်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ချက်ထားရန် လို
လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချခြင်းထက် သဘာဝသယံဇာတများ အသ
အသုံးပြုမှုအပေါ်တင်းကြပ်သော ကန့်သတ်မှုများကို ထားရှိမှသာ ကုန်းမြေတိုက်ကြီး တစ်ခုလုံးရှိ လူ
လူ များ ၏ လိုအပ်ချက်တို့ကို ပ ဓ န ထ ဝ ၊ ဧ ပြ လ ည် စ စ နိုင် မ ည် ဖြ
ဖြစ်ကာဆင်းရဲမွဲတေမှုလည်း ပပျောက်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရှ
ရုပ်ပစ္စည်းများ၊ စွမ်းအင်များ အဖ
အလေအလွင့် ဖြစ်မှုကို ရှောင်ကျဉ်ကာ အလွန်အကျွံစားသုံးမှုကို တိုက်ဖျက်ရာ ရောက်သည့်ပြင် လူ
လူတို့၏ ဘဝအရည်အသွေးကိုလည်း ပိုမိုဂရုတစိုက်ရှိရာ ကျနိုင်ပါသည်။

၂။ သဘာဝ သယံဇာတများကို ရောင်းဝယ်မှုအား ပြန်လည်ဆန်းစစ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဈေးနှုန်းပြင်ဆင်သတ်မှတ်မှုသည် သဘာ
သဘာဝသယံဇာတများကို
နိုင်ငံတကာ၌ ရောင်းဝယ်ကြရာတွင် အပြောင်းအလဲများ ဆက်တိုက် ဖြစ်ပွားလာစေမည်မှာ အသေ
သေအချာပင် ဖြစ်သည်။ ကု
ကုန်ကြမ်းများနှင့် ယင်းတို့၏ ဘေးထွက်ပစ္စည်းများလည်း ဈေးနှုန်းကြီးမားလာပြီး ဝယ်
ဝယ်ယူရန် အလားအလာရှိသူများသည် ပို၍ ဈေးသက်သာသည့် အခြားရောင်းချသူများ၊ အခြား ရင
ရင်းမြစ်များဘက်သို့ လှည့်သွားကြပေလိမ့်မည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် လူမှုရေးနှင့် နိ

နိုင်ငံရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း တင်းကြပ်မှုများကြောင့် နိုင်ငံခြား တစ်
တင်ပို့မှု

ရောင်းလိုအားလည်း ကျ

ကျဆင်းသွားပြီး မည်သူမျှ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လိုတော့မည် မဟုတ်ချေ။ ဤနည်းဖြင့် သယံဇာတ

ထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလတွင် ယင်းတို့အား ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရောင်းချမှုသည် အရေအတွက်ရောအမျိုးအမည်
မည်အားဖြင့်ပါ လျော့နည်းလာပြီး ယင်းတို့အား ပဓာနထားကာ တင်ပို့မှုကို သိသိသာသာ ကျ
ကျဆင်းသွားစေလိမ့်မည်။

အကယ်၍

ထိုသို့သော

ပြင်ဆင်မှုမျိုးကို တောင်အမေရိကရှိ တိုင်းပြည်တစ်ခုတည်းက စတင်လုပ်ဆောင်လျှင် သယံဇာတ

ထုတ်ဖော်သူ လုပ်ငန်းရှင်များသည် အိမ်နီးချင်း တိုင်းပြည်များသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကြမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အီကွေဒေါနိုင်ငံတွင် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပါက အလားတူသယံဇာတများ ရရှိနိုင်မည့် ပီရူးနိုင်ငံသို့ လုပ်ငန်းများ ပြောင်းရွှေ့သွားကြမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အိမ်နီးချင်းအစိုးရသည်ယင်းအခြေအနေကို အမြတ်ထုတ်လိုပါက အပိုဆောင်း အကျိုးကျေးဇူး ခံစားခွင့်များပေးပြီး နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်လာနိုင်သည် ဟူသော အချက်မှာ စိတ်ကူးကြည့်၍ မရနိုင်သည့် ကိစ္စမျိုး မဟုတ်ချေ။

သို့ဖြစ်၍ထိုသို့သော

လုပ်ဆောင်ချက်မျိုးကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ဒေသတစ်ခုလုံးအဆင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုရှိ

ရန် လိုအပ်သည်။ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကျခံမှုများကို ထည့်ထည့်သွင်းတွက်ချက်၍ ဈေးနှုန်းပြင်ဆင်သတ်မှတ်မှုကို လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံအများအပြားကြား၌ ဟန

ဟနချက်ညီရန် လိုအပ်သည်။ ဤတွင် ချုံငုံဖော်ပြလိုသည့် အကူအပြောင်း ဆောင်ရွက်ချက်မျိုးကို နိုင်ငံများစွာ စုဖွဲ့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည်မှာ အထင်အရှားပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အနာဒီယန်ကွန်မြူနတီ နှင့် မာကိုဆာတို့ကဲ့သို့ လက်ရှိဒေသတွင်း နိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ရန် လိုသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့် ဘေ

ဘေးထွက်ပစ္စည်းများကို ပြည်ပတင်ပို့ ရောင်းချမှု ကျဆင်းစေမည် ဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်စဉ်သည် အသ
အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အဆိုပြုချက်များထဲတွင် ဝေဖန်မှုများနှင့် ကန့်ကွက်မှုများစွာကို ကြုံရလေ့ရ
ရှိသည်။ အကြောင်းမှာ အလုပ်အကိုင် ဆုံးရှုံးမှုများနှင့် (ပြည်ပတင်ပို့မှုနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ရရှိမှုတို့တွင်)
ဝင်ငွေလျော့နည်းမှုများ ဖြစ်လာနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့သော ဝေဖန်မှုများကို တုန့်ပြန်ရန်ဤအသွင်ကူးပြောင်းမှု မော်ဒယ်မှ ရှု
ရှုဖွေဖော်ထုတ်လျက်ရှိသည်။ ပထ
ပထမအချက်မှာ တင်ပို့မှုပမာဏအားဖြင့် ကျ
ကျဆင်းလာမည်ဟု မျှော်လင့်ထားရသော်လည်း ဝင်ငွေတွင် မျ
များစွာလျော့နည်း ထိခိုက်သွားစေမည် မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ ရေ
ရေနံ စည်အရေအတွက် လျော့ရောင်းချရသော်လည်း ယခင်ကထက် ပိုများသော ဈေး
ဈေးနှုန်းဖြင့် ရောင်းချနိုင်သည့်အတွက် ဖြစ်သည်။

ဒုတိယအားဖြင့် သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများကို ကု
ကုစားရန် ငွေလိုအပ်မှုလျော့ချနိုင်သောကြောင့် ငွေကို ချွေတာစုဆောင်းနိုင်လာမည် ဖြစ်သည်
ည်။တတိယအချက်မှာသယံဇာတ
ထုတ်ဖော်မှုအတွက် ပံ့ပိုးမှုပြုရသည့် ငွေများကို ပြန်လည်ရတ်သိမ်းခြင်းဖြင့် ထိုငွေများကို အခြာ
စားရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုနိုင်လာမည် ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထအချက်မှာ သယံဇာတ ထု
ထုတ်ဖော်မှုမှ ဖန်တီးပေးသော အလုပ်အကိုင်များ နည်းပါးလာပြီး ယင်းတို့ကို အသွင်ပြောင်းခြင်း
နှင့် ထုတ်ကုန်ပုံစံချဲ့ထွင်ခြင်းတို့ကဲ့သို့သော အပြ
အခြားကဏ္ဍများသို့ အလုပ်အကိုင်များ
ပေါ်ထွန်းလာပြီး အလုပ်အကိုင် ဆုံးရှုံးမှုကိုလည်း ကာကွယ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အခ
အချို့သော ထောက်ပြချက်များကို အောက်တွင် ဆက်လက်ရှင်းလင်း ဖော်ပြပါမည်။

၃။ အသွင်ကူးပြောင်းဆဲ စီးပွားရေး

အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် သယံဇာတ ထုတ်ဖော်ခြင်း လူ
လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်သာအောင် နိုင်ငံတော်က ထမ်းပိုးထားရသည့် ပံ
ပံ့ပိုးမှုအမျိုးမျိုးကို လျှင်မြန်စွာ ဖယ်ရှားနိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့သော ထောက်ပံ့မှုများကို ထိ
ထိန်းသိမ်းထားရသည့် ပံ့ပိုးစရိတ်များအဖြစ် ခေါ်ဆိုကြပြီး ယင်းတို့ကြောင့် လူမှုရေးနှင့် သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ပေါ်ပေါက်စေကာ အချို့စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ လူ

လုပ်သာကိုင်သာ ရှိနေစေသည်။ သ ယံဇာတ ထုတ်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်လျှင် ယင်းသို့သော ပံ့ပိုးစရိတ်များအဖြစ် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်များ၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ရမှုများ၊ စွမ်းအင် ပံ့ပိုးမှုများ၊ သတ္တုတွင်းများအတွက် အခမဲ့ ရေပံ့ပိုးရမှုများကို တွေ့ရနိုင်သည်။

ထိုသို့သော ပံ့ပိုးစရိတ်များသည် ပြည်သူ့ရန်ပုံငွေကို လျော့နည်းစေရုံမျှ မကဘဲ ငွေကို လိုအပ်သည့်ချိန်တွင် သုံးစွဲပြီး ဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့်အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ အဆိုပြုရာတွင် ထိန်းသိမ်းထားရသည့် ပံ့ပိုးစရိတ်များကို သဘာဝဝန်းကျင်အရည်အသွေး မြင့်မားခြင်း၊ အလုပ်ခန့်အပ်နိုင်မှု မြင့်မားခြင်းနှင့် စီးပွားရေး ရ လာဒ်ကောင်းများ ထွက်ပေါ်လာခြင်းတို့ရရှိသည့် တရားဝင်ကျခံရမည့် ပံ့ပိုးစရိတ်များအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် အကြံပြုကြသည်။ ထိုသို့သော ပံ့ပိုးစရိတ်များကို ဥပမာအားဖြင့် သဘာဝဝန်းကျင်ပေါ် သက်ရောက်မှု နည်းပါးပြီး စွမ်းအင်အနည်းအကျဉ်းသာ လိုအပ်ကာ လုပ်သား) (လုပ်သားအင်အား ပိုမိုခန့်ထားနိုင်မည့် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးမှုကဲ့သို့သော နေရာများတွင် ပြောင်းလဲ အသုံးပြုနိုင်သည်။ ထို့အတွက် ဒေသတွင်း စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုကိုလည်း ပိုမိုဦးတည်နိုင်သည်။

ခေတ်သစ်သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုတွင် နိုင်ငံတော်က ရရှိလိုက်သည့် ပိုမိုမြင့်မားသော အချိုးအစားရှိသည့် ပိုငွေများသည် အခြားစီးပွားရေး ကဏ္ဍများကို ထိ ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ချဲ့ထွင်ရန် ကောင်းမွန်သည့် အခင်းအကျင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လိုအပ်သည့် ပြောင်းလဲမှုများထဲတွင် အဖိုးအခများ ကောက်ခံခြင်း အခွန်ကောက်ခံမှု မဟုတ်ဘဲ သ) နှင့် သင် (သဘာဝသယံဇာတများကို တူးဖော်ရယူခြင်းအတွက် ပေးဆောင်ရသည့် ငွေ သင့်တင့်သည့် အခွန်နှုန်းထားကို ပေးဆောင်စေခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်တင်အမေရိ အဖိုးအခ ကောက်ခံမှု လွန်စွာနည်းပါးသက်သာပြီး အခွန်စနစ်များတွင်လည်း ယိုပေါက်များစွာ ရှိနေက နကာ ထိရောက်စွာ ကောက်ခံနိုင်မှု မရှိချေ။

ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ အချို့နိုင်ငံများတွင် အခွန်ငွေများ ဖြည်းဖြည်းချင်း များပြားလာသည်ကို လက်ခံလာသကဲ့သို့ မကြာသေးမီကလည်း ပီရူးနိုင်ငံတွင် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့် ရရှိထားသည့် လုပ်ငန်းများအား အခွန်ပြန်လည် စည်းကြပ်သင့်ကြောင်း (ညှိနှိုင်းမှုများ စသည့် အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။

သယံဇာတထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလ စီးပွားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ရပ်ကို ၂၀
၂၀၁၁ ခုနှစ်က ဆိုတီလိုနှင့်ဖရန်ကိုတို့က ပီရူးနိုင်ငံကို အခြေခံကာ သရုပ်ခွဲ ဆန်းစစ်ခဲ့သည်။ သူ
သူတို့သည် ကွဲပြားသည့် ဖြစ်စဉ်များကို လေ့လာကြည့်ရှုခဲ့သည်။ ထိုသို့ ကြည့်ရှုရာတွင် ပီ
ပီရူး၌ ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀

၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း သတ္တုနှင့် ရေနံထုတ်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းများအားလုံးကို ပိတ်သိမ်းခဲ့ပြီး ထိုသို့ပိတ်သိမ်း
မိန်းမနှင့်အတူ ကျန်ရှိသည့် လည်
လည်ပတ်ဆဲလုပ်ငန်းများအပေါ် အခွန်စည်းကျပ်မှုကို ပြင်ဆင်လိုက်သည့် ဖြစ်ရပ်လည်း အပါအဝင် ဖြ
ဖြစ်သည်။ သူတို့၏ တွေ့ရှိချက်မှာ လုံးဝပိတ်သိမ်းသည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပီရူးနိုင်ငံ၏ စီ
စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိလာသည်။ အကယ်၍ ကျန်ရှိ လည်ပတ်ဆဲ လုပ်ငန်းများကို အမြတ်၏ ၅၀
၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအား အခွန်အဖြစ် ကောက်ခံပါက ဆုံးရှုံးမှုများကို လျော့ချနိုင်ပြီး ဝင်ငွေများ ပိ
ပိုမိုရရှိလာသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာ အရ
အရံငွေ ထားရှိမှုလည်း ပိုမိုမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ဤတွေ့ရှိချက်များအရ သယံဇာတ ထု
ထုတ်ဖော်မှုကို အားကိုးမီခိုနေခြင်းကို တန်ပြန်ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် သေ
သေ့ချက်ကျသည့် ချဉ်းကပ်မှုမှာ ငွေကြေးဆိုင်ရာ မူ
မူဝါဒများကို ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အခွန်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို ပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ
ဤလေ့လာမှုအရ သယံဇာတ တူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများအား ရပ်ဆိုင်းပိတ်သိမ်းခြင်းသည် စီ
စီးပွားရေးပြိုယိုင်လဲကျမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု တစ်သမတ်တည်း မဆိုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

သယံဇာတထုတ်ဖော်မှုကဏ္ဍ ကျို့လှသည်နှင့်အမျှ လယ
လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုတို့ကဲ့သို့ အခြားကဏ္ဍများသည် ပိ
ပိုမိုအမျိုးအစားစုံလင်ကျယ်ပြန့်လာပါလိမ့်မည်။

၄။ ဈေးကွက်နှင့် အရင်းအနှီး

သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလွန်အမြင်အရအရင်းအနှီးကိုဥပဒေဖြင့် ထိ
ထိန်းချုပ်ခြင်းကို ကြီးကြီးမားမား ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ငွေကြေးဈေးကွက်စနစ် ကေ
ကောင်းမွန်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် လ က
လက်ရှိအကြပ်အတည်းက ထိုအချက်ကို ပိုပြီး အရေးပါသည့် အနေအထားရောက်အောင် တွ
တွန်းပို့ပေးနေသည်။ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများမှ ကုန်ထုတ်ကဏ္ဍများတွင် လည်ပတ်နေသည့် အရ
အရင်းအနှီးအများစုသည် လက်တင်အမေရိက ကဲ့သို့သော နေရာများတွင် အဆ
အဆုံးသတ်နေကြသည်။ ဥ ပမာအားဖြင့် ထိုဒေသများတွင် မြေဝယ်ခြင်းသို့မဟုတ် သတ

သတ္တုနှင့် အစားအသောက်လုပ်ငန်းများတွင် ရင
ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းများဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် ငွေကြေးအရင်းအနှီးကို
ကို

ပိတ်ပင်ရန်နှင့် အရင်းအနှီး လွတ်လပ်စွာစီးဆင်းမှုကဥပဒေဖြင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုထက် ပိုမိုအရေး
ရားပါသလိုဖြစ်နေသည့် အခြေ အနေကို ပြောင်းပြန်လှန်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်လာသည်။ ဤက
ဤကဏ္ဍတွင် အသုံးပြုနိုင်သည့် နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသည်။ ၎င်းတို့တွင်
ဒေသတွင်း ဘဏ္ဍာရေး အခြေအနေသစ်) "တောင်ပိုင်းဘက်တစ်ခုမှ လူ
လူမှုရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးခြင်းကို ပံ့ပိုးခြင်း သို့ (
သို့မဟုတ် စွမ်းအင်အဖြစ်ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်မှုများတွင် လူထု
လူထုက ဝင်ရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သို့မဟုတ် သ ဘာဝသယံဇာတများကို ထိန်းသိမ်းမှု
ဂျက်ဆင်ပြောခဲ့သလို စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ (သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု"

တစ်ချိန်တည်းမှာပင်အမျိုးမျိုးသော အခြေအနေများအတွက် အကျိုးဝင်နိုင်သည့် အယူအဆကို "ဈေးကွက်"
ပံ့ပိုးနိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ များသောအားဖြင့် အရင်းရှင်အပြိုင်အဆိုင် ဈေးကွက်ကို အလေးထားလေ့ရှိကြ
များသောအားဖြင့် အရင်းရှင်အပြိုင်အဆိုင် ဈေးကွက်ကို အလေးထားလေ့ရှိကြသည်။ လက်တင်အမေရိကတွ
တွင်
အခြားတန်းတူအရေးပါသော ဈေးကွက်များကိုလူ လျစ်လျူရှုကြသည်။ဘေးဖယ်ထားကြသည်။ ကွယ်
ယံဝှက်ထားကြသည်။ ဈေးကွက်များတွင် လူမှုစုစည်းမှုသဘောကို အ
အခြေခံသည့် ဈေးကွက်များလည်းရှိသည်။ များသောအားဖြင့်ကျေးလက် သို့မဟုတ် ဌာ
ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းမှ ဈေးကွက်များတွင် အပြန်အလှန်စနစ် နှင့် အလဲအလှယ်စနစ်မျ
များ ပါဝင်ကြလေ့ရှိရာ၊ ထည့်စဉ်းစားစရာ အချက်များအဖြစ် ပါဝင်နေတတ်သည်။ အသ
အသွင်ကူးပြောင်းမှုများက ဈေးကွက်၏ ကွဲပြားမှုများကို ပိုပြီး သိ
သိသာထင်ရှားလာစေရမည်ဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံတစ်မျိုးကို ထိ
ထိထိရောက်ရောက် အကျိုးပြုနိုင်သူများကို အားပေးမြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် အစဉ်အလာဘောဂဗေဒပညာရပ်က အရ
အရင်းအနှီးကို ချဉ်းကပ်သည့် နည်းလမ်းများအတိုင်း အပြောင်းအလဲများကို ချ
ချဉ်းကပ်ရမည်။ စီးပွားရေး တန်ဖိုးများကို တည့်မတ်နိုင်လျှင်ပင် အကန့်အ သတ်များ ရှ
ရှိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။ လျော့ချရေးမူဝါဒနှင့် လမ်းခွဲပြီး၊ ဖြစ်နိုင်ချေမျိုးစုံကို လမ်းကြောင်းများများ
ျား ဖွင့်နိုင်လေကောင်းလေဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် တန်ဖိုးများကို သတ်မှတ်ရန်အတ
အတွက် နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသည်ဟူသည့် အချက်ကို သဘောပေါက်ထားရန် လိုအပ်သည်။ ထိ
ထိုနည်းလမ်းသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ အနုပညာ၊ ဘာသာတရား၊ ပတ်
ပတ်ဝန်းကျင် စ သဖြင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ သဘာဝမှာ ပြဌာန်းသော တန်ဖိုးများ
လည်းဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုအခ (ဆက်စပ်မရနိုင်သော တန်ဖိုးများ

ထိုအခြေအနေကို လ

က်ခံလိုက်ပါက သ

သဘာဝတရားဟူသည် ဈေးကွက်တွင် ဝ ယ်ယူမရ၊ ရောင်းချမရ၊ အရင်းအနှီးအဖြစ် သတ်မှတ်၍မရသော ချစ်ခင်လေးမြတ်တန်ဖိုးထားအပ်သည့် အမွေအနှစ်တစ်ခုသဖွယ်သာ ရှုမြင်နိုင်ကြတော့မည်ဖြစ်သည်။

၅။ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတော်

အထက်ဖော်ပြပါ အခြေ ကောင်းအချက်များအရ အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် ဈေးကွက်ကို ဥပဒေဖြင့် ထိန်းချုပ်မှု ပုံစံမျိုးစုံ ပါဝင်သည်ဟု ဖော်ပြနေသည်။ တိတိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုဖြစ်နိုင်သလို၊ သွယ်ဝိုက်ထိန်းချုပ်မှုလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် ပြဿနာများကိုရင်ဆိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်ကိုလည်း ကွဲကွပ်ကဲမောင်းနှင်ရန် လိုအပ်သည်ဟူသည့်အချက်ကိုလည်း ဖော်ပြနေသည်။ နိ နိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများကဲ့သို့ပင် တန်းတူလည်ပတ်နေသော နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုမရှိသော အထောက်အပံ့များ၊ စံစံနှုန်းလျော့ချသတ်မှတ်မှုများ သို့မဟုတ် ညံ့ဖျင်းသော စွမ်းဆောင်ရည်များစသည့် ပြဿနာများအတွက် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် လူလူမှုအခြေပြု ကွပ်ကဲထိန်းချုပ်မှု ပုံစံလိုအပ်သည်။ အရအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ စတင်ပြီး ဈေးကွက်ကိုရော၊ နိုင်ငံတော်ကိုပါ သက်ရောက်မှုရှိစေရမည်ဖြစ်သည်။ ချဲ့ထွင်စဉ်စဉ်းစားသော် အများပြည်သူဆိုင်ရာဘဏ္ဍာငွေ သုံးစွဲမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေချထားမှုပုံစံနှင့် ထိထိရောက်မှုများအကြောင်း ဆွေးနွေးရန် အချိန်ကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အခြေအနေအတော်များများတွင် နိုင်ငံပိုင် ဘဏ္ဍာများကို ဆိုးရွားစွာ သုံးစွဲခြင်း၊ သုသုံးစွဲသည့် အချိန် မမှန်ကန်ခြင်း၊ အသုံးဝင်မဝင် သံသံသယဝင်စရာကောင်းသော ကိကိစ္စများတွင် အသုံးပြုခြင်း စသည်တို့မှာ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိတတ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးက နိုင်ငံတော်ကို ကျကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေရမည်ဖြစ်သည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများသာမက၊ ဘယဘယ်လိုစုစည်းဆောင်ရွက်သည်၊ ဘယ်လိုဝန်ဆောင်မှုများပေးသည်၊ ဘယ်လို ဗဟုဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချသည် စသည့်အနေအထားများပါ ပါဝင်လာရသည်။

ထိုအခြေအနေတွင် ထိရောက်သော အများပြည်သူဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ချ
ချမှတ်နိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဤအချက်ကို အလေးထားဆွေးနွေးခြင်းမှာ အများပြည်သူ
သူနှင့် ပတ်သက်သည့် စီမံကိန်းပေါင်းများစွာသည် ပုဂ္ဂလိကနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ရသည့်အခါ ပေ
ပျောက်ပျက်ခြင်း၊ အားနည်းခြင်း၊ အစားထိုးခံရခြင်းတို့ကို ကြ
ကြံ့တွေ့ရလေ့ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စီမံချက်များမှာ ကိုယ့်ဝင်ငွေနှင့် ကိ
ကိုယ်ရပ်တည်နိုင်ရန်နှင့် အကျိုးအမြတ်ရရှိရန် မျှော်မှန်းလာကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။
ဈေးကွက်ဟူသည့် ယု

ယုတ္တိက

ဝင်ရောက်လာပြီး၊ အ

အများပြည်သူဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ရောင်းထုတ်ရန်အထိပင် တိုက်တွန်းမှုများ ရှိ
ရှိလာကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။(

Buen Vivir သို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများသည် ထိ
ထိုကန့်သတ်ချက်ကို သိသိသာသာ ရှောင်လွှဲလိုက်နိုင်ပြီး၊ အကျိုးအမြတ်ကို ထည

ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုပဲ စီမံချက်များနှင့် လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သည်။ ထိ
ထိုအခြေအနေတွင်ပင် နိုင်ငံတော်သည် ထိုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် တစ
တစ်ဦးတည်း ချုပ်ကိုင်လွှမ်းမိုးနိုင်မှုရှိမည်မဟုတ်ပေ။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြီး၊ အများပါဝင်မှု ပိ
ပိုမိုအားကောင်းသော လူမှုကွန်ရက်များနှင့် ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်သည်

။ အချို့သော (အများပြည်သူကောင်းကျိုးဟူသည့် စိတ်ကူးစိတ်သန်း၏ နောက်ဆက်တွဲပင် ဖြစ်သည်)
အများပြည်သူဆိုင်ရာ မူဝါဒဥပမာအချို့သည်

သယံဇာတထုတ်လုပ်မှုလွန်အခြေအနေများတွင် ပိုမိုခိုင်ခိုင်မာမာ တ
တင်ပြနိုင်သည်ဟူသည့်အချက်ကိုဖော်ပြသင့်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး မူ
မူဝါဒများကို ပိုမိုတိုးချဲ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ပ

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ပတ်သက်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ သဘာဝခရီးသွားလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် အခြား
အစီမံရေး"င် အရင်းရှင်စနစ်၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဝယ်ယူရောင်းချခြင်း အခြေအနေလောက်ကို ပတ်ဝ

ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းမှုအဖြစ် သတ်မှတ်နေရသည့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုမရှိသည့် အနေအထားကို
အနေအထားကို အဆုံးသတ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် အများပြ

အများပြည်သူဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ချမှတ်ကျင့်သုံးရန် အ
အရေးတကြီးလိုအပ်သည်။ အချို့ကို ကျေးလက်မိသားစုများအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အချို့ကို စိ

စိုက်ပျိုးရေး အခြေပြုပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အထူးသဖြင့် ကိ
ကိုက်ညီသည့် ကုန်ထုတ်အစားထိုးလုပ်ငန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းအတွက် အသ

အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းများက ကေ
ကျေးလက် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေးအတွက် သက်ရောက်မှု ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် နယ်မြေအခြေပြု အများပြည်သူဆိုင်ရာ မူဝါဒများ၏ အခ
အရေးပါမှုကိုလည်း အ သိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။ သယ
သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဟူသည်မှာ နယ်မြေကို ပျက်ဆီးစေခြင်း၊ အပ
အပိုင်းပိုင်းကွဲစေခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်စေသဖြင့်၊ ထိုအခြေအနေကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ။
ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများတွင် နိုင်ငံ၏ ဘက်စုံမည်သည့်နေရာတွင်မဆို ကွာဟမှုများကို ပေ
ပေါင်းစည်းနိုင်ရန် မူဝါဒများ ချ
ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် နယ
နယ်မြေစီမံမှုလည်း လိုအပ်သည်။ ပူ
ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု၊ လျော်ကြေးပေးမှုများအတွက် နိ
နိုင်ငံအဆင့်သာမက၊ ဒေသတွင်းအဆင့်တွင်ပါ နိ
နိုင်ငံသားများ တက်တက်ကြွကြွပါဝင်နိုင်သည့် လိုအပ်သော နည်းလမ်းများ ရှိရန် လိုအပ်သည်။

၆။ လူနေမှု အရည်အသွေးနှင့် လူမှုမူဝါဒများ

သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလွန် လမ်းကြောင်းကို ရွေးမည်ဆိုပါက တစ
တစ်ခုနှင့် တစ်ခု မည်မျှဆက်စပ်သည်ဟု ထင်ရစေကာမူ တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျှ
့ချရေးလမ်းကြောင်းနှစ်ခုအနက်တစ်ခုကို ရှင်းရှင်းပြတ်ပြတ် ရွေးချယ်နိုင်ရန် လိ
လိုအပ်သည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် ထိုလိုအပ်ချက်ကြောင့် လိုအပ်သည့် ဘဏ္ဍာငွေကို အ
အခြားတစ်နေရာရာက ရှာဖွေရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး၊ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် သာမန်စီးပွားရေးနည်
ည်းလမ်းအတိုင်း ငွေကြေးဖြင့် လျော်ကြေးပေးခြင်း၏ အလွန် လူ
လူမှုတရားမျှတမှု စိတ်ကူးကိုလည်း မြှင့်တင်ရာရောက်သည်။

အများပြည်သူဆိုင်ရာအသုံးစရိတ်များကို ပြန်လည်စီစဉ်ခြင်းသည် မဖြစ်မနေ အရေးပါသည့် စိ
စိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သော ထောက်ပံ့ငွေများကို ကန့်သတ်ပစ်သော၊ တူး
ဖော်ထုတ်လုပ်မှုများ၏ လူ
လူမှုရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်သော တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလွန် ဈေးကွက်တွ
တွင် အမှန်အကန် စုငွေများ ပေါ်ထွက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိ
ထိုစုငွေများကို ဆင်းရဲမွဲတေမှု တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည်။

အချို့သော
အခြေအနေများတွင် အခြေအနေရ ငွေကြေးဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးမှုသည်လည်း တစ်ခန်းတစ်ကဏ္ဍမှ ပ
ပါဝင်လာနိုင်သည်။ ထိုနည်းလမ်းက ပြင်းထန်ပြီး အရေးပေါ် လိုအပ်နေသည့် ဆင
ဆင်းရဲမွဲတေမှု အခ
အခြေအနေများကို ရ င်ဆိုင်ရာတွင် ထိရောက်မှုရှိသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစတွင် ထိ

ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် နားလည်ပေးနိုင်သည့် အခြေအနေဖြစ်သော်လည်း၊ ၎င်းသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒ၏ အခြေခံ မဖြစ်သင့်သလို၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒကိုလည်း စီးပွားရေး ပံ့ပိုးကူညီမှုအဆင့်အထိရောက်အောင် အဆင့်မလျော့ချသင့်ပေ။ ထိုကဲ့သို့ပင် နည်းလမ်းများကို အပိုအနေဖြင့်သာ လိုအပ်သည့် အုပ်စုများအတွက်၊ လိုအပ်သည့်အချိန်ကာလတိုများအတွင်းသာ အသုံးပြုသင့်သည်။ အလုပ်အကိုင် အရင်းအမြစ်များ ချခွဲထွင်းခြင်း၊ ပညာရေးစနစ်ကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် လူမှုဖုံလုံရေးကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ဖြင့် ပိုမိုထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ထို့အပြင် လူမှုတရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆေးဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ငွေကြေးတန်ဖိုးဖြင့် အစားထိုးပေးလျော်မှုများ၏ တန်ဖိုးနှင့် အသုံးပြုမှုအကြား ပိတ်မိနေသည့် ဆေးဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုဖြစ်သည်။ လူမှုတရားမျှတမှုဟူသည်မှာ သာမန် လျော်ကြေးပေးမှုမျိုးထက် များစွာ ပိုသည်။ အထက်တွင် အကြိမ်များစွာ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသလိုပင် အခွန်စနစ်နှင့် နိုင်ငံ့ဘဏ္ဍာသုံးစွဲမှုများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည်ဟူသည့်အချက်ကို ဖော်ပြနေသည်။ ထို့အတူ အခြေခံလုပ်ခလစာသည် ငြင်းခုံမှုများအပါအဝင် ကဏ္ဍကဏ္ဍလိုက် ဆေးဆွေးနွေးမှုများလည်း ပြန်လည်ပါဝင်လာရမည်ဖြစ်သည်။ အိုင်လီဆီယက်စ် ဖာနန်ဒက်စ် ပါ) ...အဖွဲ့၊ ၂၀၁၁(

လူမှုရေး မူဝါဒများသည်နယ်ပယ်စုံကို ထိစပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် အရေးအကြီးဆုံး ထိထိတွေ့ကိုင်တွယ်ရမည့်အနည်းဆုံး အခအချက်နှစ်ချက်ကို ဖော်ပြပါဆိုလျှင် အာအာဟာရချို့တဲ့မှုနှင့် ပညာရေးကို ဖော်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ လက်တင်အမေရိကတွင် အာဟာရချို့တဲ့မှုမှာ အလွန်အရေးကြီးသည်။ နိုင်ငံအတော်များများတွင် ထိုအချက်သည် ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသည်။ ဘရာဇီးအပါအဝင် နိုင်ငံများစွာသည် ကမ္ဘာကို စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ တင်ပို့နေသည့်တိုင် အာအာဟာရချို့တဲ့မှု ပြဿနာကိုရင်ဆိုင်ရသည်။ လူမှုရေး မူဝါဒများသည် ကျေးလက်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ဒေသတွင်း ပေါင်းစည်းရေး မဟာဗျူဟာများနှင့် ဆက်စပ်နေသင့်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် ဒေသတွင်း လိုအပ်သည့် အစားအစာ ပမာဏကို လိုအပ်ချက်အတိုင်း ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြင့် ဖြည့်ဆည်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၇။ ဒေသတွင်း ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်နိုင်မှုနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုနှင့် တွဲဖက်ခြင်း

အထက်တွင်

ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သယံဇာတ

သယံဇာတ

ထုတ်ဖော်မှုလွန်ကာလ အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာ တစ်နိုင်ငံတည်း ထိ

ထီးတည်း ဆောင်ရွက်ရုံဖြင့် အောင်မြင်ရန် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသည်။ နိ

နိုင်ငံအများ စုဖွဲ့၍ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအ

ပ်သည်။ သိ

သို့ဖြစ်၍ ဒေသတစ်ခုလုံး ညီညွတ်စွာ ဆောင်ရွက်ပြောင်းလဲနိုင်ရန် လိုအပ်သည်။

ယနေ့ခေတ်တွင်

တောင်အမေရိက နိုင်ငံများသည် ဆင်တူသည့် ကု

ကုန်ကြမ်းများကိုအပြိုင်အဆိုင် ပြည်ပတင်ပို့လျက် ရှိကြသည်။ ယင်းအခြေအနေကို အန်တိုနီရန်မှာ ဈေး

ဈေးနှုန်းပြင်ဆင်သတ်မှတ်မှုကို ဥပမာအားဖြင့် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းမျ

များ သတ်မှတ်ကာ ဝိုင်းဝန်းစုဖွဲ့ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် န

ည်းလမ်းများတွင်ကဏ္ဍအသီးသီးကို အားကောင်းစေရန် ဒေသလုံး ပူ

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ သယံဇာတများကို ဝေမျှပိုင်ဆိုင်လိုလျှင် ကုန်းမြေတိ

တိုက်ကြီးအတွင်း ရောင်းဝယ်ခြင်းကို ပိုမိုမြှင့်တင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပ

ဥပမာအားဖြင့် တောင်အမေရိက နိုင်ငံများရှိ စားသောက်ကုန်နှင့် လယ

လယ်ယာကဏ္ဍအတွင်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြလျှင် ဒေသတွင်း စားသောက်ကုန် ထု

ထုတ်လုပ်ရောင်းချသည့် နိုင်ငံများက အချင်းချင်း ဦးစားပေး

ရေ

ရောင်းချပေးခြင်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့စားသောက်ကုန် ဈေးကွက်ကြီးအပေါ် အားကိုးမီခိုမှု ပြုရန်မလိုတော

တော့ဘဲ

ကုန်းမြေတိုက်ကြီး တစ်ခုလုံးရှိ လူများအတွက် စာ

စားသောက်ကုန်များ ဖ

ဖန်တီးရောင်းချနိုင်လာကာ အာဟာရပြတ်လပ်မှုကိုအမြန်ဆုံး ကာကွယ်နိုင်မည် ဖြ

ဖြစ်သည်။ သ

ဘာဝအတိုင်း ရှိနေသာဧရိယာများကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်းမှအစ၊ ကုန်ထုတ် လု

လုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံများအားလုံး တန်းတူရည်တူပါဝင်ခြင်းအထိ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဒေ

ဒေသအလိုက် ပူးပေါင်းခြင်း လိုအပ်သည်။

ထိုကဲ့သို့

လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ဒေသတွင်း အသွင်ကူးပြောင်းမှု ရေခံမြေခံ ဖြ

ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဒေသ

တွင်းညီညွတ်ရေးဟု ခေါ်ဆိုနိုင်လာမည် ဖြစ်သည်။ နိ

နိုင်ငံတကာ ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်မှုသည် လုံးဝငြင်းဆန်ရမည့်အရာ မဟုတ်ချေ။ သိ

သို့သော် ကုန်းမြေတိုက်ကြီးအတွင်း ဒေသဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဦးစားပေးသည့် အနေအထားသိ

သို့

လမ်းကြောင်းပြောင်းလဲရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော ဒေသတွင်း ညီညွတ်မှုမျိုးသည် တစ

တစ်စိတ်တည်းတစ်ဝမ်းတည်း ဖြစ်လာပြီး ကမ

ကမ္ဘာလုံးပတ်သက်ချိတ်ဆက်မှု

ဖြစ်စဉ်ကြီးကြောင့် ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့သည့် ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်နိုင်မှုကို ပြန်လည်ရရှိစေမည် ဖြစ

စ်သည်။

အမှန်တော့ မိမိတို့ နိုင်ငံများ၏ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ မဟာ

မဟာဗျူဟာများကို

ကိုယ်တိုင်

ဆုံးဖြတ်နိုင်ရာ ရောက်သည့်အတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဈေးကွက်ကြီး၏ သတ်မှတ်ချက်များအောက်မှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ချက်ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ခပ်တိုတို ဆိုရလျှင် ဝယ်လိုအား သိသို့မဟုတ် နိမ့်တစ်ဖုံ မြင့်တစ်လှည့် ဖြစ်နေသည့် ကမ္ဘာ့ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ချက်တို့ကြောင့် ထုထုတ်လုပ်မှုကို ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်နေရသည့် အခြေအနေမှ ကာကွယ်ရာလည်း ရောက်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ တစ်ဒေသလုံး ညီညွတ်မှုရှိရေး အဆိုပြုချက်သည် အခြေခံအားဖြင့် ဒေသတွင်း အလအလွတ်သဘော စုဖွဲ့ကြသည့် လက်ရှိလက်တင်အမေရိက မဟာဗျူဟာနှင့် ကွာခြားလျက်ရှိသည်။ (CEPAL, 1994 ဖော်ပြချက်အရ။ ထိုအမြင်အရ ဆိုလျှင် (ကုန်းမြေတိုက်ကြီးအတွင်းရှိ ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်မှုပေါ် အခြေခံ၍ ပိုမိုခိုင်မာစေရမည်ဟု ဆိုသည်။ ယင်းမှာ ကမ္ဘာတစ်လုံး လွှမ်းမိုးခြံစပ်ဆက် ပတ်သက်နေသည့် ဖြစ်စဉ်ကြီးထဲတွင် နီးနီးစပ်စပ် ပါပါဝင်လိုနိုင်အောင် ပြင်ဆင်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ ဒေသညီညွတ်မှုအောက်တွင် ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကိုယ်ပိုင် ချမှတ်နိုင်သည့် စွမ်းရည်များ ပြန်လည်ရရှိနိုင်ရန် လိုအပ်သည်ဟု နိုင်ငံများအကြား နားလည်မှုထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ဒေသတွင်း ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်နိုင်မှုသည် နိုင်ငံများအကြား မပြုမဖြစ်မနေ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများနှင့် အမျိုးသားအဆင့်ကို ကျော်လွန်သည့် မူဘောင်စံစံနှုန်း သတ်မှတ်မှုများရှိထားရန် လိုအပ်သည်။ ဤ အဆိုပြုချက်အရ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီသည် လက်ရှိကြေးကြော်နေကြသည့် ညီရင်းအစ်ကိုသဖွယ် ရပ်တည်မှု ဆိုသည်ထက် ပိုလွန်သည့် ညီညွတ်မှု ရှိရန်လိုသည်။ ဒေသတွင်း ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်နိုင်မှုအရ ဘုံတူညီသည့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရမည် ဖြစ်ပြီး ယင်းတို့ထဲမှ ဦးစီးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့် အရေးပေါ်ကိစ္စရပ်များမှာ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာပိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်မှုကဲ့သို့ မူဝါဒများ ဖြစ်သည်။

တစ်ချိန်တည်းတွင် ဤနေရာ၌ကျွန်ုပ်တို့ တင်ပြလိုသည်မှာ ကမ္ဘာလွှမ်းမိုးခြံစပ်ဆက်မှုဖြစ်စဉ်မှ ချမှတ်လာသည့် မှီခိုအားကိုးမှုများကို ဖြတ်တောက်နိုင်မည့် ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်မှုတစ်ခု ရရ

ရရှိနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း အုပ်စုဖွဲ့ကာ ကျန်သူများနှင့် သီ
သီးခြားရပ်တည်သွားသည့် အနေအထားကို မဆိုလိုပေ။ ဒေသတွင်း ဆု
ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်မှု စွမ်းရည်များကို ပြန်လည်ထူထောင်ပြီး ကမ္ဘာကြီးနှင့် ဆက်
ဆက်သွယ်မှုကိုလည်း ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။ နှစ်မျိုးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ငြေ
ပြေလည်စေနိုင် နှစ်လမ်းသွား သဘော ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်နိုင်စေရန် ဤတွင် အဆ
အဆိုပြုထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများအရ က
ကုန်ကြမ်းများနှင့် အခြားထုတ်ကုန်များ ရောင်းချခြင်းအပြင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများရှိနေခြင်းကို မပြု
မဖြစ်မနေ ပြန်လည်သုံးသပ် ချိန်ဆရန် လိုအပ်သည်။ အ
အချို့အပိုင်းများတွင်ဤသို့ နှစ်လမ်းသွားသဘောသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ်က ဆမာရ်အမင် တင
တင်ပြအဆိုပြုသည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ချိတ်ဆက်မှုအား ဆန
ဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့် ဆင်တူနေသည်။ သို့သော် အခြေခံကျသည့် ကွဲပြားမှုများလည်း ရှိ
ရှိပါသည်။ ယင်းမှာ အ သွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် နိုင်ငံများ စု
စုဖွဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်းရှိမှသာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု လက်ခံခြင်းနှင့် က
ကွဲပြားသည့် ဒေသ တွင်း စုစည်းမှုကို ပုံဖော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ယနေ့
ယနေ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ
ချိတ်ဆက်နေသည့် ဖြစ်စဉ်ကြီးအား ဒေသအခြေခံ ရှုထောင့်မှ သမားရိုးကျမဟုတ်သည့်နည်းဖြင့် ခ
ချဉ်းကပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ထို အတွက်လည်း ကုန်းမြေ တိုက်တစ်ခုအတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှု တစ
တစ်မူကွဲပြား၍ လိုအပ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

၈။ ရုပ်ဝတ္ထု ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် ခြိုးခြံချေတာရေး

သယံဇာတထုတ်ဖော်မှုအလွန် ကာလသို့ ကူးပြောင်းရောက်ရှိစေမည့် အင်္ဂါရပ် အ
အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးကိုအထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ရာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအား ဖွ
ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်တစ်ခုအဖြစ် စွဲစွဲလမ်းလမ်း လိုလားမှုကို စွန့်လွှတ်ရန် လိ
လိုကြောင်း မြင်သာပါလိမ့်မည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် တိ
တိုးတက်မှုတို့သည် သီးခြားစီရှိနေသာ ဖြစ်စဉ်များဖြစ်ပြီး ဘူယန်ဗီဇာ အယ
အယူအဆအရ မဖြစ်မနေ ရွေးချယ်ရသည့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော နည်းလမ်းများသို့ ဦးတည်နိုင်ပါသည်။

မတူကွဲပြားသည့် အဆိုပြုချက်များကို အကျိုးဖြစ်ထွန်းအောင် အသုံးချနိုင်ခြင်းသည် ကုန်ပစ္စည်းများ
ဉာဏ်နှင့် စွမ်းအင် သု
သုံးစွဲမှုကို လျော့ချခြင်းနှင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုများကို လျော့ချရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း အသ
အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမှာ စီးပွားရေးစနစ်တွင် ရုပ်ဝတ္ထု ဆန့် ကျင်ရေးနှင့် တူ
တူညီပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် သွင်းအားစု အနည်းငယ်မျှကို အသုံးပြုပြီး ထိ
ထိထိရောက်ရောက် သုံးစွဲကာ စွမ်းအင်အနည်းငယ်သာ လိုအပ် ပံတော့ခြင်း၊ ကာ
ကာဘွန် ထုတ်လွှတ်မှု

လျော့ချခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေကာ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်သုံးစွဲမှုနှင့် တစ်ကျော့ပြန် သု
သုံးစွဲမှု အစီအစဉ် စသည်တို့ကို ပိုမိုကြပ်မတ် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

သဘာဝ သယံဇာတများအား ဝယ်လိုအားကို လျော့ချနိုင်ရန် ရုပ်ဝတ္ထု ဆန့်ကျင်ရေးသည် မဖြစ်မနေ လို
လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ကုန်ပစ္စည်းများ၏ အသုံးဝင်မှုသက်တမ်းကို မြှင့်တင်ခြင်း
ဟောင်းနွမ်းပျက်စီးမှုမဖြစ်မီ တတ်နိုင်သမျှ ကြာရှည်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ တိုးပွားလာခြင်း
တိုးပွားလာခြင်းထက် အသုံးတည့်မှုကို ပိုမိုဇောင်းပေးရန်၊ ပစ္စည်းသစ်များနှင့် အပြ
အမြဲတမ်း အ စားထိုးလဲလှယ်နေခြင်းထက် တာရှည်အသုံးခံရန်အပြင် ထိရောက်စွာ အ (
အသုံးပြုနိုင်သော ပစ္စည်းများ ဖြစ်လာစေရန် လိုအပ်သည်။ ဤအချက်အပါအဝင် အခြားသော
အခြားသော အ စိတ်အပိုင်းများအတွက်ပါ ပြေလည်မှုရှိနိုင်စေရန် ဘုန်းဘောလအော သုံးစွဲမှု
ဆန့်ကျင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဝယ်ယူစားသုံးမှု ဟု ဆိုရာတွင် ပစ
ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုထက် အ သုံးဝင်မှုကို ဦးစားပေးလာစေသင့်သည်။
ဥပမာအားဖြင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအတွက် လူတိုင်းတွင် ကားပိုင်ဆိုင်ရန် မလို)
မလိုအပ်။ သယ်ယူပို့ဆောင်မှု လိုအပ်ချက်ကို အားကိုးအားထားပြုနိုင်ပြီး
သက်သာထိရောက်သော အများပြည်သူသုံး ပိ
ပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှု ထားရှိခြင်းဖြင့် ပြေလည်နိုင်စေသည်။(

နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍ

သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုအလွန်ကာလသို့ ကူးပြောင်းရာတွင် ပိ
ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဘဝအ ရည်အသွေးများကို ဦး
ဦးတည်သည်မှာ မှန်သော်လည်း အနာဂတ်သည် ယခင်ကလောက် ချောင်ချိမည်မဟုတ်သည်မှာ သံ
သံသယဝင်ဖွယ် မရှိသည့် အ
အချက်တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ လ က်ရှိ ပေါ်ပေါက်နေသော အလွန်အကျွံ စာ
စားသုံးမှုများ၊ ဖောဖောသီသီ ဘုန်းဘောလအော စားသုံးမှု အကျင့်စရိုက်များကို စွန့် လွှတ်နိုင်ရန် လို
လိုအပ်ပါသည်။ ဘဝအရည်အသွေးဟူသည်မှာ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ပွားများတိုးပွားခြင်းသက်သက် မဟာ
မဟုတ်ပါ။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ညီသော၊ ထိရောက်မှုရှိသော၊ စိ
စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အခြားသော အမြင်ရှုထောင့်များအထိ ချဲ့ထွင်နိုင်ရန် လို
လိုအပ်ပါသည်။ ပေါများကြွယ်ဝနေမှ ရက်ရောပေးကမ်း ပွဲလမ်းခံရန် အကြောင်းရင်းနှင့် ညီ
ညီညွတ်သည်မဟုတ်ပါ။ တ
တစ်ချိန်တည်းတွင်သတ်မှတ်တန်ဖိုးများကို စီးပွားရေးပုံစံသက်သက်ဖြင့် ကြည့်ကာ ချ
ချနိုင်သလောက်ချိုရေးကို ရှောင်ရှားရမည်ဖြစ်ပြီး အပြ
အခြားသော အမြင်ရှုထောင့်များမှ တန်ဖိုးထားမှုများနှင့် အဆ

အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များကိုထည့်သွင်းတွက်ချက်ရန် လမ်းဖွင့်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသ
ဤသည်တို့နှင့် အပြ

အခြားအပိုင်းကဏ္ဍများကို ပေါင်းစပ်ခြင်းအားဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည်အရင်းရှင်စနစ်လွန် အန
အနာဂတ်သို့ တက်လှမ်းနိုင်မည့် ခြေလှမ်းများ ဖြစ်လာပါလိမ့်မည်။

သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုအလွန်ကာလသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် လူမှုနယ်ပယ်အတွင်း ကြီးမားသော စိ
စိန်ခေါ်မှုကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ပါ
ပါတီနိုင်ငံရေး ရပ်တည်ပုံတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သတ္တု တူ
တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် တွင်ကျယ်လျက်ရှိသောပင်မရေစီးယဉ်ကျေးမှုကြီးတ
တွင် သဘောကျ နှစ်ခြိုက်စရာ ဖြစ်နေသည်အတွက် ရေနံတွင်းသာ အောင်လျှင်ဥစ္စာနေ ကြ
ကြွယ်ဝလာပေမည်ဟူသော အိမ်မက်များလည်း ရှိနေကြပါသည်။ ထိ
ထိုလုပ်ငန်းများသည် တိုးတက်မှုဟူသော အယူအဆတွင် မဖြစ်မနေ ပါ
ပါဝင်ရသော အစိတ်အပိုင်းများသဖွယ် ရှုမြင်ချက်များ ဖြစ်နေပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုအလွန်ကာလဟူသည် ထိုသို့သော
ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းစုများမှ အခြားတစ်ပါးသော အရ
အရပ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်းသက်သက်ကိုသာ မရည်ညွှန်းဘဲ ယဉ
ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကိုလည်း လိုအပ်သည်။ သိ
သိသာထင်ရှားသည့် တ င်းမာမှုနှင့် ဝိ

ဝိရောဓိများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ မျ
များစွာသော သ က်ဆိုင်သူများမှ အ တိုက်အခံ ပြုမှုတို့ကိုလည်း အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ခံရနိုင်သည်။ ထိ
ထိုသူတို့တွင် အကျိုးအမြတ်များ ဆုံးရှုံးရမည်ကို ကြောက်ရွံ့နေသော စီ
စီးပွားရေးသမားများလည်း ပါနိုင်သည်။ အာဏာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို လက
လက်လွတ်ရမှာ စိုးရွံ့နေသာ နိုင်ငံရေးသမားများလည်း ပါနိုင်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် ရ
ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ကာလရှည်ကြာ သုံးစွဲလာကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အစ
အစိတ်အပိုင်းတို့လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုအလွန်ကာလ၏ နိ
နိုင်ငံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အဖ
အပြောင်းအလဲ နယ်မြေသည် ရှုပ်ထွေးရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအ
ဤအရေးကိစ္စတို့ကို ကောင်းမွန်ကျင့်လည်စွာ ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်နိုင်ခြင်း မရ
မရှိလျှင် ထောက်ပြစရာအချို့ ရှိလာပါလိမ့်မည်။

လက်ရှိ စားသုံးမှုပုံစံကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်အတွက် တစ်စိုက်မတ်မတ်နှင့် ရိ
ရိုးရှင်းထိရောက်သော အစီအစဉ်များ လိ
လိုအပ်လာပါလိမ့်မည်။ ယင်းတို့မှာ လွန်လွန်ကဲကဲ သုံးစွဲမှုကို တိုက်ဖျက်ခြင်း၊ စွ
စွမ်းအင်နှင့် အရာဝတ္ထုများအကြား ကောင်းမွန်သော မျ

မျှခြေဖြင့် ရေရှည်အထားခံသည့် ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ထုတ်လုပ်မှုများကို မျက်နှာသာပေးခြင်း၊ ပြန်
န်လည်အသုံးပြုခြင်း၊ ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဝေမျှအသုံးပြုခြင်း စသည့် တန်ဖိုးများကို မြ
မြှင့်တင်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ကိ
ကိစ္စရပ်အမျိုးစုံကို
လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ပညာရေးနှင့် ပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများ ပြ
ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဝယ်ယူစားသုံးမှုပမာဏ ဝါဒ ကို လျော့ချနိုင်မည့် စီးပွားရေး စနစ်ယန္တရားများ ထူ
ထူထောင်ခြင်း၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုရှိစေသော အစီအမံများနှင့် စည
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ သတ်မှတ်တင်ကြပ်နိုင်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်ထဲတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှု ပေါ်ပေါက်နိုင်ရန်အတွက် ဒီ
ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်မှုပုံစံများ ခိုင်မာအားကောင်းရန်၊ လုံလောက်သည့် လူမှု ပါဝင်မှုများ ရရ
ရရှိစေရန်၊ ဈေးကွက်နှင့် နိုင်ငံတော်ကို ထိန်းချုပ်နိုင်မည့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ စည
စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်မှုများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်တို့ လိုအ ပ်သည်။ ဤနေရာတွင် ယနေ့ခေတ် အခ
အခါ၌ သမားရိုးကျ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းကိုသာ ဆောင်ရွက်၍ သမ္မတတ င်မြှောက်ကာ အာ
အာဏာပုံပေးရေးကို အလေးထားသောကြောင့် ပြည်သူတို့၏ ပါဝင်ခွင့်နှင့် လူ
လူမှုရေးကဏ္ဍမှ စောင့်ကြည့် ကြပ်မတ်မှုများ ပြုလုပ်မှု အက
အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရရှိပြီး ဂု
ဂုဏ်သတင်းကျဆင်းနေရသည့် ဒီမိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံရေးတို့ကို အဖ
အဖတ်ဆယ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိ

ထိုလမ်းကြောင်းအတိုင်း ခေါင်းမာစွာရပ်တည်မည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံသားများ၏ ပါဝင်မှုနှင့် ကြ
ကြီးကြပ် စောင့်ကြည့်မှုတို့အတွက် စနစ်ယန္တရားများ တည်ဆောက်ရန်ရော သမားရိုးကျမဟုတ်သည
သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် သယံဇာတ ထုတ်ယူရန်တို့ပါ ဖြစ်နိုင်တော့မည် မဟုတ်ချေ။ ထိ
ထို့ကြောင့်လည်း ပါဝင်လျက်ရှိသော စနစ်ယန္တရားများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများကို ကျ
ကျယ်ပြန့်ရုံမက အားကောင်းစေရန်နှင့် ပါတီနိုင်ငံရေးများကို ပြန်လည်ဆန်းသစ်ပုံဖော်၍ အစ
အစွဲအလမ်းကြီးမှုကို အမြစ်မှဖယ်ရှားရန်တို့အတွက်ပါ ဤဒေသအတွင်း ဒီမိုကရေစီ အစ
အခြေခံများကို ကျယ်ပြန့်လာစေရန် လိုအပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အပြောင်းအလဲများ၏ လားရာအတိုင်း နိ
နိုင်ငံရေးကို အသစ်ပြန်လည်ပုံဖော်ထူထောင်ရန်မှာ အခြားသော အစ
အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ပြောင်းလဲတိုးတက်မှုကို လိုလားသော အစ
အစိုးရတို့ ရရှိလာတိုင်း အခြားပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ငြင်းခုံမှုများကို ရပ်တန့်ကာ လု
လုပ်လက်စ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့်ပင် ကျေနပ်လေ့ရှိကြောင်း ဝန်ခံကြသည်။ လွ
လွန်ခဲ့သည့် နှစ်အနည်းငယ်အတွင်းက ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် နိ
နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့၏ အဆင့်အတန်းကို ထိ

ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်ပင် လိုအပ်သည်။ ထို့နောက် သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုအလွန်ကာလတွင် ပိ
ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူမှုဘဝအထိုင်များပေါ် အခြေခံကာ ရှေ့ ဆက်ရမည့်လမ်းကို ဆက်
ဆက်လက်ငြင်းခုံဆွေးနွေးနိုင်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။

နောက်ပိုင်းဆက်လက်ဖော်ပြခဲ့သည့် မှတ်ချက်များကို ပိ
ပိုမိုရှင်းလင်းဖော်ပြရလျှင် လူမှုမူဝါဒများကို ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရည်
ရည်ရွယ်သည့် ရွှေ့ချက်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်သည့် နိုင်ငံရေး ပြန်
န်လည်သစ်လွင်လာစေရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့သို့ ရှေ့ဆက်ရန် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အယူဝါဒများ၊
။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချုပ်တည်းမှုအယူအဆတို့အပေါ် စွဲလမ်းမှုတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ရန်၊ သဘာ
သဘာဝဝန်းကျင်၊ လိင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကူးလူးဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အခ
အကြောင်းအရာများအပေါ် အခြေခံသည့် လူမှုလှုပ်ရှားမှုသစ်တို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို နာ
နားလည်ရန် ခက်ခဲမှုတို့မှ လွန်မြောက်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။)Gudynas ၊ 2010b ကို ရှု
အပြောင်းအလဲတစ်ရပ်ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကွဲပြားကြမည်မှာ ရှင်းပါသည်။ အခ
အချို့အနေအထားများတွင်
လုံးဝတိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကာ၊ တော်လှန်ရေးဆန်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုမျိုး လိုအပ်တတ်သလို အခ
အချို့အနေအထားတို့အတွက် တစ်ဆင့်ချင်း တစ်ဆင့်ချင်း ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထိ
ထိုသို့ ချဉ်းကပ်ပုံချင်း မတူညီသည်ကိုလည်း အတင်းညှိယူရန် မလိုအပ်ပါ။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အပြန်
အပြန်အလှန် ဖြည့်စွမ်းပြီး ဖြစ်ရန်သာလိုရင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် သယံဇာတ ထု
ထုတ်ယူမှုကို အချို့သော မဖြစ်မနေ
အခြေအနေများတွင် တိရစ္ဆာန် ဖြတ်ရန်လိုအပ်သည့်တိုင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုများ ကာလတစ်ခုအထိ ဆီ
ဆိုင်ငံ့လက်ခံထားပေးရန် တောင်းဆိုသည့်ဆန္ဒပြပွဲကြီးများနှင့် ကြုံရသည်လည်း ရှိပါသည်။ အခ
အချို့နေရာများတွင်မူ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စ
စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်မှုများကို ပြင်ဆင်မေးခွန်းထုတ်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ အပြောင်းအလဲ မည
မည်မျှ ခရီးတွင်သည်၊ အရာရောက်လာသည်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်က ပြ
ပြုသည်ဖြစ်စေ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းက ပြုသည်ဖြစ်စေ သယ
သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုလွန် ကာလအတွက် သမားရိုးကျမဟုတ်သည့်နည်းလမ်းများကို ရှု
ရှာဖွေဖော်ဆောင်ရာတွင် လက်ရှိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပုံစံများကို စွန့်ခွာနိုင်ရေး တစ
တစ်ခုတည်းကိုသာ အာရုံစိုက်ကြလိမ့်မည် ဖြစ်ရာ ထိုအမြင်မှဆိုလျှင် အာ
အားလုံးသည် တစ်ဖက်စွန်းရောက်သည့်သဖွယ် မြင်စရာ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။

ဤစိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့်အခါ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဟူသည့် အယ
အယူအဆသည် ပြန်လည်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သလို ပိုမိုကျယ်ဝန်းရန်လည်း လိ
လိုအပ်သည်။နယ်မြေပိုင်းဆိုင်ရာ အမြင်အပြင် သဘာဝဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အမြင်လည်း လိုအပ်သည်။ တရ
တရားမျှတမှု၏ နယ်နိမိတ်သည် နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခ
အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် စီးပွားရေး ခွဲခြမ်းဝေမျှမှု ပု
ပုံစံများကို ကျော်လွန်၍ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ ပါ
ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် သဘာဝတရား၏ ရပိုင်ခွင့်များကို အသ

အသိအမှတ်ပြုမှုတို့အထိ ဖြန့်ကျက်သင့်ပေသည်။ လက
လက်တင်အမေရိက
ဒေသတွင် ထိုသို့သော အပြောင်းအလဲများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ ယဉ်ကျေးမှုအချင်းချင်း အပြ
အပြန်အလှန်နီးနှောယှက်နွယ်မှု ချဉ်းကပ်ပုံကြောင့်သာ ဖြစ်နိုင်ခဲ့ခြင်းပင်။ ထိ
ထိုသို့သောအခါများတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ သိနားလည်မှု စနစ်များ၏ ထည
ထည့်ဝင်ချက်များ ပါဝင်နေပြီး ယင်းတို့ကို လုံးဝပစ်ပယ်ရန်၊ အစားထိုးရန် လိ
လိုအပ်ခြင်းမရှိပါ။ အနာဂတ်တစ်ခုအတွက် သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် နည
နည်းလမ်းများသည်ဒေသတစ်ခု၏ပညတ်ထားသည့် သိနားလည်မှုများပေါ်တွင် ထင်ဟပ်ကာ လိုလား
ားစရာတစ်ရပ် ဖြစ်နေရန် လိုအပ်လှပါသည်။

နိဂုံးချုပ်ရလျှင် ဤသို့သော
အပြောင်းအလဲများကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေတို့သည် သမိုင်းကို ဖန်တီးသည်
ည့်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းတို့၏ လက်ဝယ်တွင် ရှ
ရှိနေကြပါသည်။ သ ယံဇာတ ထုတ်ယူရေးအလွန် ကာလသို့ လမ်းကြောင်းများသည်လူတစ်ဦးချင်း တစ
တစ်ပိုင်တစ်နိုင် ခြေလှမ်းများမှသာ စတင်ပါသည်။ သူတို့ ၏ ပမာဆောင် လှ
လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ထိုလမ်းစဉ်ကြီးသို့ တက်လှမ်းရာတွင် အခြားသူများပါ ပါ
ပါဝင်လာစေရန် အခင်းအကျင်းများကို ပေါ်ပေါက်စေပါတော့သည်။

မှတ်စုများ

၁။ Researcher at the Centro Latino Americano de Ecología Social (CLAES), Montevideo, Uruguay (www.ambiental.net); MSc in social ecology.

1. Different ideas have been presented at workshops and seminars supported by the Rosa Luxemburg Foundation in Ecuador, as well as similar activities CLAES has been carrying out in other countries in the region (particularly Peru and Bolivia, and to a lesser extent in Argentina, Brazil, Colombia and Uruguay) since 2009. Various aspects have been published in different media in Bolivia, Ecuador and Peru; a general framework for these transitions was presented in the journal Ecuador Debate (Gudynas, 2011).
2. For a critical analysis of development and the ideologies of “progress” and “modernity” that run through it, see my chapter “Debates on development and alternatives to it in Latin America: a brief heterodox guide,” in this book.

3. "Peru and the extractive model: an agenda for the new government and necessary transition scenarios" was presented to society and political parties in March 2011 by the following organisations: Asociación Nacional de Centros (ANC), Asociación Pro Derechos Humanos (APRODEH), Centro Peruano de Estudios Sociales (CEPES), Conferencia Nacional sobre Desarrollo Social (CONADES), CooperAcción, Derecho, Ambiente y Recursos Naturales (DAR), Fundación EcuMénica para el Desarrollo y la Paz (Fedepaz), Forum Solidaridad Perú, Grupo Allpa, Grupo Propuesta Ciudadana, Instituto de Promoción para la Gestión del Agua (IPROGA), Movimiento Ciudadano frente al Cambio Climático (MOCICC), Red Jubileo Perú, Red Peruana por una Globalización con Equidad (RedGE), Red Muqui, Revenue Watch Institute, Comisión Andina de Juristas, Movimiento Manuela Ramos, Red Tukuy Rikuy, Asociación Servicios Educativos Rurales (SER), Consejo Machiguenga del Río Urubamba, and Centro Latino Americano de Ecología Social (CLAES). See <<http://redge.org.pe/node/637>>.

5. See <<http://www.transiciones.org>>.

6. သယံဇာတ ထုတ်ဖော်မှုလွန်ကာလသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် စီးပွားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အစေ့အခြေခံကျသည့် အခြားသော ပြောင်းလဲမှုများ ရှိသေးသော်လည်း နေနေရာအခက်အခဲအရ ဖော်ပြရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော် ယင်းတို့မှာ တညတညငြိမ်သည့် နိုင်ငံစီးပွားရေး ဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည့် အပိုင်းများ ဖြစ်သည်။ ပီပို၍ပြည့်စုံသည့် အမြင်များကို သိရှိနိုင်ရန် Jackson (2009)နှင့် Victor (2010) တို့ကို ရှုပါ။

အဓိကဝေါဟာရများ

Androcentric: ပုရိသပဓာနဝါဒ

အမျိုးသားများ၏အမြင်ရှုထောင့်ကိုအဓိကထားသောချဉ်းကပ်ဆင်ခြင်ပုံဖြစ်သည်။မူရင်းဂရိဝေါဟာရ ANER-DROS

မှလာပြီးဖိုသဘာဝဝိသေသကိုမသဘာဝနှင့်နတ်ဖုရားများနှင့်နှိုင်းယှဉ်သတ်မှတ်သောအယူအဆအဆဖြစ်သည်။လက်ရှိနိုင်ငံရေး၊လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုစနစ်များတွင်ပုရိသပဓာနဝါဒကအဓိကနေရာမှလွှဲမိမ်းမိုးကြီးစိုးသည်။

Autonomy: ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်

ဂရိမှဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ပြီးကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြဌာန်းသတ်မှတ်ခြင်းဟုအနက်ရင်းထွက်ကာနိုင်ငံငံရေးနှင့်သီအိုရီနယ်တွင်အသိရခက်သောအနက်ထွက်သည်။မတူညီသောနယ်ပယ်နှင့်နောက်ခံခံပေါ်မူတည်၍အနက်အမျိုးမျိုးထွက်သည့်အပြင်နိုင်ငံရေးနယ်တွင်လည်းအလွန်ကျွဲပြားခြားနားနားသောအနက်ဖွင့်ပုံအမျိုးမျိုးဖြင့်သုံးစွဲကြသည်။လက်တင်အမေရိကတွင်မူဌာနေတိုင်းရင်းသားများကအဓိကသုံးစွဲပြီးကျောင်းသားများ၊လူမှုလှုပ်ရှားမှုများနှင့်အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကလည်းသုံးစွဲကြသည်။ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်အယူအဆကိုအဓိကအသုံးပြုသောနေရာသုံးနေရာရ၍ရှိသည်။ယင်းတို့မှာယဉ်ကျေးမှု- လူမှုအဆက်အစပ်နေရာ၊နိုင်ငံရေး- ဥပဒေအဆက်အစပ်နေရာနှင့်ပိုင်နက်စီးပွားရေးအဆက်အစပ်နေရာများဖြစ်သည်။ထိုနယ်ပယ်သုံးခုမှာလည်းအချင်းချင်းသိသိသာသာသာစည်းခြားထားခြင်းမရှိပဲလက်တင်အမေရိကတွင်ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်အယူအဆကိုအပြုပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းလည်းမရှိပေ။လှုပ်ရှားမှုအများစုကမူအထက်ပါနယ်ပယ်သုံးခုခုအမှန်တကယ်ပေါင်းစည်းသွားမှသာလျင်စစ်မှန်သောကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်ကိုရရှိနိုင်သည်ဟုလက်ခံယူဆကြသည်။

အထူးသဖြင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်အတွက်တောင်းဆိုခြင်းများသည်အီကွေဒေါနှင့်ဘိုလီးဗီးယားနိုင်ငံများရှိဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များနှင့်အတူတူပြန်လည်နိးကြားထကြွလာသည်။မက္ကဆီကိုရှိ Zapatista (proceso social global) လှုပ်ရှားမှုတွင်မူကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းခွင့်ကိုနိုင်ငံရေးနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာဂလိုဘယ်ဖြစ်စဉ်အဖြစ်သတ်မှတ်ပြီးအဂတိလိုက်စား၍ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများသာကြီးစိုးသောအမျိုးသားနိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့်နိုင်ငံရေးကိုဆန့်ကျင်ငြင်းဆန်ကြသည်။၎င်းတို့ကကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြုရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးစနစ်များကိုပြဌာန်းပြီးလူမျိုးစုနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအမှတ်လက္ခဏာများကိုအလေးအနက်ထားသည်။

Cosmovision: လောကအမြင်

ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုချင်းစီတွင်ကိုယ်ပိုင်ကမ္ဘာ့အမြင်၊အာရုံခံစားမှု၊ဆင်ခြင်မှတ်ယူပုံနှင့်မျှော်မြင်တွေးခေါ်ပုံတို့ရှိကြသည်။ထိုမတူညီသောအရာများစုပေါင်းထားသောအစုအပေါင်းကို Cosmovision သို့မဟုတ်လောကအမြင်ဟုခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။မူရင်းမှာဂျာမန်စကားလုံး Weltanschauung မှလာခြင်းဖြစ်ပြီးကမ္ဘာနှင့်လေ့လာခြင်း၊ရှုမြင်ခြင်းကိုပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအယူအဆကိုဂျာမန်တွေးခေါ်ပညာရှင် Alexander von Humboldt ကဘာသာစကားနှင့်စကားပြောနှင့်ပတ်သက်သည့်ဒဿနများတွင်ထည့်သွင်းသုံးစွဲသည်။နောက် က်ပိုင်းတွင်ကန့်ထိန်းနှင့်ဟေဂယ်တို့ကလူအစုတစ်စု၏ဒဿန၊ဘာသာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာဆင် ခင်ခြင်တွေးတောပုံများကိုရည်ညွှန်းပြီးသုံးစွဲသည်။

အင်ဒီယန်တောင်တန်းနိုင်ငံများရှိဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည်ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်ကိုင်စွဲလာ လာသောလောကအမြင်ကိုဆက်လက်ကိုင်စွဲထားကြသည်။ထိုအမြင်မှာရပ်ရွာလူအသိုက်အဝိုင်းကိုအခြေခံ ခံပြီးသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဟန်ချက်ညီသဟဇာတဖြစ်မှုကိုအဓိကဦးစားပေးသည်။

Decolonisation/Decolonial: ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ဝါဒ

ကိုလိုနီအုပ်စိုးမှုအောက်၌နေခဲ့ရသောသမိုင်းဆိုင်ရာဘုံအတွေ့အကြုံအပေါ်အခြေခံပြီးပေါ်ပေါက် ကြလာသောအယူအဆဖြစ်သည်။ Walter Mignolo နှင့် Arturo Escobar တို့၏အလိုအရကိုလိုနီဝါဒသည်အင်အားသုံးပြီးအုပ်စိုးခံယဉ်ကျေးမှုများနှင့်အသိပညာများကိုဖိနှိပ် ပ်သုတ်သင်ရန်ကြိုးစားခြင်းသာဖြစ်သည်။သို့သော်ကိုလိုနီအင်အားကြီးနိုင်ငံများသည်ထိုကိစ္စကိုမည် ပြည်သည့်အခါကမှအပြည့်အဝအောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ကိုလိုနီဝါဒကိုဆန့်ကျ ကျင်ပြီးသိမှုအခြေခံအသစ်များဆက်လက်ပေါ်ထွက်လာကာယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေး၊လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမ နှစ်ဆိုင်ရာတောင်းဆိုမှုများဆက်လက်တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ဝါဒသည်လက်ရှိနှင့်မတူသော 'ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများနှင့်အသိပညာများ' ကိုရှာဖွေသလိုကိုလိုနီခေတ်မတိုင်ခင်ကတည်ရှိခဲ့သော၊ကိုလိုနီဝါဒကိုဆန့်ကျင်ပြီးပေါ်ပေါက်လာသော 'ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများနှင့်အသိပညာများ' ကိုလည်းရှာဖွေသည်။

ကိုလိုနီဝါဒသည်ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးနယ်ပယ်များနှင့်ပတ်သက်လျှင်၎င်းတို့တင်သွင်းလိုသည့်အမြင်တစ် ဘက်မျိုးထဲကိုသာအသိအမှတ်ပြုပြီးအမျိုးသမီးများ၊ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ဆင်းရဲသားများနှင့်သဘ သဘာဝလောကကြီးကိုပင်ပစ်ပယ်ဖယ်ထုတ်လိုသည့်သဘောရှိသည်။ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ဝါဒကထိပ်ပယ်ဖိနှိ ခ်မှုများကိုကျော်လွန်ပြီးအပစ်ပယ်ခံရမှုများကင်းတို့၏လွတ်မြောက်ရေးအတွက်ကြိုးပမ်းလာအောင် ဘင်လမ်းပြပေးသလိုတပြိုင်နက်တည်းမှာပင်ဥပဒေစနစ်ကဲ့သို့သောကိုလိုနီအမွေခံများအတွင်းမတူကွဲပြား ဘေးသောသိမှုများနှင့်လူများကိုထည့်သွင်းစေခြင်းလည်းပါဝင်သည်။ (Plurinational ကိုလည်းကြည့်)

Endogenous development: ဒေသန္တရထိန်းချုပ်သောဖွံ့ဖြိုးရေး

ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အဓိကအကျဆုံးအချက်များအဖြစ်ဒေသန္တရနှင့်ဒေသတွင်းဖြစ်တည်မှုများကိုထည ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းဖြစ်သည်။ယင်းဖွံ့ဖြိုးရေးအယူအဆ၏အဓိကလက္ခဏာရပ်သုံးခုမှာမည်သို့သောဖွံ ြိုးမှုကိုရွေးချယ်မည်ကိုသက်ဆိုင်ရာဒေသတွင်း၌သာရွေးချယ်ခြင်း၊ဖြစ်စဉ်/အဆင့်များကိုဒေသတွင်း၌သာ ထည့်သွင်းထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့်ရရှိသောအကျိုးအမြတ်များကိုလည်းဒေသတွင်း၌သာမျှဝေခြင်းတို့ဖြစ် ဖစ်သည်။ယင်းအယူအဆကိုပင်နီဇွဲလားနိုင်ငံအစိုးရကစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုပန်းတိုင်အဖြစ်ကြေညာခဲ့သလိုအချ ချို့သောလယ်သမားအဖွဲ့အစည်းများကလည်းစိုက်ပျိုးရေးဂေဟစနစ်နှင့်လယ်သမားအခြေပြုစီးပွ ဟ်ရေးစနစ်တို့ကိုကာကွယ်ရန်အတွက်သုံးစွဲကြသည်။

Extractivism: သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး

လက်တင်စကား extrahere မှဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး 'တစ်စုံတရာကိုဆွဲထုတ်ခြင်း' ဟုအဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်။ သတ္တုတွင်း၊ ရေနံနှင့်သီးနှံတစ်မျိုးတည်းအကြီးအကျယ်စိုက်သောစိုက်ခင်းများကို ကိုဆိုလိုသည်။ ထို့အပြင်ပြည်ပသို့တင်ပို့ရေးအတွက်သယံဇာတများထုတ်လုပ်သောလုပ်ငန်းအားလုံး ၊ လည်းအကျုံးဝင်သည်။ ထိုအယူအဆသည်တောင်ပိုင်းနိုင်ငံများကကုန်ကြမ်းများထုတ်လုပ်၊ တူးဖော်ပြု ပြီးမြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများသို့တင်ပို့ကာယင်းတို့မှတစ်ဖန်စက်မှုကုန်ချောများကိုပြန်လည်တင်ပို့ပေး သောနိုင်ငံတကာအလုပ်ခွဲဝေမှုပုံစံကိုလည်းမီးမောင်းထိုးပြသည်။ များသောအားဖြင့်အစိုးရမရ မရများကသယံဇာတထုတ်ယူခွင့်ကိုနိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများအားရောင်းချသည်။ ၎င်းတို့သည်ဥစ္စာနေများကိုအ အတိုင်းအဆမရှိထုတ်ယူခွင့်ရကြပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးသို့မဟုတ်ရပ်ရွာလူထုကိုလေးစားတန်ဖိုးထားခြင်း ၊ တင်းကျပ်သောစည်းမျဉ်းများကိုလိုက်နာခြင်းများမှလည်းကင်းလွတ်ခွင့်ရလေ့ရှိကြသည်။ သယ သယံဇာတတူးဖော်ရေးဝါဒကိုကျမ်းရိုး ဝါဒနှင့်နီယိုသယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးဝါဒဟူ၍နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။

Intercultural: ယဉ်ကျေးမှုကူးလူးဖလှယ်ခြင်း

ယဉ်ကျေးမှုများအကြားတွင်အပြန်အလှန်တန်းတူဆက်ဆံရေးနှင့်အသိအမှတ်ပြုရေးများပါဝင်သောခိုင် င်ယာလော့နှင့်အပြန်အလှန်ဆက်ဆံယတ်သက်မှုများကိုဆိုလိုသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်တွင်အာဏာဆက်ဆံ နှယ်မှုမှာအလွန်အရေးကြီးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်ယဉ်ကျေးမှုခိုင်ယာလော့နှင့်ဖလှယ်ခြ ခြင်းများသည်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုလိုနီပြုမှုနှင့်သိမ်းသွင်းမှုများဆီသို့ဦးတည်သွားစေနိုင်သည် ။ ထိရောက်သောယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ခြင်းများသည်ယဉ်ကျေးမှုများအကြားခိုင်ယာလော့ခံနိုင်စွမ်း ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်ဆင့်ကူးပြောင်းခြင်းများသည်စီးပွားရေး၊ ဂေဟဗေဒနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာလွ လွှမ်းမိုးမှုမရှိသောအာဏာဆက်ဆံမှုအခင်းအကျင်းတွင်ဖြစ်ပွားသည်။

Buen Vivir: ကောင်းစွာရှင်သန်နေထိုင်ခြင်း (သမ္မာအာဇီဝ)

ထိုကျင့်ဝတ်နှင့်အယူအဆဆိုင်ရာသဘောတရားသည်အင်ဒီးစ်တောင်တန်းနှင့်အမေရိကန်ဒီပရို ရှို ၊ အစဉ်အလာဌာနေတိုင်းရင်းသားရိုးရာများမှဆင်းသက်လာပြီး quechua ဘာသာစကားဖြင့် sumak kawsay၊ Aymara ဘာသာဖြင့် suma qamaña နှင့် Guarani တွင် ñande reko ဟုခေါ်တွင်သည် (Medina 2006)။ လူသားနှင့်သဘာဝလောကကြီးအကြားအလုံးစုံလွှမ်းခြုံပြီး၊ ဆက်ဆံမှုနှင့်လိုက်လျောညီ ညီထွေဖြစ်မှုများပါဝင်သောစနစ်များနှင့်ဘဝနေမှုပုံစံများကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအယူအဆတွင်ဘဝလည်ပတ်ပွားစီးမှု၏ဗဟိုချက်ဝင်ရိုးမှာရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းဖြစ်ပြီးအပြန်အလှန်မိမိမှ မှုနှင့်အပြန်အလှန်အကျိုးဖြစ်စေမှုသဘောတရားများအပေါ်တွင်မီတည်နေသည် (Azcarrunz 2011)။ ယင်းကိုကောင်းမွန်စွာနေထိုင်ခြင်းသို့မဟုတ်ကြွယ်ဝစွာနေထိုင်ခြင်းဟုခေါ်ပြီးမိမိတို့ရပ်ရွာ၊ ဘဝကြီးကြီး၊ စကြာဝဠာနှင့်ဘဝ/သမိုင်းစက်ဝန်းများနှင့်ဟန်ချက်ညီစွာနေထိုင်ခြင်းလည်းမည်ပေသည် ။ ယင်းတွင်တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးလွှမ်းမိုးမှုမရှိပေ။ ကောင်းမွန်စွာရှင်သန်နေထိုင်ခြင်းသည်နိုင်ငံ င်ရေးပရောဂျက်တစ်ခုလည်းဖြစ်ပြီးလူများစုဆုံးဖြတ်ချက်အစားဘုံသဘောတူညီမှုကိုရှာဖွေခြင်း၊ ရပ် ပ်ရွာဘုံလိုအပ်ချက်ကိုတစ်ဦးချင်းလိုအပ်ချက်ထက်ဦးစားပေးခြင်းစသည့်နည်းများဖြင့်ဟန်ချက်ညီမှု မှုကိုထိန်းသိမ်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကောင်းစွာရှင်သန်နေထိုင်ခြင်း (သမ္မာအာဇီဝ) Buen Vivir
သည်အရင်းရှင်ယုတ္တိတွင်ရှိသောပိုကောင်းအောင်နေထိုင်ခြင်းနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။
ပိုကောင်းအောင်နေထိုင်ခြင်းသည်အကန့်အသတ်မရှိတိုးတက်ခြင်း၊စားသုံးမှုနှင့်နေထိုင်မှုတို့
တိုးမြှင့်ခြင်း၊လောဘစိတ်အတွက်ပြိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့်အခြားသူများကိုဆင်းရဲမှုနှင့်ခေါင်းပုံ
ဖြတ်ခံဘဝများအတွင်းနေထိုင်စေခြင်းစသည်တို့နှင့်ဆက်စပ်နေသည်။

ထိုဝေါဟာရသည်အီကွေဒေါ (၂၀၀၈) နှင့်ဘိုလီးဗီးယား (၂၀၀၉)
ဖွဲ့စည်းပုံများတွင်လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာရည်မှန်းချက်များအဖြစ်ထည့်သွင်းခြင်းမပြုမီနှင့်ပြုပြီး
ပီးကာလများတွင်ဆက်လက်လေ့လာသုံးသပ်ပြီးပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများလည်းကြိုရသည်။

Mestizo: စပိန်နှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများမှပေါက်ဖွားလာသူများ

အမေရိကကိုစပိန်အုပ်စိုးစဉ်အချိန်ကာလများကစပိန်နှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားမိဘများမှမွေးဖွားသူများကို
ကိုရည်ညွှန်းသောစကားဖြစ်သည်။ထိုကာလများအတွင်းကလူမျိုးကွဲပြားမှုသည်လူမှုလူတန်းစားနှင့်ရပ
ရပိုင်ခွင့်များကိုသတ်မှတ်ပေးလေ့ရှိရာစပိန်တွင်မွေးသူများကလူတန်းစားပိရမစ်တွင်ထိပ်ဆုံးနေရာက
ဘက်ရှိသည်။ထို့နောက်စပိန်မိဘများကအမေရိကတွင်မွေးဖွားသော
criollos
များ၊ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့်စပိန်သို့မဟုတ် criollos များမှပေါက်ဖွားသည့် Mestizo
များစသည်ဖြင့်အဆင့်ဆင့်ရှိပြီးပိရမစ်၏အောက်ဆုံးတွင်ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်အာဖရိ
ရိကမှတင်သွင်းလာသောကျေးကျွန်များရှိကြသည်။အတွေးအခေါ်ပညာရှင်များဖြစ်သော Svampa နှင့်
Prada တို့က mestizo
သိမှုသည်ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကိုတောင်းဆိုနေကြသည့်ကျေးလက်နှင့်မြို့ပြအဖွဲ့အစည်းမျ
များအတွက်အရေးပါပြီး Plurinational State တည်ထောင်ရာတွင်လည်းအရေးပါသည်ဟုဆိုကြသည်။

Neocolonial: ကိုလိုနီလက်သစ်ဝါဒ

စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများကသင်းတို့၏ကိုလိုနီနယ်ပယ်ဟောင်းများကိုလွတ်လပ်ရေးပေးပြီးနောက်ဆက်
က်လက်လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်ရန်သုံးစွဲသောနည်းလမ်းများကိုရည်ညွှန်းသည်။ယင်းသည်နိုင်ငံရေးအ
ရေးအထိန်းချုပ်မှုတစ်ခုတည်းမဟုတ်ပဲ၊ကိုလိုနီဟောင်းများထိန်းချုပ်ရေးအတွက်သုံးစွဲသောစီးပွားရေး၊
လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုမဟာဗျူဟာများအားလုံးကိုရည်ရွယ်သည်။မဟာဗျူဟာများတွင်ချေးငွေများ၊ကုန်
နိသွယ်မှုနှင့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမူဝါဒများ၊နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီကြီးများ၏သယံဇာတထုတ်လုပ်မှု
နှင့်အကန့်အသတ်မဲ့စားသုံးခြင်းတို့ကိုအားပေးသည့်ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများပါဝင်သည်။

Neodevelopmentalism: ဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒသစ်/နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒ

လက်တင်အမေရိကရှိတိုးတက်သောအစိုးရများသည်သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိုရည်
ည်ရွယ်သည့်မူဝါဒအမျိုးမျိုးကိုချမှတ်ရာတွင်နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒနှင့်မတူညီသောလမ်းကြောင်းများအတိ
တိုင်းချမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။သို့ရာတွင်နီယိုလစ်ဘရယ်ဝါဒကိုဆန့်ကျင်ခြင်းသည်ဖွံ့ဖြိုးရေးကိုဆန့်ကျင်
ခြင်းမဟုတ်ပဲတိုးတက်သောအစိုးရများသည်စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၊စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း
ကြီးများနှင့်သယံဇာတတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများမှရရှိသောအကျိုးအမြတ်များကိုခွဲဝေရေးစသည်တို့တ
ွင်အလေးအနက်ထားကြသည်။ဝေဖန်သူများကထိုပေါ်လစီများသည်တူးဖော်သုံးစွဲရေးဝါဒကိုအားပေးပြီး

ပီးနိုင်ငံတကာလုပ်အားခွဲဝေမှုနှင့်တောင်အမေရိကစီးပွားရေးများကိုလက်ဝေခံစီးပွားရေးများဖြစ
ဖစ်လာရေးလမ်းကြောင်းများကိုအားပေးနေသည်ဟုဆိုကြသည်။

နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒသည်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်တိုးတက်မှုကြောင့်ဖြစ်သောလူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ
(ဆိုးကျိုး)

သက်ရောက်မှုများကိုသေသေချာချာလေ့လာစောကြောရန်ပျက်ကွက်သည်။ထို့အပြင်တူးဖော်သုံးစ
းစွဲရေးဝါဒ၏ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံချက်များကြောင့်ဖြစ်ပွားသောလူမှုစီးပွားပဋိပက္ခများကိုလျှစ်လျူရှုခြင်းသို့မ
့မဟုတ်ဖိနှိပ်ဖုံးအုပ်ခြင်းများလည်းဆောင်ရွက်သည်ဟုဆိုသည်။

Neoextractivism: ခေတ်သစ်သယံဇာတထုတ်ယူရေးပုံစံ

တူးဖော်သုံးစွဲရေးဝါဒနှင့်နီယိုဖွံ့ဖြိုးရေးဝါဒတို့နှင့်ချိတ်ဆက်လျက်ရှိသည်။ခေတ်ပြိုင်တူးဖော်သုံးစွဲရေး
ဝါဒသည်ဘဏ္ဍာအရင်းနှီးငွေချိတ်ဆက်လျက်ရှိသည်။ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည်မိုင်းတွင်းများ၊ရေနံ
နံတွင်းများနှင့်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများမှအကြီးအကျယ်အမြတ်ထွက်ကြရုံသာမကကုန်ကြမ်းများဝယ်ယူခြ
ခြင်း၊ဈေးကစားခြင်းနှင့်တစ်ဆင့်ခံဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များမှလည်းအမြတ်ထွက်နေကြသည်
သည်။ယင်းမှတစ်ဆင့်သဘာဝတရားကြီးကို

(ဇီဝမျိုးစုံကြွယ်ဝမှု၊သစ်တောများ၊စွန့်ထုတ်မှုနှင့်ဂေဟစနစ်ဖြစ်စဉ်များစသည်)

ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုမှုနှင့်အကျိုးအမြတ်အတွက်ဖျက်ဆီးမှုများနှင့်ဆက်စပ်ပြီးဘဏ္ဍာရေးပုံစံအသစ်တစ်မျိုးကို
ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ယင်းမှာသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အခြေပြုဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်ဖြစ်ထွန်းလာ
ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

Gudynas

နှင့်

Svampa

တို့ကနီယိုတူးဖော်သုံးစွဲရေးဝါဒတွင်နိုင်ငံတော်များ၏အခန်းကဏ္ဍကအဓိကကျနေကြော
ကောင်းထောက်ပြကြသည်။အထူးသဖြင့်တိုးတက်သောလက်တင်အမေရိကအစိုးရများအကြားတွင်ဖြစ်
စ်သည်။ယင်းတွင်နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီများအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများကိုအခွန်တိုးမြှ
မှင့်ကောက်ခံခြင်းစသည့်နည်းများဖြင့်လည်းကောင်းနိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေတိုးတက်စေပြီးလူမှုရေးမူ
ဝါဒများအတွက်ရန်ပုံငွေများကိုရရှိစေသည်။

Neo-extractism

အပေါ်ဝေဖန်သောဝေဖန်ချက်များမှာဆက်လက်ဆီလျော်နေပြီးလက်တင်အမေရိကတွင်သံယံဇာတတူ
တူးဖော်သုံးစွဲရေးဝါဒအပေါ်မီခိုရမှုများပိုမိုများပြားလာသောကြောင့်ဝေဖန်မှုများပိုမိုဆီလျော်
လျက်လာသည်ဟုပင်ဆိုနိုင်သည်။

Pachamama: မိခင်ကမ္ဘာမြေ

Pachamama သည် quechua နှင့် Aymara တို့၏စကြာဝဠာအယူအဆမှလာခြင်းဖြစ်သည်။ Pacha
မှာကမ္ဘာဂြိုဟ်၊လောက၊စကြာဝဠာဟုအဓိပ္ပါယ်ရပြီး Mama
မှာမိခင်ဖြစ်သည်။ယင်းကိုများသောအားဖြင့်အဓိကမ္ဘာမြေဟုဘာသာပြန်ဆိုလေ့ရှိသည်။ယင်းတွ
တွင်အသက်ဇီဝ၊စွမ်းအင်၊လိုအပ်ချက်နှင့်လိုအပ်ဆန္ဒများအပါအဝင်အရာခပ်သိမ်းပါဝင်သည်။အင်ဒီးစ်တေ
တောင်တန်းရှိဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် Pachamama
သည်မြေကမ္ဘာကြီးနှင့်ဆက်နွှယ်မှုပုံစံအမျိုးမျိုးကိုဖော်ပြနေသည်။၎င်းတို့ကလူတို့သည်မြေကြီး

ကီးနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟုယူဆပြီးမြေကြီးကိုပိုင်ဆိုင်သည်ဟုမယူဆချေ။ထို့ကြောင့်အနောက်တိုင်းဥပ
ဥပဒေစနစ်တွင်ကဲ့သို့မြေယာကိုပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံမျိုးအတိအကျမရှိပေ။ယင်းအစားမြေကမ္ဘာနှင့်
င့်လူသားများအကြားလေးစားမှု၊ဟန်ချက်ညီမှုနှင့်သဟဇာတဖြစ်မှုတို့ကိုတန်ဖိုးထားသည်။

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများက Pachamama
ကိုအဓိကမ္ဘာကြီးဟုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကိုပင်ဝေဖန်မေးခွန်းထုတ်ကြသည်။ကမ္ဘာကြီး၏မျိုးပွား/ပွားစည်းနိုင်
င်မှုတစ်မျိုးတည်းကိုတန်ဖိုးထားပြီးဖိုဝါဒဆန်ဆန်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကြောင့် Pachamama
၏ထွေပြားဆန်းကျယ်မှုကိုလျော့ချပစ်ပြီးထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အသုံးချခံတစ်ခုအဖြစ်
ဖစ်သို့ရောက်သွားစေနိုင်ကြောင်းထောက်ပြကြသည်။

Plurinational: ယဉ်ကျေးမှုစုံနိုင်ငံတော်

နိုင်ငံတော်ဟူသောအယူအဆကိုအခြေခံမှပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းသည် Plurinational State
အယူအဆ၏အခြေခံဖြစ်သည်။ယင်းတွင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့်လူမှုယုတ္တိမူဘောင်အမျိုးမျိုး၊ဌာနေတိုင်း
င်းရင်းသားများ၊လယ်သမားများ၊မြို့ပြလူတန်းစားများ၊အသေးစားလုပ်ငန်းရှင်များ၊အလုပ်သမားများနှင့်
င့်လူလတ်တန်းစားများ၏အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့်လူမှုအလေ့အကျင့်များအားလုံးကိုနိုင်ငံတော်
တက်အတွင်း၌တန်းတူရပ်တည်ခွင့်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ယင်းအယူအဆကိုလူမှုအဖွဲ့အစည်းမျ
များနှင့်ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၏တိုက်တွန်းမှုကြောင့်အီကွေဒေါနှင့်ဘိုလီဗီးဗီးယားန
းနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်းထည့်သွင်းထားသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် plurinational နှင့် interculturality
အယူအဆများမှာဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။သို့ရာတွင်ထိုအယူအဆများကိုနိုင်ငံအတွင်းလက်တွေ့ကျင့်သ
သုံးရာ၌တင်းမာမှုများဖြစ်ပွားသည်။အထူးသဖြင့် Plurinational
တိုင်းပြည်အတွင်းရှိဌာနေတိုင်းရင်းသားကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များအချင်းချင်းကြားတွင်လည်းကောင
င်းစီးပွားရေးအုပ်စုများကထောက်ပံ့ပေးထားသောဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့်လည်းကောင်း၊တို
ိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီနှင့်ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီအကြားတွင်လည်းကောင်း၊ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်
ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊သဘာဝသယံဇာတများစီမံခန့်ခွဲရေးနှင့်တူးဖော်သုံးစွဲခွင့်နှင့်
ပတ်သက်၍လည်းကောင်းတင်းမာမှုများဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်သည်။

Periphery: အစွန်အဖျား

The Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC)
က၁၉၅၀ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်းကဖော်ထုတ်ခဲ့သောမီဆိုနှင့်တစ်ဆင့်ခံဖွံ့ဖြိုးမှုသီအိုရီများသည်လ
လက်တင်အမေရိကစီးပွားရေးများမှာနိုင်ငံတကာအလုပ်ခွဲခြားမှုကြောင့်ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်
ည်ဟုဖွင့်ဆိုပြသည်။သီအိုရီအရအရင်းရှင်စီးပွားရေးစနစ်တွင်အချို့သောတိုင်းပြည်များ၏စီးပွားရေးများ
း၏ပဟိုချက်မတွင်ရှိပြီးအချို့သောတိုင်းပြည်များကအစွန်အဖျားတွင်ရှိသည်။

Prebisch နှင့် the CEPAL
ရှိပညာရှင်များကပဟိုချက်ရိုစီးပွားရေးများသည်ပြည်တွင်းအားနှင့်ပေါ်ပေါက်ပြီးကဏ္ဍပေါင်းစုံဖွံ့ဖြိုးမှု
မှုလည်းရှိသည်ဟုဖွင့်ဆိုသည်။စီးပွားရေးအတွင်းရှိကဏ္ဍပေါင်းစုံမှာတန်းတူဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတော်၏
၏ထောက်ပံ့မှုရရှိသောပြည်တွင်းဈေးကွက်လည်းကောင်း၊စွာဖွံ့ဖြိုးသည်။နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့်

၂ အစွန်အဖျားစီးပွားရေးများမှာမူပြည်ပဈေးကွက်ကိုမိမိရပြီးသယံဇာတတွင်းထွက်သို့မဟုတ်စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်အမျိုးအစားအနည်းငယ်တင်ပို့ခြင်းအပေါ် (ဥပမာ-
ကော်ဖီ၊ ကိုကိုး၊ ပဲပိစပ်၊ အမဲသားနှင့်သကြားစသည်)
အဓိကမိမိအားထားသည်။ ယင်းသည်နိုင်ငံကြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသို့မဟုတ်ပြည်တွင်းလက်ဝါးကြီးကီးအုပ်လုပ်ငန်းရှင်များနှင့်ဆက်စပ်နေပြီးကျန်စီးပွားရေးကဏ္ဍများဖွံ့ဖြိုးမှုမရှိသလောက်ဖြစ်သည်။

Re-primarisation: ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတွင်နောက်ပြန်ဆုတ်ခြင်း

နီယိုလစ်ဘရယ်ပေါ်လစီများတွင်ကျယ်ကျယ်ကျင့်သုံးခဲ့သောပြီးခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်နှစ်စုအတွင်းတောင်ပိုင်းနိုင်ငံများကြုံတွေ့ခဲ့ရသောဖြစ်စဉ်များကိုရည်ညွှန်းသောဝေါဟာရဖြစ်သည်။ အ
။အဓိကစီးပွားရေးကဏ္ဍ (ထုတ်လုပ်မှုသို့မဟုတ်သယံဇာတထုတ်လုပ်မှု)
သည်အခြားသောကဏ္ဍများထက်သိသိသာသာပိုမိုဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းကိုရည်ရွယ်သည်။ ထိုထုတ်ကုန်များကိုနောက်ထပ်အချောထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများတည်ထောင်ခြင်းမပြုတော့ပဲပြည်ပသို့တန်းပြီး
တင်ပို့လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်ပြည်ပပို့ကုန်များပြုပြင်သော maquilas
အမည်ရှိစက်ရုံလုပ်ငန်းများဖြစ်ပြီးအခွန်နည်းသော၊ မပေးရသောဒေသများတွင်တည်ထောင်ထားကာအ
ာအလုပ်သမားများကိုလည်းနိမ့်ပါးသောလစာကိုသာပေးနိုင်သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတွင်နောက်ပြန်
န်ဆုတ်ခြင်းသည်တည်ဆဲစက်မှုလုပ်ငန်းများကိုအားနည်းချိနဲ့သွားစေပြီးယင်းဖြစ်စဉ်မှာတိုးတက်သော
သာအစိုးရများအုပ်ချုပ်သည့်နိုင်ငံများ၌ပင်ဖြစ်ပွားသည်။ ယင်းလက်ဝဲအစိုးရများသည်အခြေခံကုန်စည်
ည်များတင်ပို့ခြင်းသက်သက်ကိုသာမိမိနေရသည့်အဖြစ်ကိုပြင်ဆင်မည်ဟုကတိပြုခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။

Rights of Nature: သဘာဝ၏ရပိုင်ခွင့်

အကယ်၍သဘာဝလောကကြီးနှင့်အဓိကမ္ဘာမြေသည်ကိုယ်ပိုင်ဥပမိအမှတ်အသားရှိသောသက်ရှိနှင့်သ
သက်ရှိအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်ဟုသတ်မှတ်ပါကယင်းတို့တွင်ကိုယ်ပိုင်ရပိုင်ခွင့်များရှိရန်လိုသည်။ ထိုအချက်
က်မှာဥပဒေကြောင်းနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအရသက်ရောက်မှုရှိသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုကာကွယ်
ယ်ခြင်းနှင့်စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းခြင်းသည်သူ့ချည်းသက်သက်ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်
စ်ပြီးသဘာဝတရားကြီးကသဘာဝအရင်းအမြစ်လည်းကောင်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနည်းလမ်းအဖြစ်လည်
ည်းကောင်းလူသားတို့ကိုပေးသောဝန်ဆောင်မှုများကြောင့်မဟုတ်ရပေ။ ထို့အပြင်သဘာဝလောကကြ
ကြီး၌ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေရပိုင်ခွင့်ရှိနေပြီးပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကိုရှေ့တန်းတင်ခြင်းနှင့်ထိပ်တိုက်တွေ
တွ့ရန်ရှိနေသည်။

အီကွေဒေါနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၉ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေနှင့်ဘိုလီးဗီးယားတွင် ၂၀၁၁ခုနှစ်ကပြဌာန်းသောဥပ
ဥပဒေများတွင်သဘာဝတရားကြီး၏ရပိုင်ခွင့်များကိုအခြေခံရပိုင်ခွင့်များထဲတွင်ထည့်သွင်းထားသည်။ သိ
သို့ရာတွင်ထိုအစိုးရများကပင်သယံဇာတတူးဖော်သုံးစွဲမှုကိုအားပေးသောမူ
ဝါဒများကိုလည်းကျင့်သုံးကြပြန်ရာထိုပြဌာန်းချက်များသည်တင်းမာမှုများဖြစ်ပွားရာအဓိကအကြေ
ကြောင်းရင်းများလည်းဖြစ်နေသည်။

အခြားအသုံးဝင်သော ဝေါဟာရများ

Hernandez, Juan; Gonzales, Erika; RAMIRO, Pedro. Diccionario Crítico de Empresas Transnacionales. OMAL, 2012. <http://omal.info/spip.php?rubrique31>